

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ:
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ VE ORTAOKUL
ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİMLERİ**

**Muhammed Mustafa ALPSAR
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**Danışman
Doç.Dr. Nilüfer KÖŞKER**

**2023
KIRIKKALE**

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ:
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ VE ORTAOKUL
ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİMLERİ

Muhammed Mustafa ALPSAR
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

Danışman
Doç.Dr. Nilüfer KÖŞKER

2023
KIRIKKALE

Muhammed Mustafa ALPSAR tarafından hazırlanan “UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ VE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİMLERİ” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç.Dr. Nilüfer KÖŞKER

İmza

Sosyal Bilgiler Eğitimi, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.

Başkan: Doç.Dr. Sibel IŞIK

İmza

Sosyal Bilgiler Eğitimi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye: Doç. Dr. Erdi ERDOĞAN

İmza

Sosyal Bilgiler Eğitimi, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi: 11/12/2023

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç.Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Muhammed Mustafa ALPSAR

11/12/2023

ÖZET

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİ VE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DENEYİMLERİ

Kırıkkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç.Dr. Nilüfer KÖŞKER

Aralık 2023, 119 Sayfa

Dünya üzerinde ülkelerin toplumsal refah ve gelişmişlik düzeylerini belirleyen önemli etmenlerden bir tanesi de eğitimde fırsat eşitliğidir. Verilen eğitim hizmetlerinin kaliteli, sürdürülebilir ve eşit şekilde dağıtılması eğitim politikalarına da yansımaktadır. Günümüzde Covid-19 salgını sebebiyle başta eğitim olmak üzere pek çok ülke yeni düzenlemelere gitti. 12 Mart 2020’de Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) salgın açıklaması ile birlikte Türkiye 16 Mart 2020 tarihi itibari ile uzaktan eğitime geçti. Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu üzerinden başlayan uzaktan eğitim süreci Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) Türkiye Radyo ve Televizyon kurumu (TRT) iş birliği ile ekranlara da yansıdı. TRT EBA ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde 3 kanal açarak buradan da eğitim öğretime devam edildi. Uzaktan eğitim süreci öğretmen ve öğrencilerin deneyimlerinin yansımaları bakımından incelenmeye değer bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecindeki materyal kullanımı, derse katılım, iletişim, yeterlilik, sosyal bilgiler öğretim süreci, planlama, yöntem-teknik, ölçme ve değerlendirme, erişim ve altyapı konularında deneyimlerini eğitimde fırsat eşitliği temelinde incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Yozgat ili merkez ilçesinde görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni ve 30 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerine görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formları uygulama yapılmadan önce 3 uzman görüşü alınarak düzenlenmiştir. Toplanan veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiş kod

ve temalar oluşturulmuştur. Araştırma bulguları doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin eğitimde fırsat eşitliğinin uzaktan eğitim sürecine yansımaları konusundaki görüşlerinin çeşitlilik gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen ve öğrencilerin dijital materyallere erişebilme imkanının artırılması, iletişim imkanlarının artırılması, derslerin planlanması esneklik sağlanması, yöntem tekniklerin zenginleştirilmesi, adil ve eşit değerlendirmenin yapılması, teknolojik eksiklilerin giderilmesi, alt yapı imkânlarının artırılması, Eğitim Bilişim Ağı'nın yaygınlaştırılması ve yüz yüze eğitimin daha etkili olduğu konusunda fikir birliğine vardıkları görülmüştür. Materyal desteği ve teknoloji desteği konusundaki yetersizlikler ağırlıklı olarak belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde derslere katılımın az olduğunu ve devamsızlık oranlarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Sosyal Bilgiler, EBA, Eğitimde Fırsat Eşitliği, Deneyim.

ABSTRACT

EQUAL OPPORTUNITY IN EDUCATION DURING THE DISTANCE EDUCATION PROCESS: EXPERIENCES OF SOCIAL STUDENTS TEACHERS AND MIDDLE SCHOOL STUDENTS

Kırıkkale University

Social Sciences Institute

Department of Social Studies Education, Master's Thesis

Advisor: Assoc.Doc.Dr. Nilüfer KÖŞKER

December 2023,119 Pages

One of the important factors that determine the social welfare and development levels of countries around the world is equal opportunity in education. The quality, sustainable and equal distribution of educational services is also reflected in education policies. Today, due to the Covid-19 epidemic, many countries have made new regulations, especially in education. With the epidemic statement of the World Health Organization (WHO) on March 12, 2020, Turkey switched to distance education as of March 16, 2020. The distance education process, which started on the Education Information Network (EBA) platform, was also reflected on the screens with the cooperation of the Ministry of National Education (MEB) and the Turkish Radio and Television Corporation (TRT). TRT EBA opened 3 channels at the Primary School, Secondary and High School levels and education continued from here. The distance education process is worth examining in terms of the reflections of the experiences of teachers and students. The aim of this study is to examine the experiences of social studies teachers and secondary school students in the distance education process on material use, class participation, communication, proficiency, social studies teaching process, planning, method-technique, measurement and evaluation, access and infrastructure on the basis of equal opportunity in education. The phenomenology pattern, one of the qualitative research methods, was used in the research. The study group of the research consists of 20 social studies teachers and 30 secondary school students working in the central district of Yozgat province. An interview form was applied to social studies teachers and secondary school students. The interview forms were prepared by taking the opinions of 3 experts before the application. The collected data were analyzed using the content analysis method and codes and themes were

created. In line with the research findings, it has been determined that the opinions of social studies teachers and secondary school students on the reflection of equal opportunities in education on the distance education process vary. Increasing the opportunity for teachers and students participating in the research to access digital materials, increasing communication opportunities, providing flexibility in planning lessons, enriching method techniques, making fair and equal evaluation, eliminating technological deficiencies, increasing infrastructure opportunities, disseminating the Education Information Network and making face-to-face education more effective. It was observed that they reached a consensus on this issue. Inadequacies in material support and technology support were mainly identified. Social studies teachers stated that class attendance was low and absenteeism rates were high during the distance education process.

Key Words: Distance Education, Social Studies, EBA, Equal Opportunity in Education, Experience.

ÖN SÖZ

Pandemi sürecinde yaşanan uzaktan eğitim dönemi deneyimleri eğitimde fırsat eşitliği konusunu tekrar gündeme getirdi. Eğitim hayatını derinden etkileyen bu dönem ile alakalı birçok çalışma yapılmıştır. Bu araştırma yaşanan deneyimlerin yansımalarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya katkı sağlayan Yozgat merkez ve merkeze bağlı köylerde görevli 20 sosyal bilgiler öğretmenine, 30 ortaokul öğrencimize değerli vakitlerinden zaman ayırıp çalışmama katkı sağladıkları için teşekkür ederim.

Yüksek lisans süresi boyunca yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen tüm süreç boyunca bilgi ve tecrübesinden faydalandığım desteklerini hep üzerimde hissettiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. Nilüfer KÖŞKER'e teşekkür ederim.

Tecrübeleri ve bilgileri ile yüksek lisans sürecime ve şahsıma yaptıkları katkıdan dolayı Doç. Dr. Erdi ERDOĞAN' a ve Prof. Dr. Deniz TONGA'ya teşekkür ederim.

Tüm süreç içerisinde manevi katkılarını her zaman hissettiğim değerli eşim ve kızıma da teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY.....	
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar	viii
KISALTMALAR.....	viii

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1. 1. Problem Durumu	1
1. 2. Araştırmanın Amacı	3
1. 3. Araştırmanın Önemi	4
1. 4. Varsayımlar	5
1. 5. Kapsam ve Sınırlılıklar	5
1. 6. Tanımlar	6

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

2. 1. Uzaktan Eğitim.....	7
2. 2. Uzaktan Eğitimin Tarihçesi	8
2. 3. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Uygulamaları	11
2. 4. Uzaktan Eğitimin Avantajları- Dezavantajları	12
2. 5. Sosyal Bilgiler Dersinde Uzaktan Eğitim.....	14
2. 6. Eğitimde Fırsat Eşitliği	15
2. 6. 1. Türkiye’de Eğitimde Fırsat Eşitliği	16
2. 6. 2. Uzaktan Eğitim Döneminde Fırsat Eşitliği.....	17
2. 6. 2. 1. Kır-Kent Bölgeler için Fırsat Eşitliği	19
2. 6. 2. 2 Uzaktan Eğitim Dönemi Cinsiyet Temelinde Fırsat Eşitliği	21

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	22
3. 2. Çalışma Grubu.....	22
3. 3. Veri Toplama Aracı	25
3. 4. Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi	25

BÖLÜM 4

BULGULAR

4. 1. Uzaktan Eğitim Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Kapsamında Fırsat Eşitliğine Yönelik Deneyimleri	27
4. 1. 1. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Ders Öncesi Hazırlık Dönemi Deneyimleri.....	27
4. 1. 2. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Öğretim Süreci Deneyimleri	46
4. 1. 3. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Eğitim Ortamı Konusunda Deneyimleri.....	62
4. 2. Uzaktan Eğitim Döneminde Ortaokul Öğrencilerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Deneyimleri.....	71

BÖLÜM 5

TARTIŞMA,SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Tartışma ve Sonuç	79
5.2.Öneriler	89
KAYNAKÇA	90
EKLER	99
ÖZGEÇMİŞ.....	108

TABLÖLAR

Sayfa

Tablo 1. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Ders Öncesi Hazırlık Dönemi Deneyimleri.....	27
Tablo 2. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Öğretim Süreci Deneyimleri.....	46
Tablo 3. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Öğretim Ortamlarına Erişim konusunda Deneyimleri.....	62
Tablo 4. Uzaktan Eğitim Döneminde Ortaokul Öğrencilerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Deneyimleri.....	71

KISALTMALAR

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

TRT: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TV: Televizyon

E: Erkek

K: Kadın

Ö: Öğretmen

KÖ: Köy Öğrenci

MÖ: Merkez Öğrenci

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, “araştırmanın amacı”, “araştırmanın önemi”, “varsayımlar”, “kapsam ve sınırlılıklar”, “tanımlar” konu başlıkları ele alınmıştır.

1. 1. Problem Durumu

Toplumsal yapının en temel unsurlarında biri de eğitimidir. Bireyleri hayata hazırlaması, değerlerin aktarılmasında önemli rol oynaması eğitimin temel görevleri arasında görülmektedir. Eğitimin bireylere kazandırmaya çalıştığı değer yargıları, tutum ve davranış kriterleri bulunmaktadır (Gülbahar,2004). Eğitime yüklenen bu temel görevlere bakılarak literatürde birçok tanımlı yapılmıştır. Ayas, vd.’e (2013) göre eğitim bireyin davranışlarını kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istenilen davranışı oluşturma sürecidir. Keyifli (2013) eğitimi insan yetiştirme süreci olarak tanımlamıştır. Şişman (2007) ise eğitimi belirli amaçlara ulaşmak ve belirli işlevleri gerçekleştirmek olarak açıklamıştır.

Eğitim sürecinin temel görevlerinden bir tanesi de bireyin yeteneklerini açığı çıkarmak ve kendini geliştirmesinin önünü açmak olarak görülmektedir. Bu durum teknoloji kullanımının eğitim içerisinde kullanımını önemli kılmaktadır. Güneş’e (2016) göre karşılıklı etkileşim halinde olan eğitim ve teknoloji bireyin kendisini geliştirmesinde oldukça etkilidir. İşman ‘a (2008) göre içinde bulunduğumuz dönem dijital çağ olarak adlandırılmaktadır. Dijital teknolojilerde yaşanan gelişmeler eğitim uygulamalarının da gelişimine katkı sağlamıştır. Değişen ve gelişen teknolojinin eğitime bir katkısının da uzaktan eğitim olduğu düşünülmektedir. Gökmen, Duman ve Horzum’a (2016) göre uzaktan eğitim öğretmen ve öğrencinin farklı zaman ve yerlerde olduğu, planlı, sistemli bir öğrenme ortamında teknolojik materyallerle eğitim öğretimin yapıldığı bir eğitim sistemidir. Tekinarslan ve Derya (2018) hızla gelişen ve değişen dünyada şartlara uyum sağlamak ve bireysel olarak kendilerini geliştirmek isteyen kişilere uzaktan eğitim önemli fırsatlar sunmakta olduğunu belirtmişlerdir.

Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan, daha sonra hızla yayılan Covid19 (Koronavirüs) hızla yayılıp kısa zamanda küresel bir salgına dönüşmüştür. Bu hastalığın hızla

yayılması sonucunda ülkeler uzaktan eğitim uygulamalarına geçmiştir. Ülkemiz 16 Mart 2020 itibariyle eğitim sürecini online olarak yapmaya başlamıştır. EBA platformu ZOOM programına entegre edilerek online eğitim vermeye başlanmıştır. Pandemi öncesinde online eğitim alt yapısı bulunan ülkeler eğitim sürecinin devamlılığını sağlamışlardır. Bu eğitim altyapısına sahip olmayan ülkeler ciddi problemlerle karşılaşmışlardır (Karasoy, Emin ve Babaoğlu,2021). Bireylerin kendilerini rahat ve özgür bir şekilde ifade edeceği ortamı hazırlamak bilgi, beceri ve yeteneklerin ortaya çıkarılmasında önemli olduğu söylenebilir. Bu becerilerin uzaktan eğitim döneminde ortaya çıkarılıp çıkarılmadığı eğitimde fırsat eşitliği konusunu önemli hale getirdiği söylenebilir. Eğitim programlarının her öğrencinin yetenekleri ve bireysel hızları dikkate alınarak düzenlenmesi, eğitimde fırsat eşitliği bağlamında değerlendirildiğinde yasal bir hak olarak ortaya çıkmaktadır (Tabak,2019).

İnsanların en temel haklarından biri de eğitim kaynaklarına eşit bir şekilde ulaşabilmektir. Bu kaynaklara ulaşmadaki eşitsizlik ve ayrımcılığı ortadan kaldırmaya çalışmak büyük önem taşımaktadır. Uzaktan eğitim sürecinde online eğitime ulaşma imkânı olmayan öğrencilerin durumları eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına önemli hale gelmiştir. Eğitimde fırsat eşitliği eğitime erişim imkânı bulunmayan bireylerin zaman ve mekân sınırlılıklarını ortadan kaldırması bakımından önemlidir. Ancak sosyo-ekonomik farklılıkların bulunması, teknolojiye ulaşım imkanları önemli bir problem olarak görülmektedir (Sezgin ve Fırat,2020). Yeşiltepe (2019) eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için dezavantajlı bireylerin şartlarının iyileştirilmesinin adaletli bir durum olacağını belirtmiştir.

Bu çalışma uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin deneyimlerini, verilen eğitim hizmetlerinin eğitimde fırsat eşitliği temelindeki yansımalarını analiz etmeyi hedeflemektedir.

1. 2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul öğrencilerinin deneyimlerini eğitimde fırsat eşitliği temelinde ortaya çıkarmaktır. Burada sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde ders içeriklerini aktarmada etkili ve verimli olma durumu, ders içi motivasyon, öğrencilerin derslere katılımı, ölçme ve değerlendirme gibi konularda sahip oldukları deneyimlerin eğitimde fırsat eşitliği temelinde yansımaları ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin EBA ve EBA Televizyon (TV) kullanımı, internet alt yapı durumu, ders kazanımlarını elde etme, derslere ve eğitim hizmetlerine eşit bir şekilde ulaşım durumlarının eğitimde fırsat eşitliği temelinde yansımalarının ortaya çıkarılacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin deneyimlerinin ve eğitim hizmetlerinin kalitesi, yeterliliği hakkında görüşlerinin eğitimde fırsat eşitliği temelinde ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kapsamında fırsat eşitliğine yönelik deneyimleri nelerdir?

1.1. Uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimde fırsat eşitliği temelinde ders öncesi hazırlık dönemi deneyimleri nelerdir?

1.2. Uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimde fırsat eşitliği temelinde öğretim süreci deneyimleri nelerdir?

1.3. Uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitimde fırsat eşitliği temelinde eğitim ortamlarına erişim konusunda deneyimleri nelerdir?

2. Uzaktan eğitim döneminde ortaokul öğrencilerinin eğitimde fırsat eşitliği temelinde deneyimleri nelerdir?

1. 3. Araştırmanın Önemi

Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan en büyük sorunlarından bir tanesinin teknoloji bilgisi ve teknolojik alt yapı sorunu olduğu düşünülmektedir. Öncelikle uzaktan eğitimin amacına hizmet edebilmesi için öğrencilerin teknolojik alt yapıya ve teknolojiyi kullanabilme yetisine sahip olması gerekmektedir (Devran ve Elitaş, 2016). Ülkeler eğitimde fırsat eşitliği adına elindeki imkanları bireylerin hizmetine sunmalıdır. Bu kapsamda ülkemizde uzaktan eğitim sürecinde MEB okulları, EBA ve EBA TV gibi uzaktan eğitim araçları kullanılmıştır. Örgün eğitim faaliyetlerinin salgın sebebiyle aksaması daha önceden kullanıma sunulan EBA sisteminin uzaktan eğitime geçilmesi ile beraber daha aktif hale gelmesini sağladı. Örgün eğitime ara verildiği için EBA sistemi bir nevi okul işlevi görmüştür. Çalışmalar müfredat programına paralel olarak devam etmiştir. Tüm branşlar ve sınıf kademelerinde devam eden eğitimler sırasında veliler de bu durumun yakından takipçisi olmuştur (Doğan ve Koçak, 2020). Öğrenme ortamlarının niteliğinin eşitlik ilkesine uygun geliştirilerek eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için zorunlu eğitim süresi, fiziki olanaklar ve okullaşma oranlarının artması, teknolojik alt yapının güçlendirilmesi bu bağlamda kritik öneme sahip durumdadır (Işık ve Bahat, 2021).

Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan temel sorunlardan bir tanesi de eğitim sürecinin belirsizliğidir. Pandemi sürecinin başından itibaren, diğer birçok alanda olduğu gibi, eğitim alanındaki temel sorunun da sürece dair “belirsizlik” olduğu aşıkardır (Balcı, 2021). Verilen eğitim hizmetlerinin hem öğretmenler hem de ortaokul öğrencileri açısından yansımalarının ortaya çıkarılması, mevcut duruma ilişkin deneyimler neticesinde önerilerde bulunulması belirsizliğin giderilmesinde katkı sağlayabilir. Eğitim hizmetlerinin sağlanmasında tüm paydaşların sürece aktif olarak dahil olabilmesi için eğitimde kullanılan olanakların eşit bir şekilde dağıtılması gerekmektedir. Hem belirsizliğin giderilmesi hem de eğitime yönelik toplumsal kaygıların önüne geçilmesi adına eğitim hizmetlerine ulaşamayan bireylere eğitim olanaklarından yararlanması için destek verilmesi gerekmektedir.

Bireylerin eğitim olanaklarından nasıl yaralandıkları öğretmen ve öğrenci deneyimleri incelenerek anlaşılabilir. Bu durum sebebiyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders anlatım yöntem ve teknikleri, öğrenci motivasyonunu sağlama, derse katılımlarını aktif olarak artırma, ölçme ve değerlendirme uygulamaları gibi eğitim deneyimlerinin

paylaşılması, bu deneyimlerin eğitimde fırsat eşitliği sağlama konusundaki etkilerine yönelik değerlendirmelerin hem literatüre hem sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygulama süreçlerine sunacağı düşünülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde yaşadığı deneyimlerin aktarılması sürece ilişkin yaşanan sorunların eğitimde fırsat eşitliği temelinde yansımalarının neler olduğunun görülmesini sağlayacağı ve yaşanan deneyimlerin öğrencilere ulaşma, derse katılımı artırma, aile ile iş birliği gibi durumlar ile ilgili katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. 4. Varsayımlar

Araştırmanın uygulanması ve değerlendirilmesi ile ilgili varsayımlar:

- Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yönlendirilen veri toplama aracını samimi ve içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin konu ile ilgili yeterli deneyime sahip oldukları varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin yönlendirilen veri toplama aracını samimi ve içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

1. 5. Kapsam ve Sınırlılıklar

- Bu araştırma pandemi nedeniyle 16 Mart 2020 tarihinde başlayan uzaktan eğitim dönemini öğretmen ve öğrenci deneyimlerini kapsamaktadır.
- Araştırma Yozgat ili Merkez ilçesi sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim döneminde görev yapmış olmaları kriteri ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin uzaktan eğitim döneminde ortaokulda öğrenim görmeleri kriteri ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmanın katılımcılarının seçiminde gönüllük esas alınmıştır.

1. 6. Tanımlar

Uzaktan Eğitim: Uzaktan eğitim genel manada, öğretmen ve öğrencilerin farklı zaman ve mekânda bulunmasından dolayı, derslerin anlatılması ve öğretebilmenin kolaylaştırılması amacıyla bilişim teknolojilerini aktif olarak kullanmalarına dayalı bir öğretim yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Valentine, 2002).

Fırsat Eşitliği: Ekonomik durum, bulundukları bölgenin kültür düzeyi, nüfus yapısı ne olursa olsun toplumun tamamına verilen hizmetlerin adaletli bir şekilde yararlanma imkanına sahip olabilme durumudur (İnan ve Demir, 2018).

Pandemi: Ülkelerde, kıtalarda ya da tüm dünyada görülen bir hastalığın, enfeksiyon etmeninin geniş yayılım alanlarında görülmesi durumu (Sağlık Bakanlığı,2020).

EBA: “Eğitimin geleceğe açılan kapısı olan Eğitim Bilişim Ağı, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından her bir bireyin kullanımına ücretsiz olarak sunulan çevrim içi bir sosyal eğitim platformudur” (MEB,2018).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

2. 1. Uzaktan Eğitim

İnsanlar doğduğu günden itibaren hayatı boyunca öğrenme faaliyetlerinin içerisinde yer almakta ve bu yer alma sonucunda toplumda kendini ifade edebilen söz sahibi aktif bir birey haline gelmektedir. Ülkeler bu durum sebebiyle vatandaşlarının eğitime büyük önem vermektedir. Eğitim tüm insanların en temel haklarından biridir. Bu nedenle her birey için erişilebilir olmalıdır. Devletler, her bir bireyin eğitime erişimini kolaylaştırmak için eğitim sistemlerine önemli yatırımlar yaparlar. İşman'a (2011) göre bilgi iletişim teknolojilerinin yoğun olarak kullanıldığı çağdaş yöntemler ülkelerin eğitim problemlerini çözmede kullanılabilir. Eğitim öğretim sürecinde teknoloji temelli uzaktan eğitim ile sınırlar ortadan kaldırılmış, bireylerin bilgiye ulaşmaları ve bilgiyi kullanmaları daha kolay hale gelmiştir. Tüm eğitim-öğretim süreci internet üzerinden online olarak gerçekleştirilmektedir (Demir, 2014).

Eğitim faaliyetlerinin fiziksel etkileşim olmaksızın televizyon, bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi araçlarla gerçekleştirilmesi olarak tanımlanan uzaktan eğitim, geleneksel öğretimden bazı farklılıklara sahiptir. Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler eğitim boyutunu da etkilemektedir. Bilgisayar, tablet, televizyon gibi iletişim araçları ile fiziksel etkileşim olmadan da devam edebilen ve online olarak sürdürülebilen uzaktan eğitim geleneksel eğitimle karşılaştırıldığında farklılık göstermektedir (Karakuş vd., 2020). Uzaktan eğitim ve diğer yenilikler yoluyla eğitim artık plan, program, yer ve zaman açısından belirli sınırlamalara sahip geleneksel eğitim olmaktan çıkmış; plan, program, yer ve zaman bakımında esnek ve bağımsız bir öğrenme sürecine dönüşmüştür (Akyürek, 2020).

Uzaktan eğitimin yaşam boyu ve birçok öğrenciye zamandan ve mekândan bağımsız eğitim olanağı sunması ile fırsat eşitliği sağladığı söylenebilir. Fırsat eşitsizliğine çözüm getiren, isteyen herkese yaşam boyu eğitim sağlayan ve bunların yanı sıra eğitimin bir dizi bireysel ve toplumsal amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunan bir eğitim modelidir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitim sayesinde insanlar bulundukları yerlerden ayrılmadan eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilmekte ve sağlanan teknoloji imkanları ile fırsat eşitliğini yakalayabilmektedir (İşman, 2011). Yüz yüze

eğitime göre maliyeti daha düşük olan online eğitim, eğitimde fırsat eşitliğine katkısı yanında toplumda üretkenliği de artıracaktır. Bu sebeple uzaktan eğitime verilen önem artmalı ve teşvik edilmelidir (Kandemir, 2014).

2. 2. Uzaktan Eğitimin Tarihçesi

İletişim araçları ve teknolojik araçlarda görülen değişim ve gelişim uzaktan eğitimlerin daha da yaygınlaşmasını sağladı. Yaygınlaşan uzaktan eğitim, dünyada ve ülkemizde pandemi süreci ile daha çok gündeme gelmiştir. Pandemi ncesi uzaktan eğitim üzerine yapılan alışmalar (Scupham,1972; Arar,1999; Kaya,2002; İşman,2005; Demir,2014.) ok daha eskiye dayanan bir süreç olduğunu göstermektedir.

‘Uzaktan eğitim’ kavramının ilk olarak Wisconsin niversitesinin 1982 yılı katalogunda geçtiği görülmektedir (Kaya,2002). Uzaktan eğitimin 1720’li yıllarda mektup ile ğretim biçiminde başlamış olduğu ve sonrasında radyo yayınlarıyla devam ettiği düşünülmektedir. Günümüzde ilerleyen teknolojik gelişmelerin eğitime katkısı büyüktür (Yadigar ve Yadigar, 2021). Mektupla eğitim özellikle I.ve II. Dünya savaşlarından sonra yerini radyo ve televizyona bırakmaya başlamıştır. I. Dünya Savaşı’ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) radyo yayınları başladı. II. Dünya Savaşı’ndan sonra ABD, İngiltere ve Hindistan gibi ülkeler uzaktan eğitimleri TV üzerinden yapmaya başladı (Saba, 2011). II. Dünya Savaşı’ndan sonra Japonya eğitim ile ilgili yasalar hazırlayarak uzaktan eğitimlerin ortaokul, lise ve niversite düzeylerinde yapılabilmesini sağladı (Arar, 1999). Uzaktan eğitimleri niversite düzeyinde ‘Açık ğretim’ şeklinde yaparak patent alan ilk ülke ise İngiltere olmuştur. Bu niversitenin kurulması ile lisans düzeyinde eğitimler verilerek eğitim teknolojilerinin gelişimi sağlanmıştır (Scupham, 1972).

Polonya’da akşam derslerine katılan öğrencilere televizyonda öğrenme fırsatı verilmiş, 1966-1968 yılları arasında deneme süresi olarak uzaktan eğitim çalışmaları başlatılmıştır. Bu alışmalar teknik üniversitelerde yürütülmüştür (Kaya, 2022). Böylelikle uygun programların hazırlanmasına ve uygulanmasına öncülük edilmiştir.

Tahmini olarak 300 yıl önce mektupla başladığı söylenen uzaktan eğitimin göstermiş olduğu gelişim ile beraber yüz yüze eğitimlerin önüne geçerek canlı derslerin daha çok yapılabil-diği bir döneme şahitlik edebiliriz (İşman, 2008). Mektuplaşma ile devam eden uzaktan eğitim uygulamalarının artık bilgisayar ve internet teknolojileri ile

yürütölmekte olduğunu görmekteyiz (Şahin, 2021). Günümüzde uzaktan eğitim uygulamaları her yaş grubu ve eğitim düzeyi için kullanılmaktadır (Özbay, 2015).

Şekil 1. Uzaktan Eğitimin Dünya'da Tarihsel Gelişimi (Hüseyin ve Kocasaraç, 2022).

2.3. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Uygulamaları

Dünya’da uzaktan eğitim çalışmaları yaklaşık 3 asır önce başlarken, Türkiye’de yaklaşık 2 asır sonra eğitimin bir parçası olabilmıştır. Online eğitimin bugününü değerlendirmek ve geleceğini görebilmek adına gelişim sürecini incelemenin önemli olduğu söylenebilir (Bozkurt, 2017). Uzaktan eğitim Türkiye’de ilk kez cumhuriyetin ilanından sonra 1924 yılında J. Dewey ’in hazırladığı öğretmen eğitim raporu ile gündeme gelmiş ve 1927 yılında kavram olarak eğitim literatürüne girmiştir (Sarıtay, 2009).

Alkan’a (1998) göre ülkemizde uzaktan eğitim 1923-1960 yılları arasında kavramsal olarak tartışıldı.1956 yılında ise “Ankara Hukuk Fakültesi ile Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü” nde uzaktan eğitimler başlamıştır (Demir,2015). 1960 yıllardan sonra uzaktan eğitim dünyada ve ülkemizde hızla yayıldı. Ülkemizde “Mektupla Öğretim” merkezleri kuruldu. Mesleki eğitim veren bu merkezler değişimi yakalayamaması sebebiyle ilerleme kaydedememiştir (Özer,1989). 1968 yılında yayın hayatına başlayan TRT (Türkiye Radyo ve Televizyon Üst Kurulu)’ den uzaktan eğitim konusunda da yararlanılmıştır. 1982 yılına gelindiğinde “Anadolu Üniversitesine” bağlı olarak “Açık Öğretim Fakültesi” kurulmuştur.1990 yılına gelindiğinde ülkemizde internetin ve internet alt yapısının yaygınlaşması ile beraber uzaktan eğitim süreci daha etkili bir şekilde kullanılmaya başlamıştır (Balaman ve Tiryaki,2021). Covid-19 ile birlikte girilen pandemi döneminde ise tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim öğretim sürecinde yaygın olarak kullanılmıştır.

Ülkemizde Covid-19 salgını ilk defa 11 Mart 2020 tarihinde görüldü. Bu tarihten sonra 16 Mart 2020’de tüm MEB (Milli Eğitim Bakanlığı)’e bağlı okullar ile üniversitelerde uzaktan eğitime geçilmiştir (Delen, 2021). Milli Eğitim Bakanlığı salgın döneminde ders videoları hazırlatarak TRT aracılığıyla ekranlara sunmuş, TRT EBA (Eğitim Bilişim Ağı) Anaokulu / İlkokul, Ortaokul ve Lise kanallarının haftalık ders programları öğrencilere ve velilere mesaj olarak iletilmiştir. Hazırlanan dersler, etkinlikler ile pekiştirmelerine imkân sağlamak amacıyla gün içerisinde 3 defa tekrarlanmıştır (MEB, 2020a).

2012 yılında MEB tarafından hazırlanan, öğretmen ve öğrencilere sunulan EBA sistemi değişen ve gelişen dünyada içerikleri ile adından söz ettiren bir eğitim

platformuna dönüşmüştür (Aktay ve Keskin, 2016). Farklı etkinlikleri, zenginlikleri öğretmen ve öğrencilere bir arada sunan EBA sistemi ücretsizdir. Öğrencilerin ders kazanımlarına ulaşabilmeleri adına birçok etkinliği içerisinde barındırmaktadır. Sistemde yer alan ders içerikleri sürekli olarak geliştirilmekte ve yenilenmektedir (Ceylan, 2019).

2.4. Uzaktan Eğitimin Avantajları- Dezavantajları

İlgili alan yazın incelendiğinde, uzaktan eğitime yönelik araştırmaların bir kısmının yüz yüze ve uzaktan eğitimin karşılaştırılmasına, bir kısmının ise sadece uzaktan yapılan eğitimin değerlendirilmesine yönelik yapıldığı görülmektedir (Çalışkan, Süzek ve Özcan, 2017). Karşılaştırmalı olarak yapılan araştırmalarda da uzaktan eğitimin değerlendirilmesi ve uygulanması bakımından bazı avantaj ve dezavantajların saptandığı görülmektedir (Chan, So, Wong, Lee ve Tiwari, 2007).

Alkan'a (1987) göre uzaktan eğitim sağladığı avantajlar şu şekildedir;

- Eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltma
- Kalabalık gruplara eğitim imkanı sağlama
- Eğitime harcanan ekonominin azalması
- Öğrencilere serbestlik sağlama
- Öğrencilerin farklı eğitim ortamlarını görmelerini sağlama
- Öğrencileri belirli mekan sınırlılıklarına zorlamama
- Öğrencilere bireysel ilerleme imkanı sağlama,
- Bireysel sorumluluk değerini artırılmasını sağlama
- Alanında uzman kişilerden daha fazla yararlanma.

Odabaşı (2003) çalışmasında uzaktan eğitimi cazip kılan faktörleri; eğitim kurumlarına ulaşma imkânı olmayan bireylerin yanı sıra özel eğitime ihtiyacı olan bireylere eğitimde fırsat eşitliği tanınması, yaşam boyu öğrenmeye katkı sağlama ve maliyetinin düşük olması olarak belirlemiştir. Hızal'a (1983) göre uzaktan eğitim; bireylere birbirinden farklı eğitimler sunması, eğitimde fırsat eşitsizliğini azaltması, eğitime harcanan ücretleri düşürmesi, öğrenciye zengin bir öğrenme ortamı sağlayıp daha esnek hareket edebilme imkanı sunması bireysel olarak ilerleme imkânı sunması olarak sıralanabilir. Uzaktan eğitimdeki avantajlardan diğerleri ise, öğrencilerin kendi hızında çalışmasına imkân vermesi, zaman ve alandan bağımsız olarak elde edilen

esnek çalışma olanakları sunması, zaman tasarrufu sağlaması ve dolayısıyla da daha az maliyetli olması şeklinde sıralanabilir.

Birçok yönden avantajları bulunan uzaktan eğitimin bazı dezavantajları da bulunmaktadır.

Özdil'e (1986) göre;

- Bireylerin birbiri ile kurduğu ilişkilerin yüz yüze eğitim gibi olmaması
- Öğrenenlerin birbiri ile kaynaşıp sosyalleşememesi
- Bireysel olarak ilerleme de sıkıntı yaşayan ve yardım alması gereken öğrencilere yardım edememe
- Uygulamalı yapılması gereken derslerden gerekli verimi alamama
- Kabiliyetleri artırma ve özgüven sağlamaya yönelik derslerde etkili olamama şeklinde sıralanabilir.

Bawa (2016) çalışmasında uzaktan eğitimin dezavantajlı noktalarından bazılarını ise motivasyon sağlamada yaşanan güçlük ve buna bağlı olarak yaşanan sosyal izolasyon, anında geri bildirim almada yaşanan zorluk, teknolojiye olan sürekli bir ihtiyaç durumu ve akreditasyonla ilgili yaşanan durumlar olarak belirtmiştir. Uzaktan eğitimlerin dezavantajları incelendiğinde günümüz pandemi süreci ile beraber internete erişim ve teknolojik alt yapı gibi sorunları ortaya çıkardığı görülmektedir. Altıparmak, Kurt ve Kapıdere (2011) çalışmalarında uygulama esnasında yaşanabilecek teknik ve bilişim teknolojileri altyapı sorunlarının olması, internet erişimi imkânı olmayan öğrencilerin eğitime ulaşamaması, uygulamayı kullanacak bireylerin yeterli ön hazırlık ve beceriye sahip olmamasını uzaktan eğitimin olumsuzlukları olarak belirtmişlerdir.

Pandemi süreci ile birlikte başlayan uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin internet erişim sorunlarına ve televizyonları olmayan öğrencilerin dersi takip etme konusunda yaşadığı sıkıntılara yönelik çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Arslan ve Şumuer,2020; Elçi ve Tünçler,2022; Kırıkçı, vd., 2022). Yolcu (2020) online eğitim döneminde iletişim eksikliklerinin yaşandığını, soru -cevap etkinliklerinin yetersiz olduğunu, ev ortamının derse uygun olmadığını ve uygulamalı derslerin online eğitime uygunsuz olduğunu belirtmiştir.

2.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Uzaktan Eğitim

2005 yılında yeni öğretim programıyla birlikte sosyal bilgiler dersi yenilikçi, değişen ve gelişen yapılandırmacı anlayışı odağına almıştır. Bu yeniliklerle beraber pasif konumda olan öğrenciler teknolojinin de devreye girmesiyle daha aktif hale gelmişlerdir (Scheuerell, 2015). Brooks ve Brooks'a (1993) göre yapılandırmacı eğitim anlayışı bilginin yapılandırılması, yorumlanması ve daha da ilerletilmesine olanak sağlamaktır. Geleneksel yöntemlerde öğretmen bilgiyi verir öğrenenlerde bilgiyi öğretenlerden ya da kitaplardan alabilir. Değişen yapılandırmacı anlayış ile beraber öğrenen bilgiyi kullanabilmek ve açıklamak için yeni yollar bulmaya çalışır. Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin de geleneksel anlatım yöntemi dışında yeni yöntem ve teknikleri uygulamaları arzu edilen bir durumdur. Buna ders süresinin kısıtlı olması, müfredatın yoğun olması, ders araç ve gereçleri bakımından yeterli donanımına sahip olunmaması gibi etkenlerin yanında yöntemlerin bilinmemesi ve öğretmenler tarafından kullanılmaması gibi nedenler de eklenebilir. Sağlam ve Bilgili 'ye (2010) göre yapılandırmacı anlayış aktif öğrenmeyi esas aldığından sosyal bilgiler dersine uygulanması önem arz etmektedir.

Uzaktan eğitim araçları ile de zenginleştirilebilecek bir yapıya sahip olan sosyal bilgiler dersi modern yöntem ve tekniklerle daha etkili hale gelebilir. Sosyal bilgiler dersi sözel anlatımlarla desteklenerek daha etkin bir ders ortamı oluşturulabilir. Matematik, fen bilimleri gibi sayısal derslere göre sözel derslerin uzaktan eğitim ile daha rahat aktarılabilceği söylenebilir (Akgül, 2021). Sözel bir ders olan sosyal bilgiler dersi de uzaktan eğitim süreci ile beraber bilgisayar teknolojilerini kullanmak, öğrenme öğretme sürecinde öğretmenin öğrencisi ile kuracağı iletişimi de pozitif yönde etkileyecektir (Yeşiltaş, 2017).

Uzaktan eğitim sürecinde ders içeriklerinde kullanılan materyallerin özelliklerinin zenginleştirilmesi ders kazanımlarının etkili olarak aktarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde hazırlanan zengin içerikli materyallerin sesli ve görsel uygulamalar ile desteklenmesi sosyal bilgiler ders kazanımlarının yerleşmesinde ve öğrencilerde olumlu bir motivasyon oluşturma da katkı sağlayacaktır (Dündar ve Yeşilyurt, 2020).

2.6. Eğitimde Fırsat Eşitliği

Genel olarak “fırsat eşitliği” kavramı, kaynaklara ulaşabilme veya onlardan yararlanma eşitliğidir. “Eğitimde fırsat eşitliği” kavramı ise eğitimsel kaynaklara ulaşabilme veya onlardan yararlanma eşitliğidir (Tezcan, 2016). Bir başka deyişle bireylerin eğitim süreçlerini aksatacak herhangi bir engelle karşılaşmamaları ve var olan fırsatlara toplumun diğer üyelerine benzer şekilde erişebilmelerini ifade etmektedir. Eğitimin gelir, refah, statü, mesleki doygunluk gibi birçok kavramla ilişkisi düşünüldüğünde, kişinin eğitim sürecinde elde edeceği kazanımlar hayatı boyunca önüne çıkabilecek olan fırsatları da etkilemektedir (Çimen, 2021).

Eğitime erişim hakkı, toplum içerisindeki en farklı görünen, en uçta ve dezavantajlı bireyleri de kazandırmayı gerektirir. Bireylerin eğitime ulaşmalarına imkân sağlamak tek başına yetmeyebilir. Bu noktada bilgi ve beceriyi kazandırmayı amaçlayan hak temelli eğitim anlayışının oluşturulması önemlidir (Bozkurt, 2019). Bireyler doğuştan eşit değildir. Bireysel farklılıklar bulunabilmektedir. Her bireyin bireysel farklılıkları dikkate alınarak bütün çocuklara ulaşılması gerekmektedir. Ekonomik kaygılar ile öğrencilerin yeteneklerinin ortaya çıkarılamamasının önüne geçilmesi eğitimde fırsat eşitliği ile sağlanabilir. Bu anlamda bireysel ve toplumsal alanda dezavantajlı bireylerin eğitim olanaklarından faydalanamaması halinde eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz etkileyeceği söylenebilir.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamada devletlere büyük görevler düşmektedir. Devletler, eğitim hizmetlerinden yararlanamayan bireylere yönelik yapılan yardımları, ücretsiz ders kitabı dağıtılması, kredi ve burs imkânları gibi birçok yolla eğitimde fırsat eşitliğini sağlayarak eğitim seviyesini yükseltmeye çalışmaktadır (Çeribaş, 2020). Ülkeler eğitim-öğretim sürecinde sunulan hizmetleri tüm paydaşlara eşit şekilde dağıtılmalıdır. Sisteme kayıtlı tüm öğrencilerin başarıya ulaşması için fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması gerekmektedir (Tabak, 2019).

2.6.1. Türkiye’de Eğitimde Fırsat Eşitliği

Ülkemiz eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına hukuki düzenlemeler yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası 42. madde: “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. İfadesi kullanılmıştır. 1789 Milli Eğitim Temel Kanununda ise: “Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar alır” ifadesi kullanılmıştır.

Kanunlar ile korunan eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması sahada uygulamalar ile de desteklenmelidir. Devletimiz eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına; akıllı tahta uygulaması, öğrencilere ücretsiz tablet dağıtımı eğitimde kaliteyi ve fırsat eşitliğini arttırmak adına yapılan politikalara ek projeler ile desteklenerek hedefler gerçekleştirilmeye çalışmaktadır (Çeribaş, 2020). Yine ülkemizin eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına önemli bir projesi olan “Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH)” projesi kapsamında 2011’den bu yana 63.000’den fazla tablet bilgisayar dağıtmıştır ve 84.000 sınıf etkileşimli tahtalarla (ET) donatılmıştır (Tabak, 2017). Eğitimde fırsat eşitliği adına Fatih Projesi, akıllı tahta uygulamasının yaygınlaştırılması, ücretsiz kitap dağıtımı gibi faaliyetler yapılırken Pandemi döneminin gelmesiyle uzaktan eğitim sürecine geçen ülkemizde özellikle kırsal bölgelerde yaşanan çevrimiçi eğitim eksiliği ‘Eğitimde Fırsat Eşitliği’ kavramını uzaktan eğitim süreci ile beraber eğitim olanaklarından eşit yararlanıp yararlanılmadığı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Bununla beraber çevrimiçi eğitimlere katılmayan öğrenciler için TRT EBA TV pandemi sürecinde hayata geçirilerek ilkokul, ortaokul ve lise kademelerindeki öğrenciler için üç ayrı kanal üzerinden uzaktan eğitim sürecinde çeşitli yayınlar yapılmıştır (Balcı, 2021).

2.6.2. Uzaktan Eğitim Döneminde Fırsat Eşitliği

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de Covid-19 pandemisine eğitim konusunda hazırlıksız yakalandı. Ülkemizde Covid-19 pandemisi nedeniyle eğitim alanında uygulamaya konan kararlar bu süreç için ne kadar hazırlıksız olduğumuzun bir göstergesi niteliğindedir (Balcı, 2021). Pandemi dönemi başından itibaren eğitim hizmetinin uzaktan sağlanma gerekliliği, bir süredir eğitimde dijitalleşme ve çevrimiçi eğitsel hizmet süreçlerine atfedilen önemin artmasını mecbur kılmaktadır (Özkan, 2021).

Ülkemiz salgınla beraber 16 Mart 2020 tarihi itibarı ile uzaktan eğitim dönemine geçmiştir (MEB, 2020a). Eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde derslerden geri kalmalarını önleme amaçlı bazı adımlar atılmıştır. İnternet erişim imkânı olmayanlar sebebiyle TRT iş birliği ile ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde kanallar kurulmuştur. Bu kanallar günde üç kere tekrar yayınları yaparak öğrencilerin eğitimlerine devam etmesine katkı sağlamıştır. Evde uzaktan eğitimin sağlanabilmesi için ailelerin çocuklarına internet, bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi teknolojik olanakları sunması gerekmektedir. Bu konuda yaşanan eksiklikler fırsat eşitsizliğini gündeme getirmektedir. Çünkü ailelerin sosyal ve ekonomik düzeyleri farklılıklar göstermektedir (Yadigar ve Yadigar, 2021). Bu süreçte Yatılı bölge okulları, köy okulları imkanları kısıtlı olan öğrencilere 500 bin tablet dağıtılacağı açıklanmıştır. Tabletlere ilaveten Sim kart ve 25 GB kadar kotalı internet paketi yer alacağı belirtilmiştir (MEB, 2020b).

Balcı'ya (2021) göre eğitim alanında bu etki daha çok köy okullarında eğitim öğretime devam eden dar gelirli ailelerin çocukları üzerinde görülmektedir. Özellikle MEB kırsal bölgelerde belirli imkanlara sahip olmayan ve birlikte okul çağında birden fazla çocuğu olan velilerin çocuklarının EBA TV'yi izlemelerini ve TRT EBA destek noktalarının bu çözümlerden biri olduğunu belirtmiştir (MEB, 2020c).

Online eğitimler öğrenci ihtiyaçlarını gözetken, öğrenci merkezli sistem olması sebebiyle bu sistemde öğretmen rolü daha da önem kazanmaktadır (Demir ve Kale, 2020). Öğretmenlerin pandemi sürecinde dersleri daha verimli anlatmaları, bütün öğrencilere kaliteli bir eğitimin sunulması fırsat eşitliğinin sağlanması açısından önemli olduğu söylenebilir. Kavuk ve Demirtaş'a (2022) göre Öğretmenlerin uzaktan eğitimde döneminde yaşadıkları zorlukların başında öğrencilerin teknolojik aletler

noktasında büyük oranda yetersiz olmaları, internet bağlantısı konusunda yaşanan sıkıntıların fazlalığı sorunlarını ifade etmiştir. Öğrencilerin derste aktif olmamaları, teknik eksiklikler, EBA platformunun yetersiz kalması, velilerin bilinçsizliği ve fırsat eşitsizlikleri süreç içerisinde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar olmuştur. Erol ve Akkuş (2022) pandemi sürecinde öğretmenlerin EBA platformuna ulaşımında ilk zamanlarda internet bağlantı sorunları, veli ile ilgili iletişim problemleri yaşanması ve alt yapı eksiklikleri kaynaklı sorunların meydana geldiğini belirtmiştir.

Öğretmenlerin pandemi sürecinde başarılı olabilmeleri için motivasyonlarını artırmanın ve kurumsal iş birliğinin geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Karadeniz ve Zabcı (2020) bu bağlamda öğretmenlerin öz yeterlik ve başarı algılarının azaldığını ve rahatsızlık algılarının arttığını ifade etmektedir. Kuruma yönelik olumsuz düşüncelerini artıran öğretmenlerin algıladıkları stresin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Pandemi sürecinde öğretmenlerin desteklenmesiyle, öğrencilerin de süreci daha verimli bir şekilde düşünülmektedir. Öğretmenlerin teknolojik araç-gereç ve materyal konusunda yaşadıkları problemler öğrencilerin motivasyonunu, dikkatini ve derse katılımlarını azaltabilmektedir (Dinler ve Dündar, 2021).

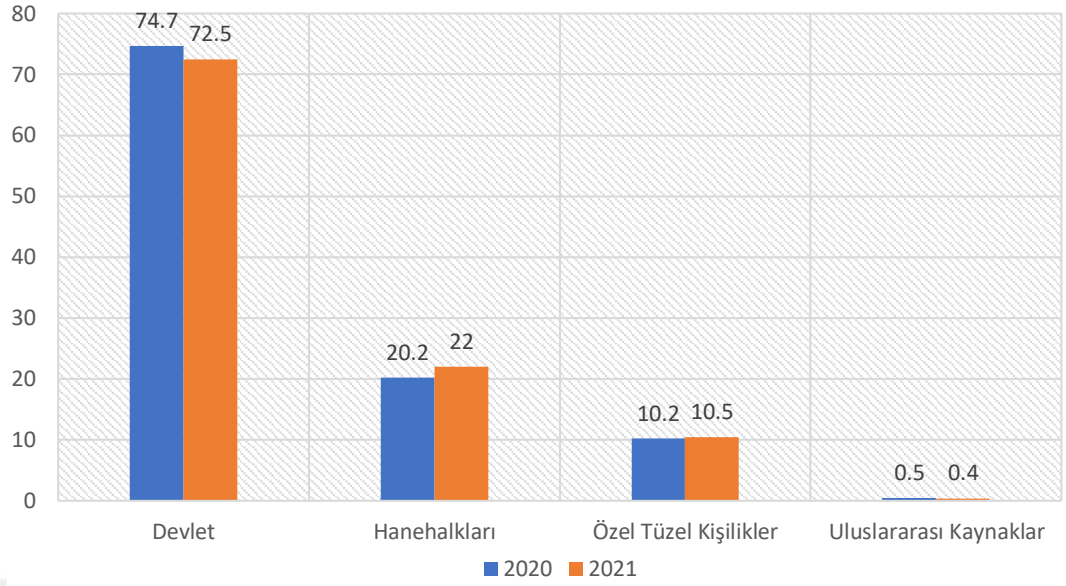
Eğitimde fırsat eşitliği başarı düzeyini hedeflemekten ziyade bu başarıya ulaşma sürecinde öğrencilerin fırsat ve imkanlarını artırma ile ilgilidir. Eşitliği sağlamanın kriterleri sosyo ekonomik düzey, cinsiyet, eğitime erişim imkanları ve akademik başarı oranını artırma olarak söylenebilir (Tabak, 2019). Eğitimde fırsat eşitliği sağlama adına MEB okullar arasındaki başarı farklılıklarını azaltma amacıyla telafi eğitimleri düzenleyerek tüm paydaşlar ile birlikte ortak bir program hazırlanacağını belirtmiştir. Telafi eğitimleri öncelikle Destekleme ve Yetiştirme kursları üzerinden sosyo-ekonomik olarak durumu iyi olmayan bölgelerde bulunan okullarda, maddi imkanlarının yeterli olmaması, teknolojik araç ve gereçlerinin olmaması sebebiyle online eğitim sürecine katılamayan öğrencilerin desteklenmesi amaçlanmıştır (Sözen, 2020).

Devlerin tüm imkanlarını seferber etmesine rağmen uzaktan eğitim sürecine dahil olamayan erişim imkanına sahip olmayan, erişim imkanı olup bölge koşulları gereği derslere katılamayan öğrenciler bulunmaktadır. MEB'in paylaştığı tüm olanaklara karşın içinde bulunduğu koşullar nedeniyle uzaktan eğitime dahi erişemeyen, erişme imkânı olsa bile yine içinde bulunduğu koşullar nedeniyle uzaktan eğitim araçlarını etkin izleyemeyen öğrenciler de bulunmaktadır (Şahan ve Parlar, 2021).

Online eğitimler esnasında karşılaşılan temel sorun öğrencilerin teknolojik imkanlar anlamında fırsat ve imkân eşitliğine sahip olamamalarıdır (Kaplan ve Gülten, 2021). Online eğitimler alınırken iletişim ve teknolojik araç gereçler noktasında yetersizliği olan öğrencilerin uzaktan eğitimi almaları söz konusu değildir. Uzaktan eğitim almaları için bu araç ve gereçlere ihtiyaçları bulunmaktadır (Akyürek, 2020). Öğretmenler, öğrencilerin teknolojik ve materyal eksiklikleri, internet bağlantısı konuları dikkate alındığında fırsat eşitliği olmadığını, alt yapı eksiklikleri, uzun süre ekrana maruz kalınması ve ailelerin yaşantısının olumsuz etkileri sebebiyle öğrencilerin gelişim dönemini sağlıklı atlatamadıkları, sorun yaşadıkları belirtmektedir (Aykar ve Yurdakal, 2021).

2.6.2.1. Kır-Kent Bölgeler için Fırsat Eşitliği

Ülkemizde eğitim öğretim faaliyetlerinin ekonomik harcamasının çoğu devlet tarafından karşılanmaktadır. Eğitim finansmanının 2021 verilerine göre %72,5'ini devletimiz, %22 hane halkları, %10,5 özel-tüzel kişilikleri karşılamaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021). 2020 yılında devletin eğitim harcaması dağılımı %74,7 iken 2021 yılında %72,5'e düştüğü görülmektedir. Hanehalklarının 2020'de eğitim harcaması dağılımı %20,2 iken 2021 yılında %22'ye yükseldiği görülmektedir. Özel-tüzel kişiliklerin eğitim harcamalarının dağılımına bakıldığında 2020 yılında %10,2 iken 2021 yılında %10,5'e yükselmiştir. Uluslararası kaynakların eğitim harcamaları dağılımına bakıldığında 2020 yılında %0,5 iken 2021 yılında %0,4'e gerilemiştir. Eğitim harcamaları dağılımı tablosu incelendiğinde devletin eğitim harcaması oranının azaldığı, hane halklarının eğitim harcaması oranının arttığı, özel-tüzel kişiliklerin eğitim harcaması oranlarının arttığı ve uluslararası eğitim harcamaları oranlarının azaldığı görülmektedir. Devletin eğitim harcamalarının azalmasının eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz etkileyeceği söylenebilir.

Devletten ve özelden hanehalklarına transferleri de içerdiği için harcamalarının dağılım toplamı 100'ü geçmektedir.

Şekil 2. Eğitim harcamalarının dağılımı (TÜİK, 2021).

Eğitime ayrılan bütçenin yeterli olmadığı ülkelerde gelişmeyen şehirler ve özellikle kırsal kesimde eğitimde fırsat eşitsizliği yaşanmaktadır. Mete'ye (2009) göre nüfus, iklim, yeryüzü şekilleri gibi faktörlerin olumsuz etkileri ve devletin yeterli bütçe ayırmamasından kaynaklı gelişmemiş şehirler ve kırsal kesimlerde yeterince okul bulunmamaktadır. Okulu bulunmayan yerleşim yerlerinde devlet taşınmalı ya da yatılı bölge okulları kurarak bu açığı kapatmaya çalışmaktadır.

Kırsal kesimde öğrenciler, devletin eğitim hizmetlerini yeterli düzeyde ulaştıramaması nedeniyle dezavantajlı durumda kalabilmektedir. Dolayısıyla kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler kent merkezinde yaşayan öğrencilere göre daha dezavantajlı konumda bulunmaktadır (Osmanbaşıoğlu,2020; Özdoğan ve Berkant, 2020). Osmanbaşıoğlu (2020) çalışmasında online eğitimler döneminde kırsal bölgelerde yaşayan öğrenciler ile yapılan görüşmelerde özellikle öğrencilerin sokağa çıkma yasaklarından etkilenmemeleri durumu bir avantaj olarak görülmüştür. Şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin sokağa çıkma konusunda kısıtlama olması, kırsal kesimde yaşayan öğrenciler için sürecin daha rahat olmasını sağlamıştır. Sarı ve Nayır (2020) çalışmalarında okulların sosyalleşme ihtiyacını karşıladığını belirtmiştir. Kırsal bölgelerdeki öğrencilerin sokağa çıkma yasakları, okulların kapalı olması durumundan daha az etkilenmeleri pandemi dönemi sosyalleşme problemini azalttığı düşünülebilir.

2.6.2.2 Uzaktan Eğitim Dönemi Cinsiyet Temelinde Fırsat Eşitliği

Kadın ve erkek arasında eşitsizliğin olduğu alanlardan bir tanesi de eğitim konusudur. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına cinsiyet ayrımının ortadan kaldırılması, imkanların artırılması gerekmektedir. Buradaki eşitsizliğin giderilmesi ve temel sebebi ortaya konulduğunda toplumsal cinsiyet faktörü görülmektedir (Kurttaş, 2021). Ülkemizde cinsiyet okuldan ayrılma konusunda en önemli faktörler arasındadır. Kız çocuklarının dezavantajlı konumda olması ülke geneline eşit olarak dağılmamıştır. Kırsal kesimde ve ülkemizin doğusunda dezavantajlı durum daha fazla olduğu düşünülmektedir. Çetin ve Yavuzer (2022) çalışmalarında fırsat eşitsizliğinin cinsiyet temelli kız çocuklarında görülmesine yönelik olarak kız çocuklarının başlarına bir şey gelir korkusu ve ayıplanma olarak belirtmişlerdir. Çok çocuklu aile yapısı, sosyoekonomik durumun kötü olması ve ailenin eğitim düzeyinin düşük olması kız çocukların okuma oranını sosyoekonomik durumu iyi olan ve eğitim düzeyi yüksek olan ailelere göre belirgin olarak düşüğü görülmüştür (Ferreira ve Gignoux, 2010). Uzaktan eğitim döneminde kız öğrencilerin aile içi gürültüden, iş dağılımından ve verilen sorumluluklardan da fazla etkilendiği görülmüştür (Lloyd vd., 2020).

Uzaktan eğitim döneminde daha belirginleşen kadın – erkek eşitsizliği seküler-muhafazakâr, kır-kent aile yapısına yansıtılamayacak kadar geniş bir mesele olarak görülebilir (Osmanbaşoğlu, 2020). Cinsiyet temelinde eşitsizliklerin giderilmesi adına devletlerin politikalar üretmesi gerekmektedir. Toplumun hiçbir üyesinin dışlanmaması veya ayrımcılık yaşamaması sağlanmak isteniyor ise toplumun tamamını kapsayacak politikalar üretilmelidir (Çelik, 2017). Devletlerin cinsiyet temelinde kaynaklanacak eşitsizliklerin önüne geçmesi adına tedbirler alması gerekmektedir (Schrijer, 2020). Bulut ve Kırmızı (2021) yaptıkları araştırma sonucunda uzaktan eğitim yapılabilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması için devletimizin dijital eksikliklerin ve öğrenme eksikliklerinin giderilmesi çalışmalarını yapması gerektiğini belirtmişlerdir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve ortaokul öğrencilerinin eğitimde fırsat eşitliği temelindeki deneyimlerine ilişkin derinlemesine inceleme amacı taşıdığından nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseni ile tasarlanmıştır.

Fenomenoloji, fenomen hakkında bilgi edinmek amacıyla, fenomeni yaşayan bireylerin görüşlerine başvurulanan nitel bir araştırma yöntemidir. (Çapar ve Ceylan, 2022). Olgu bilim deseni farkındalığımızın olduğu fakat derinlemesine ve ayrıntılı olarak bakıldığında bilemediğimiz olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Creswell'e (2015) göre fenomenoloji deseninde yapılan çalışmalar kişilerin aktif olarak içerisinde bulunduğu olgulara ilişkili yorumlarıyla zihinsel olarak oluşturdukları bilişsel yapı ile ilgilidir.

3. 2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İç Anadolu Bölgesi'nde Yozgat ili merkezinde ve merkeze bağlı köy ortaokullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubu, amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Patton'a (2014) göre maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde her olayın kendine özgü derinlemesine tanımlanması, farklı tecrübelerden yararlanıp ortak bir değere ulaşma yararı bulunmaktadır. Çalışmaya katılan ortaokul il merkezi ve bağlı köy ortaokullarından farklı sosyoekonomik bölgelerde görev yapan öğretmenler ve maddi durumları farklı olan öğrenciler seçilerek maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde ulaşılabilecek sonuçlar bilgi yönünden daha zengin olabilir. Araştırmanın problem durumunun farklı boyutlarını ortaya koyabilir.

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinden 50 katılımcı bulunmaktadır. Araştırmaya katılan 20 sosyal bilgiler öğretmenine ait kişisel bilgiler ve görüşme detayları Tablo 1’ de sunulmuştur.

Tablo 1: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kişisel bilgileri ve görüşme detayları

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri	Yaş	Okulun konumu	Mesleki Tecrübe Yılı	Görüşme Yöntemi	Görüşme Süresi
1	33	Merkez	10	Yüz yüze	63 dk 23sn
2	48	Merkez	25	Uzaktan	31dk 38 sn
3	39	Merkez	13	Uzaktan	37dk 23sn
4	38	Merkez	12	Uzaktan	72dk 23sn
5	42	Merkez	19	Uzaktan	63dk 31sn
6	41	Merkez	19	Yüz yüze	44dk 34sn
7	44	Merkez	20	Yüz yüze	35dk 38sn
8	44	Merkez	20	Yüz yüze	31dk 21sn
9	44	Merkez	20	Yüz yüze	26dk 07sn
10	43	Merkez	19	Yüz yüze	36dk 19sn
11	41	Merkez	18	Yüz yüze	66dk 25sn
12	42	Merkez	17	Yüz yüze	65dk 43sn
13	30	Köy	5	Yüz yüze	41dk 56sn
14	45	Köy	22	Yüz yüze	38dk 13sn
15	33	Köy	8	Yüz yüze	36dk 40 sn
16	32	Köy	4	Yüz yüze	31dk 56sn
17	35	Köy	11	Yüz yüze	54dk 42sn
18	32	Köy	7	Yüz yüze	31dk 11sn
19	31	Köy	6	Uzaktan	61dk 31sn
20	31	Köy	6	Uzaktan	72dk 24 sn

Araştırmaya katılan bilgiler öğretmenlerinin yaşları 31 ile 48 arasında değişmektedir. Mesleki tecrübeleri 4-25 yıl arasındadır. Katılımcıların 14’ü ile yüz yüze 6’sı ile uzaktan ZOOM programı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme süreleri 26-72 dk. arasında değişim göstermektedir.

Katılım sağlayan 30 ortaokul öğrencisine ait kişisel bilgiler Tablo 2’ de gösterilmiştir.

Tablo 2: Ortaokul öğrencilerinin kişisel bilgileri

Ortaokul Öğrencileri	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim gördükleri okulun konumu	Sınıf düzeyi
1	13	Kız	Köy	7
2	12	Kız	Köy	7
3	13	Erkek	Köy	7
4	11	Kız	Köy	5
5	12	Kız	Köy	6
6	12	Kız	Köy	6
7	12	Erkek	Köy	6
8	11	Erkek	Köy	5
9	12	Erkek	Köy	6
10	12	Kız	Köy	6
11	13	Erkek	Köy	7
12	13	Kız	Köy	7
13	14	Erkek	Köy	7
14	12	Erkek	Köy	6
15	13	Kız	Köy	7
16	13	Kız	Merkez	7
17	13	Kız	Merkez	7
18	12	Kız	Merkez	6
19	13	Erkek	Merkez	7
20	13	Kız	Merkez	7
21	12	Kız	Merkez	6
22	11	Erkek	Merkez	5
23	13	Erkek	Merkez	7
24	12	Kız	Merkez	6
25	12	Kız	Merkez	6
26	11	Kız	Merkez	5
27	13	Kız	Merkez	7
28	13	Kız	Merkez	7
29	13	Erkek	Merkez	7
30	11	Erkek	Merkez	5

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin 15’i köy ortaokulu, 15’i merkez ortaokul öğrencileridir. Ortaokul öğrencilerinin 5’i 5. sınıf, 10 tanesi 6.sınıf ve 15 tanesi 7.sınıf öğrencisidir. 30 kişilik ortaokul öğrenci grubunun 12’si erkek 18’i kız öğrencidir. Katılımcı öğrenciler 11-13 yaş aralığındadır.

3. 3. Veri Toplama Aracı

Çalışma sürecinde uzaktan eğitim dönemini eğitimde fırsat eşitliği temelinde ilgili deneyimlere ilişkin yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri incelendiğinde yarı yapılandırılmış görüşme formu yoğunlukla kullanılan veri toplama yöntemlerinden biridir. (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Polat'a (2022) göre yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorular önceden hazırlanarak görüşülen kişi için anlaşılır hale getirilmeye çalışılır, görüşme süresince soruların anlaşılmasında ya da beklenmedik sorunlar çıkması halinde sorular tekrar hazırlanıp katılımcıya sunulur. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerine ayrı ayrı görüşme formları uygulanmıştır. Görüşme formu hazırlık aşamasında 3 uzmandan görüş alınmış ve uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Pilot uygulama yapılarak 3 sosyal bilgiler öğretmeni ve 6 ortaokul öğrencilerinin görüşleri alınmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde düzenlenen görüşme formu son halini almıştır. Görüşme soruları sosyal bilgiler öğretmenleri için “ders öncesi hazırlık”, “öğretim süreci” ve “erişim ortamı” konularını içermektedir. Ortaokul öğrencileri için hazırlanan görüşme soruları ise “öğretim süreci” ile ilgili konuları içermektedir.

3. 4. Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Araştırma öncesinde Kırıkkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği kurulundan (23.05.2022, tarih ve 2022/05 konulu) etik izni alınmıştır. Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda gerçekleştirildiğinden araştırma uygulaması yapılamadan ilgili izinler (02.12.2022 tarih ve 64893172 sayılı resmi yazı) alınmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunun özellikleri detaylandırılarak tanımlanmış, her katılımcının tecrübelerini yansıtmaları amaçlanmıştır. Güler, vd., (2015) araştırma analizinin katılımcıların kendileri tarafından sağlanan bilgilere dayandığının anlaşılması için araştırma bulgularının mümkün olduğunca her katılımcının deneyimlerini yansıtmaları gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılar ile samimi, içten bir ortam oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılan görüşmelerin 17'si yüz yüze, 3'ü ZOOM üzerinden yapılmıştır. Yüz yüze görüşmeler sınıf ortamında yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı ile görüşmeler yüz yüze ve sınıf ortamında yapılmıştır.

Araştırmada ulaşılan verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, bir metindeki belirli sözcüklerin belirli kurallara göre kodlanarak daha küçük

içerik kategorileriyle özetlendiği sistematik ve tekrarlanabilir bir tekniktir (Büyüköztürk vd., 2009). Bu analiz tekniği ile birbirine benzeyen ifadeler, kavramlar bir araya getirilerek daha anlaşılabilir bir yorumlama yapılmıştır. Araştırmada görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, kodlar oluşturularak temalar altında sınıflandırılmış tablolar haline getirilip yorumlanmıştır.

Araştırma sürecinde sistematik bir biçimde veri toplanmış, veri kaybının önüne geçmek için ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Uzaktan ZOOM programı ile yapılan görüşmelerin de kayıtları alınmıştır. Veri toplama ve analiz süreci detaylı olarak betimlenmiştir. Elde edilen veriler katılımcılara gönderilerek onaylanmıştır. Araştırma güvenilirliği sağlanması adına veriler iki araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Araştırma kodları ile ilgili görüş birliği sağlanmış ve veri analizine başlanmıştır. Araştırma geçerliliğinin sağlanması için inandırıcılık ve aktarılabilirlik önemli olduğundan bulgular kısmında katılımcı öğretmen ve öğrencilerin görüşleri doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Bulguların katılımcılar için belirlenmiş kısaltmalar (Ö: Öğretmen, KÖ: Köy Ortaokul Öğrencisi, MÖ: Merkez Ortaokul Öğrencisi) ve sıra sayılarını belirten kodlamalar (Ö1, KÖ1, MÖ2 vb.) kullanılmıştır. Verilerin toplanması, analizi, verilerle bulguların ve sonuçların karşılaştırılmasında araştırmanın tutarlılığı ve teyit edilebilirliğinin sağlanması için uzman görüşüne başvurulmuştur. Eğitim alanından iki uzmana, ham veriler ile bulgular ve sonuçlar arasında kurulan bağıntılar ve yorumlamalar için tutarlılık ve uyum incelemesi yaptırılmış, teyit alınmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur. Bulguların sunumunda uzaktan eğitim sürecinde eğitimde fırsat eşitliği temelinde önce sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri ardından ortaokul öğrencilerinin görüş ve deneyimlerine ilişkin ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Uzaktan Eğitim Sürecinde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Kapsamında Fırsat Eşitliğine Yönelik Deneyimleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden toplanan verilerin içerik analizi sonucu ulaşılan bulgular 3 boyut altında incelenecektir.

4.1.1.Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Ders Öncesi Hazırlık Dönemi Deneyimleri

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde eğitimde fırsat eşitliği bağlamında ders öncesi hazırlık teması kapsamında; materyal kullanımı, derse katılım, iletişim, yeterlilik-yetersizlik ve kurumsal destek alt teması bağlamında deneyimleri, görüşleri irdelenmiş, Tablo 1’de bulgular sunulmuştur.

Tablo 1.Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Ders Öncesi Hazırlık Dönemi Deneyimleri

TEMA	Alt Tema	Kod	f
Ders Öncesi Hazırlık	Materyal Kullanımı	Dijital materyal ihtiyaçları	21
		Kendi çabası	19
		Hazır materyaller	8
		EBA Kullanımı	3
		Diğer öğretmenler ile iş birliği	4
		Destek sağlanması	18
		Maddi durum	7
		Aile yapısı	3
		Teknolojiye erişim	1
		Okulun bulunduğu konum	3
		Materyal kullanılan ortam	14
	Derse Katılım	Devamsızlık	19
		Eşit düzeyde katılım	20

		Veli bilgilendirme	8
		Esneklik	3
		Teknoloji desteği	3
	İletişim	Veli ile işbirliği	8
		İletişim araçlarının kullanımı	18
		İmkân ve koşullar	16
	Yeterlilik-Yetersizlik	Hizmet içi eğitim	21
		Teknoloji kullanımı	23
		Fırsat eşitliği	14
	Kurumsal Destek	İletişim imkanları	18
		Yeterlilik imkanları	17

Çizelgede sunulan frekans sayıları, öğretmenlerin olumlu ve olumsuz tüm ifadelerinin toplamı olarak belirtilmiştir.

Katılımcı sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders öncesi hazırlık teması altında görüşleri, materyal ihtiyaçlarının giderilmesi, materyal kullanımı, derse katılım, iletişim, yeterlilik-yetersizlik ve kurumsal destek şeklinde beş alt temada toplanmıştır.

Materyal kullanımı; Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim sürecinde “Materyal kullanımı” ile ilgili ifadeleri incelendiğinde “dijital materyal ihtiyaçlarının giderilmediği” şeklinde (f=14) ağırlıklı olarak olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital materyal ihtiyaçlarının giderildiğine ilişkin (f=7) olumlu ifadeler de belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö1: Doğrudan bir materyal sunumu olmadı ama şu materyallerden yararlanabilirsiniz şeklinde tavsiyeler de bulundular.

Ö2: Herhangi bir yardım almadım.

Ö9: Uzaktan eğitimde dijital materyallere ihtiyacımız oldu. Okul bu konuda herhangi bir destek sağlamadı.

Ö7: Her şey kendi şartlarımızla oldu.

Ö16: Herhangi bir yardım almadım. Daha çok sunu, görsel hazırlama işte ses araçlarını kullanma fırsatım oldu.

Ö2: Devletin gönderdiği haritaları kullandık.

Ö13: Devletin yolladığı yardımcı kitaplar vardı. Onlarla birlikte okuma kitapları tabiki uzaktan eğitim sürecinde olduğu için okuldan gelip alamadılar. Elllerinde olduğu imkanları kadarıyla kullanabildiler.

Ö20: Çalışma yaprakları, test, kitap, Milli Eğitimin yayınladığı kazanım kavrama testlerinin hepsini bize kitap olarak göndermişlerdi.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, materyal ihtiyaçlarını “kendi çabaları” ile herhangi bir yardım almadan giderdiklerini (f=19) belirtmişlerdir. İnternet sitelerinden yararlandıklarını “hazır materyaller” kullandıklarını (f=8) ve “diğer öğretmenler ile iş birliği” yaptıklarını (f=4) ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö5: Kendi hazırladığım ara ara güncellediğim sunuları kullandım.

Ö7: Kendi çabalarımızla kendi paralarımız da almış olduğumuz bilgisayar, akıllı telefon, bunlarla yapmaya çalıştık.

Ö9: Kendimiz bunları sosyal bilgilere ait internet sitelerinden tedarik ettik. Kendimiz hazırladık ve bunlardan yararlandık.

Ö15: Genellikle slayt, yazılı Word belgeleri çoğunlukla bunlara ihtiyaç duyduk ve bunları da zaten çoğunlukla kendim temin ettim.

Ö16: Herhangi bir yardım almadık. Yani dediğim gibi kendimiz var olan imkanlarımızdan kendi bilgisayarımızda var olan uygulamalarla işte slayt hazırlama, powerpoint, animasyon hazırlama gibi çeşitli uygulamalarla çocukları ekranda daha canlı tutabilmeye çalıştık.

Ö8: Hazır materyaller bulup internetten kullanıyoruz, genelde.

Ö11: Bu süreçte genellikle kendimiz hazırlamaktan ziyade hazır olanlara ulaşp onları kullanmak bizim açımızdan hem daha kolay oldu hemde daha profesyonel hazırlanmış bir dijital materyale ulaşmış olduk. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin platformlarından yararlanıyoruz.

Ö6: Google formlardan ve bu işin uzmanı olan bilişim öğretmenlerinden de yardım aldık.

Ö12: Arkadaşlarımız slayt, boşluk doldurma, test gibi materyaller paylaştığı için bizler zaten uzun yıllardır bir ortaklığın içerisindeydik. Fakülteden arkadaşlarımızla bilgi ve belge paylaşımı yapıyoruz.

Ö18: Bilişim teknolojileri öğretmeni arkadaşlarımız var. Bu arkadaşlarla; bu süreci daha etkili nasıl kullanabiliriz, daha aktif nasıl ders anlatırız diye çeşitli yardımlar aldım. Onların vermiş olduğu desteklerle sunu, animasyon veya uzaktan eğitimi etkili kullanmak için gerekli yardımları aldım.

Ö20: Materyal oluşturma sürecinde özellikle kendi zümremiz olan öğretmenlerden ya da tüm öğretmenlerden senkronize bir şekilde birbirimize sorarak, yardımlaşarak Zoom nasıl kullanılır, materyal nasıl oluşturulur, paylaşımlar nasıl daha etkili yapılır gibi sorularla birbirimizle iletişim halinde olduk.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, “EBA kullanımı” yapılarak (f=3) materyal ihtiyaçlarını giderdiklerini belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö11: Ders anlatım videolarını çok kullanmıyoruz, ancak etkinlikleri daha çok kullandık; çünkü öğrenciye de süreci yönetme hakkı verebiliyoruz EBA’ dan.

Ö13: Özellikle sunuyu kullanıyorduk. Görsel hazırlamada ise EBA’ da çocuklara Milli Eğitimin hazırladığı programları gösteriyorduk.

Ö17: Eba bu konuda yeterince zenginleştirilmiş olarak karşımıza çıkıyor.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim sürecinde materyal kullanımı kapsamında ifadeleri incelendiğinde, sosyoekonomik olarak “maddi durumu” iyi olan öğrencilerin avantajlı olduğunu (f=7) ifade etmişlerdir. Çok çocuklu ailelerin öğrenim gören çocuklarının fazla olması, ev ortamının uygun olmaması, teknolojik alet yetersizliğinin “aile yapısı” kaynaklı dezavantajlı bir durum oluşturduğunu fırsat eşitliğini olumsuz etkilediği (f=3) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö8: Maddi durumu iyi olan öğrenciler, interneti olan işte bilgisayar, tableti, telefonu olan öğrenciler büyük avantajlı. Bazı aileler zorlayarak aldılar şeyleri, gerekli malzemeyi ama aynı telefondan iki kardeş üç kardeş ders seçerek bağlandıkları da oluyordu. Yani maddi durumu olanlar biraz avantajlı konumdaydı.

Ö9: Sosyoekonomik durumu iyi olan öğrenciler tabiki daha avantajlı. Dijital ortam her evde yeterli seviyede değil.

Ö10: Okulumuzun özellikle bulunduğu bölge dezavantajlı öğrencilerimizin çok olduğu, maddi imkansızlıkların çok olduğu, mülteci öğrencilerimizin fazla olduğu okul sayısına göre öğrenci sayımıza göre oranı fazla.

Ö13: Özellikle maddi durumu iyi olan öğrenciler zaten her zaman dersimize girebiliyordu. İnternetleri oldukları için. Ama diğer öğrencilerimiz mobilde kullanabildikleri kadar girebiliyorlardı.

Ö18: Ekonomik durumu yüksek olan, velisi bilinçli olan öğrenciler daha hızlı erişim sağladılar. Özellikle köyde öğretmen olduğumuz için ekonomik şartları iyi olsa dahi nüfusu kalabalık olan ailelerde çocukların internet erişimine aynı anda ulaşma imkanının olmadığını gördük, bunlar bize büyük problemler doğurdu.

Ö5: Uzaktan eğitimde şartlar eşit olmadığı için hiç derse giremeyen öğrencilerim vardı. Süreç içerisinde MEB'in çok yapabileceği bir şey yoktu. Okulda bu imkan sağlanmaya çalışıldı. Evde internet problemi yaşayan 5.6.sınıf çocuğu da evden çıkıp bu fırsatı yakalayamadı. Bir de zaten salgın bir hastalık varken anne baba da bunu çok sıcak bakmıyordu ama fırsat eşitliğinin olduğunu düşünmüyorum.

Ö6: Çok çocuklu ailelerde diğer kardeşin dersi olduğu zaman bizim öğrencimiz derse giremiyor. Bu sebeplerden dolayı bazı öğrencilerimizin uzaktan eğitimden faydalanamadığı zamanlar oldu.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, “teknolojiye erişim” konusunda tablet, telefon ve bilgisayar gibi teknolojik araç ve gereçlere sahip olan öğrencilerin avantajlı olduğu (f=1) belirtmişlerdir:

Ö7: Bazı öğrenciler avantajlı bazı öğrenciler dezavantajlıydı tabii ki yani bu süreçte işte evinde akıllı telefonu olan, bilgisayarı olan, internet erişimi olan öğrenciler tabii ki diğerlerine göre daha avantajlıydı.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, materyal kullanımı noktasında eğitim yapılan bölgede, “okul konumunun” önemli olduğunu altyapı, ulaşım sorunları konusunda avantaj-dezavantaj oluşturduğunu (f=3) ifade ederek olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö1: Köye gidenlerin internet alt yapısının olmaması, çok kardeşi olanların bilgisayarı veya tableti olmaması nedeniyle uzaktan eğitimde derslere katılmada ciddi problemler yaşadılar.

Ö2: Şehir merkezinde yaşayan öğrenciler için daha avantajlı ama köyde yaşayan, şehre ulaşımı olmayan yerlerde öğrenciler ve maddi durumu olmayan öğrenciler sorun yaşıyorlardı.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, “materyal kullanılan ortam” konusunda yüzyüze eğitim gibi olmadığını ifade ederek (f=9) ağırlıklı olarak olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri materyal kullanılan ortama ilişkin TRT, EBA ve ZOOM programı kullanımının kolaylık sağladığı (f=5) şeklinde olumlu ifadeler de belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö3: EBA, uzaktan eğitimde sayısal dersler için daha daha avantajlı idi. Sosyal bilgiler dersi anlatıma dayalı olduğu için dezavantajlı idi.

Ö6: Sınıfımız 25 kişi ise bu öğrencilerimizin hepsini aynı ders saatinde buluşturmakta sorunlar yaşadık. Bunun sebebi ise bilgisayarı, tableti olmuyor ya da internet sorunları, elektrikten kaynaklı sorunlar oluyor.

Ö17: Yüz yüze eğitim, asla tutmadı ama bunu destekleme adına birçok kaynaktan, videodan, slaytlardan yararlandık.

Ö4: Kurumumuz hem bilişim sınıfını hem de destek eğitim odasını ortak kullanıma açtı. İmkânı olmayan herkes bu odayı kullanacaktı ki öyle oldu.

Ö12: EBA üzerimizde büyük bir yükü aldı diyebilirim.

Ö16: EBA ile ZOOM üzerinden yapabileceğimiz etkinlikleri burada yapabileceğimiz paylaşımları ZOOM platformunda da tahta kullanımını beyaz tahta kullanımını ve burada yapacağımız işte video, resim, görsel paylaşımlarını inceleme fırsatlarımız oldu.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, materyal kullanımı “destek sağlanması” konusunda destek alamadıkları (f=10) şeklinde ağırlıklı olarak olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri teknolojik araç gereç yardımı yapıldığını, kurumlar tarafından destek gördükleri (f=8) şeklinde olumlu ifadeler de

belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö2: *Okulumuzdan ya da başka bir yerden herhangi bir yardım almadım. Süreci kendi imkanlarım ile tamamladım.*

Ö3: *İl Milli Eğitim'den ya da okulumdan ya da başka birinden herhangi bir yardım almadım.*

Ö4: *Maddi olarak destek olduğunu söyleyemeyeceğim.*

Ö11: *Ben birebir görmedim.*

Ö6E: *İl milli eğitim ve şube müdürlüklerinin kaynak olarak değil de daha çok bilgisayar, tablet ve internet erişimi noktasında oldu.*

Ö16: *Okullarımıza tablet dağıtımı gerçekleştirildi. Öğrencilerin canlı derslere katılımının arttırılması adına. Bizim köye de verildi. Tablet dağıtımı oldu, öğrencilere.*

Ö19: *Milli Eğitimin gönderdiği tabletleri öğrencilere bizde hediye ettik.*

Derse katılım; Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim sürecinde “devamsızlık” oranlarının yüksek olduğunu, devamsızlık durumu noktasında devamın zorunlu olmaması, teknoloji eksikliği, köylerde imkanların eksikliği, konularına değinerek (f=19) ağırlıklı olarak olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö1: *Devamsızlık oranı maalesef %40'lara vardı. Öncelikle derse katılmayan öğrencileri ve neden derse katılmadıklarını tespit etmeye çalıştık.*

Ö2: *Katılmamam nedenlerinin birçoğu not verilemeyeceğini, devamsızlık olmayacağını düşündükleri için katılmıyorlardı.*

Ö3: *Gün içerisinde 1 öğrenci ile 3 öğrenciye ders anlattığımız oldu. Devamsızlık yaşayan öğrenciye herhangi bir çabamız olmadı çünkü ulaştığımız öğrencinin hocam tablet, telefon yok ya da evde1den fazla kardeşim var sırayla bakıyoruz cümlelerini duyunca bu tarz devamsızlığın önüne maalesef geçemedik.*

Ö6: *Bu süreçte derse katılım sayılarım çok düşüktü. Bazı dersleri 3 öğrenci ile yaptığımız zamanlar oldu.*

Ö7: Devamsızlık sorunu çokça yaşandı. Başta iyi başlayıp sonraya doğru döküldü öğrenciler.

Ö10: Devamsızlık sorunu çok fazla yaşandı. Yani ister istemez hani okul gibi olmadı. Yüz yüze eğitim gibi olmadı.

Ö13: Aileleri çiftçi, çiftçilikle uğraştıkları için hayvancılıkla uğraştıkları için öğrenciler diyordu “hocam biz hayvancılıkla uğraşıyoruz. Yani mallarımıza bakacağız” diyordu. Yani ben bir öğrencimle öğrencim dağda hayvancılıkla uğraşıyorken bile ders bile yaptığımızı biliyorum yani hatırlıyorum.

Ö14: Uzaktan eğitime katılmalar özellikle köyde yaşayan öğrenciler için biraz zorlaştı. Dediğim gibi, ilk başta anlattığım gibi. İşte genel ağ olmadığı için alt yapı olmadığı için ama yüz yüze de devletin getirdiği servis alıyor.

Ö18: Çocukların neden derse katılmadığı yönünde velilerimize sorular sorduk. İnternet erişimi olan, tableti, bilgisayarı, cep telefonu olan öğrencilerimizin derse katıldıklarını gördük. Bunun dışında derse katılmayan çocuklar da dezavantajlı çocuklardı.

Sosyal bilgiler öğretmenleri eşit düzeyde katılım sağlama noktasında “erişim imkanları, internet alt yapısı, kardeş sayısının fazla olması” durumlarını belirterek ağırlıklı olarak (f=17) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri, sınıflarının çoğunun internet problemlerinin halledildiği ve katılım sağladıkları (f=3) şeklinde olumlu ifadeler de belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö2: Şehir merkezi bile olsa her evde internet yoktu. Şehir merkezi olmasına rağmen o da ailenin maddi durumuna bağlı idi. Sıkıntılar yaşandı. Özellikle aileler uzaktan eğitimi devam ettirmek için ayrı ayrı internet aldılar yine de yeterli olmadı.

Ö3: Eğitime eşit düzeyde erişim sağlanamadı. Dediğim gibi uzaktan eğitim sürecini bilgisayar, tablet telefonlarla internet ile yürütüyorduk. Bu anlamda elinde tableti olan çocuklarımızın interneti yoktu. İnterneti olan çocuklarımızın 1 tableti ya da 1 telefonu vardı. Bu da haliyle derse tam katılamamalarını sağladı.

Ö4: Okulda 2 çocuklu, 3 çocuklu aileler eşit şekilde faydalanamadı mesela 2-3 kardeşli ailelerde bir çocuk derse giriyorsa diğeri derse giremiyordu veya şununla da karlaştık çocuğumuzun bir tanesi tabletle rahat izliyor kardeş de telefon ile katılım

sağlıyor telefon ile katılım sağlamak ile tablet ile katılım sağlamak çok farklı bu manada eşitlik yoktu.

Ö9: Tabi ki eşit düzeyde eğitime ulaşmak mümkün değil. Mesela teknoloji. İnterneti olmayan çocuklar vardı, aile istemedi çocuğun ders çalışmasını. Evde temizlik yapan çocuklar vardı.

Ö11: Pandemiye kadar evinde sabit internet yokken, sadece uzaktan eğitim için internet aboneliği oluşturan velilerim oldu. Veliler bu fırsatı kendileri oluşturdular. Bu imkana sahip olamayan öğrencilerin velisi işe gittiği zaman bu anlamda diğer öğrencilerle eşit düzeyde erişime sahip olamadığını düşünüyorum.

Ö19: Şehirde de bazen öğrenciler kimi maddi zorluklardan ya da farklı teknik problemlerden dolayı bağlanamıyor ama bizim köydeki çocuklar bunu sürekli problem yaşıyorlardı. Genelde aynı öğrenciler derse katılıyordu. Babasından ya da ebeveynlerinin maddi durumu iyi olan çocuklar tableti olanlar ya da en kötü tablet yoksa babasının telefonundan katılabilen öğrenciler derse girebiliyordu

Ö20: Eşit düzeyde katılım maalesef hiçbir zaman olmadı bunun en büyük sebebi de altyapıdan kaynaklı yaşanan problemlerdi. Bunun yanında öğrencilerimizin sosyoekonomik durumlarının farklı olmasından kaynaklı problemler yaşadık. Bundan dolayı eşit düzeyde eğitim olmadı.

Ö5: Eşit düzeyde sağlanabildiğini düşünmüyorum. Biraz önce de söyledim yani bu tamamen öğrencinin sahip olduğu maddi olanaklar ailesinin anne babasının onlara sunduğu maddi olanak ile alakalı.

Ö12: 22 talebem var 18-19 net katılım sağlanıyordu. 3-4 bağlanamayan öğrenciyi de halletmek kolay oluyor. Bilgisayar ve internet sağlamak kolay oluyor. Bir şekilde hallediyoruz. Bu şekilde hemen hemen tamamının derslere problemsiz katılım sağladığı söyleyebilirim.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, “derse katılım sağlama adına tedbirler aldıklarını” veli bilgilendirme yapıldığını (f=9), teknolojik destek verildiğini (f=3), ders programlarında esneklik sağlandığını (f=3) ifade etmişlerdir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö16: Yine uzaktan eğitimde evlerinde genel ağ bulunmayan öğrencilerin okula gelmeleri sağlanıp okulun internetinden yararlanmaları için velilerle görüşüldü.

Öğrencilere zaten tablet dağıtılmıştı. İnterneti olmayanlara da okula davet edildi. Okuldan ayrı sınıflarda canlı eğitim almaları sağlandı

Ö2: Velilere ulaşmaya çalıştık. Özellikle derslere katılımını sağlamaya çalıştık. Velilere ulaşırsak da öğrenci istemediği için derslere katılmak istemiyordu.

Ö8: Velileri aradık. Velilerle bağlantı kurduk. Ha ne kadar etkili oldu diye soruyorsanız yani geçici etkiler oldu ama devamsızlığı önleyemedik maalesef.

Ö10: Sık sık veli görüşmeleri yaptık. ZOOM üzerinden veli toplantıları bile yaptık. Ama devamlılık konusunda katılım çok fazla olmadı.

Ö14: Aileleriyle birebir iletişime geçtik. Whatsapp grubu kurduk, sınıf sınıf ders saatlerini de her zaman derse girmeden önce bildirdik. Şu zamanda şu saatte şu dersiniz olacak gibi. Yani öğrencinin kaytarmasını engellemeye çalıştık, bu şekilde.

Ö4: Derse katılım gösteremeyen öğrenciler için ek ders yaptık ya da çok az katılık olduğu zaman ders saatini herkesin müsait olduğu bir saate aldık akşam saatlerinde 20.00-21.00 dan sonra bile ders yaptığımızı hatırlıyorum.

Ö17: Katılamayan öğrenciler için video, tekrar, şu saatte tekrar katılın ne bileyim sorular attım, bilgi notları attık vs. bunu telafi etmeye yerini doldurmaya çalıştık. İsteyen çocuk yine katıldı istemeyen çocuk katılmadı burada üzerimize düşeni yaptığımızı düşünüyorum.

Ö12: İnternet bağlantısı, tablet, bilgisayar konusunda destekler yapıldı.

Ö1: Tablet, bilgisayar, internet, canlı ders bağlantı programları kullanımı ve ayarları, materyal sorunu yaşayan öğrencilerimize yardımcı olmaya çalıştık. Tablet, internet ve materyal sorunu yaşayan öğrencilerin listelerini milli eğitim müdürlüğüne göndererek ihtiyaçlarının giderilmesi sağlamaya yönelik girişimlerimiz oldu.

Ö6: EBA eğitim destek merkezleri ve çeşitli yardım kuruluşlarından aldığımız tabletler ile bu sorunu aşmaya çalıştık.

İletişim; Sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde iletişimin artması ile iş birliğinin arttığını veliler ile iletişim kurmada herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını, iş birliği yaptıklarını ifade ederek (f=12) olumlu görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri, veliler ile iş birliği yapabilme noktasında “iletişim araçlarının eksikliği, velilerin kırsal kesimde olmaları ve iletişim sıkıntısı çektikleri”

şeklinde olumsuz görüşler de belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö1: Veli ve öğrencilerle yeterince iletişim kurduk. İmkânı olan ve duyarlı veliler ile uzaktan derslerimizi güzel bir şekilde sürdürdük. Duyarsız olan velilere de gerekli bilgi ve uyarılarımızı da yaptık. İletişimde sorun yaşamadık.

Ö4: Kendi sınıfımda toplantı yaparken bunu ZOOM üzerinden gerçekleştirdim telefon ile de hem öğrenciye hem veliye de istediğim zaman ulaşabildim.

Ö5: ZOOM üzerinden velilerimize ve öğrenciyle. Yani hem öğrencim hem de veli katılım sağ olsun bayağı da bir katılım sağlıyordu velilerim katılım sağlıyordu sağ olsun.

Ö11: Zaman okullarda yaptığımız veli toplantılarını ZOOM üzerinden yaptık. Ben ayda bir defa toplantı yaptım. Velilerimizi de çok iyi tanıyamadığımız için çevrimiçi toplantılar yaparak onlarla görüş alışverişinde bulunduk. Bunun dışında telefonla sürekli görüşüyorduk.

Ö12: Öğrenci velileriyle telefonda konuşabilmemiz ciddi avantaj idi. Bu anlamda iletişim araçlarını çok yoğun kullandığımızı söylemeliyim.

Ö15: Velilerle daha çok konuşmaya, görüşmeye başladık. Uzaktan eğitimin bize böyle bir faydası oldu.

Ö17: Veliler ile her zaman irtibat halinde idik. Tek başına yürütülebilecek bir süreç değildi. Veliler bu konuda bize yardımcı olmaya çalıştılar çocukların ortamını eğitime hazırlamaya çalıştılar. Uzaktan eğitim için gerekli tedbirleri almaya çalıştılar biz de elimizden geldiğince onlara uygun olarak yardımcı olmaya çalıştık.

Ö2: Velilerimiz ile yeterli iletişim kurabildiğimizi düşünmüyorum çünkü her öğrencinin evinde yeterli iletişim aracı yoktu

Ö6: Velilerin işte ya da köyde olmalarından dolayı gönderilen bilgiler maalesef zamanında öğrenciye ulaşamıyordu.”

Ö7: Veli ile ve öğrenci ile olan iletişimde yani göstermelikti hiçbir şey yani gerçek manası ile yapılmadı.

Sosyal bilgiler öğretmenleri etkileşim artırımını sağlamak için “sosyal medya araçlarını, teknolojik araç gereç ve programları” yoğun olarak kullandıklarını belirterek ağırlıklı olarak (f=5) olumlu görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri, etkili iletişim kuramadıklarını ifade eden (f=3) olumsuz deneyimlerini de belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö1: *Uzaktan eğitim de telefon ve sosyal medya araçlarını çok kullandık. Anlamadıkları konu ve soruları bizlere hemen gönderebiliyorlardı. Bu yeni süreç öğrencileri nasıl motive edecekleri, neler yapılması gerektiği konularında sürekli telefonda iletişim halindeydik.*

Ö5: *Öğrencilerime mümkün olduğu kadar ulaştım 26 da 26 ders yaptığım zamanlarda oldu ama %20’lik dilimde mümkün olduğu kadar katılım sağlamayan gerekçesi olmayan öğrencilere de derse katılmaları konusunda uyarılarımı yaptırdım. Haftalık ya da 2 hafta da bir.*

Ö6: *Öğrenci ve veli iletişimlerini ise sosyal medya uygulamalarından mesaj atarak ve telefonla arayarak iletişim kurmaya çalıştık.*

Ö10: *Whatsapp gruplarından ZOOM üzerinden iletişimimizi sağlamaya çalıştık. Gerek öğrencilerle gerek velilerle çok fazla olmasa da zaman zaman bağlantı kurmaya çalıştık.*

Ö11: *Telefon ve ZOOM u kullandık desem yerinde olur.*

Ö14: *Yeterli iletişim kurduğumuzu düşünüyorum. Hatta yüz yüze eğitimden de fazla olduğunu da düşünüyorum. Çünkü çok fazla telefonla birebir iletişime geçtik. Hem ailelerle hem öğrencilerle. Özellikle sınava girecek öğrencilerle burada bu oran daha fazla oldu.*

Ö16: *Öğrencilerle uzaktan eğitim sürecinde katılan öğrencilerle yeterli bir iletişim kurabildiğimi düşünüyorum.*

Ö20: *Yeterli derecede iletişimin yanında kasıt her öğrenciyle birebir iletişim kurmaksa ben kendi adıma iletişim kurduğumu düşünüyorum. Bu durum bizim için biraz zor olsa da öğrenciler gece gündüz fark etmeksizin bize kolaylıkla ulaşma imkânı buldular, bu durum her ne kadar bizim hayatımızı zorlaştırsa da bizlere ulaşmakta problemler yaşamadılar.*

Ö3: Uzaktan eğitime devam eden öğrenci ile iletişim devam ederken diğer öğrenciler koptu maalesef.

Ö4: Sağlıklı bir iletişim kuramadım.

Sosyal bilgiler öğretmenleri iletişim imkân ve koşulları konusunda köylerde internetin olmaması, tüm sosyal bilgiler öğretmenlerinin eşit şartlarda bulunmadığı ağırlıklı olarak (f=12) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri, iletişim imkân ve koşulları noktasında herhangi bir sorun yaşanmadığı yönünde ifadeler de (f=6) belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö3: Köylerde internetin çekmediği yine öğrencilerin tablet telefonun olmadığını söylediler. Benim yaşadığım sıkıntıların daha fazlasını yaşayan öğretmenlerimiz olmuş açıkçası.

Ö5: Tüm sosyal bilgiler öğretmenlerinin imkan koşullarının aynı olduğunu söyleyemem çünkü Yozgat'ın herhangi bir köyünde görev yapan tabi Yozgat merkezde öğretmenler o yönden şanslı yani Yozgat'ın çok küçük ilçeleri var Çekerek gibi, Aydıncık gibi bu ilçelerinde görev yapan bulundukları yerde normal ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan öğretmen arkadaşlarımız var.

Ö10: Okuldayken öğrencinin ulaşabileceği, erişebileceği bir öğretmen var. Sürekli bir bağ var. Anında geri bildirimler var ama bu imkan uzaktan eğitim sırasında her zaman olamayabiliyor. Ya öğretmenden kaynaklanıyor ya öğrencinin ailesinden kaynaklanıyor.

Ö13: Yirmi öğrencim varsa çoğuyla iletişim sağlayamıyordum. Hem velisiyle hem öğrencisiyle. İdareye söylüyorduk idare de yani bizim gibi gerektiğinde ulaşamıyordu. İletişim sağlayamıyorduk.

Ö14: Yani imkan ve koşullar köyde yaşayan yani kırsalda yaşayan öğrenciler için bu olanaklara ulaşma bakımından fırsat eşitsizliğini doğuruyor. Yani merkezdeki öğrenciler her şekilde uzaktan eğitime katılma konusunda sıkıntı yaşasalar bile çözüme imkanları var ama köyde yaşayan uzaktan eğitime katılan öğrencilerin bazı sorunları çözüme bile kavuşturulamıyor.

Ö15: Özellikle de köy okullarının köy okullarını da geçtim taşıma merkezi okullarının daha da zorlandığını düşünüyorum.

Ö16: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişim anlamında imkan ve koşulları eşit düzeyde değildi. Mesela köy okullarında biz köy okulunda bulunduğumuz için daha çok zorlandık.

Ö18: Bazı öğrencilerimizin evlerinde akıllı telefonu dahi yoktu. Bunlarla iletişim kurmamız çok zor oldu. Bu öğrencilerimizi sadece telefon yoluyla arayıp ödevler verip eğitimden kopmamalarını sağlamaya çalıştık. Ben yeterli bir iletişim olduğunu düşünmüyorum.

Ö2: Öğretmenler kendi aralarında iletişim sorunu yaşadıklarını düşünmüyorum.

Ö6: Öğretmenlerin imkân ve yeni sürece uyum sorunu yaşadığını düşünmüyorum. Bütün öğretmenlerin internet, bilgisayar ya da cep telefonu vardı.

Ö11: Diğer öğretmen arkadaşlarımla da görüştüğümde sosyal bilgiler zümresi olarak iletişim ve koşullar anlamında bir eksikliğimiz yoktu.

Ö12: Uzaktan eğitim sürecinde hem öğrencilerle hem de velilerle sınıf gruplarından yeterince iletişim kurduğumuz söyleyebilirim.

Ö17: Uzaktan eğitimde yeterli iletişim kurduk gerek gruplarımız olsun telefon ile görüşmelerimiz olsun destekleyici iletişim kurduğumuzu düşünüyorum.

Ö20: Gerek veliler gerek öğrenciler istedikleri her an bana ulaşmakta problem yaşamadılar.

Yeterlilik-Yetersizlik: Sosyal bilgiler öğretmenleri hizmet içi eğitimlerin yeterliliği noktasında ağırlıklı olarak (f=15) hizmet içi eğitim kursları almadıklarını belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri hizmet içi eğitimlerin yeterliliği konusunda olumsuz görüş beyan ederken bir kısım sosyal bilgiler öğretmeni ise hizmet içi eğitimlerin yeterliliği konusunda (f=6) olumlu görüş belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö4: Uzaktan eğitim döneminde hizmet içi kurs veya herhangi bir kurs almadım.

Ö7: Hizmet içi eğitim almadım kurs yeterliliği hakkında bir şey bu yüzden diyemeyeceğim.

Ö16: Uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitimle alakalı kursları almadım.

Ö19: Kurslar açıldı ama ben kurs aldığımı hatırlamıyorum. Bilgi konusunda okul grubunda idareciler paylaşıyordu.

Ö2: Bakanlık tarafından yapılan hizmet içi eğitim yeterince uygun eşit değildi. Herkes aynı imkanla faydalanmadı. Öğretmenler açısından da bu imkanlar yetersizdi.”

Ö6: Kullanımı yabancı dil olan programlarla çalışmak zorunda kaldık. Yabancı dili olmayan öğretmen arkadaşlar kullanımda sorunlar yaşadı. Tasarım yapma, materyal hazırlama-sunma, teknoloji yatkınlığı eğitimi, canlı ders programlarını kullanım yeterliliği eğitimi verilmeliydi.

Ö11: Her ne kadar bu eğitimler verilmiş olsa da bize yüz yüze verilen seminerler kadar etkili değildi. Ekran karşısında insanların daha çabuk sıkıldığını, yorulduğunu görüyoruz. Bu da verimi düşürüyor.

Ö17: Video izleyerek kursun tamamını almak sağlıklı gelmiyor. Birçok arkadaşımızın da bildiği gibi bu videolar açılıyor ve dinlenmiyor. Nasıl ki öğrenciler için yüz yüze eğitim öğrenciler için önemli bizler içinde yüz yüze eğitim aynı oranda önemli ve bunların bir faydası olduğunu düşünmüyorum.

Ö1: Bakanlığın verdiği hizmet içi eğitimler, kaynak sunumu ve diğer imkanlardan bütün öğretmenler faydalandılar. Herkese fırsat eşitliği sağlandığı kanaatindeyim.

Ö12: Bakanlık tarafından eğitim videolarının gönderildiğini hatırlıyorum. Fırsat eşitliği bağlamında özellikler teknoloji konusunda zayıf olan öğretmenlerimizin ciddi faydalandığını gördüm.

Sosyal bilgiler öğretmenleri teknoloji kullanımı yeterliliği noktasında “hazır sunulardan, zümre arkadaşlarından yardım alınması ve teknoloji kullanım yetersizliği” ne değinerek ağırlıklı olarak(f=19) olumsuz görüş belirtmiştir. Bu konuda Bir kısım sosyal bilgiler öğretmenleri ise teknoloji kullanımı yeterliliği konusunda gerekli teknolojiler kullandıklarını (f=4) ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö3: Tasarım programı kullanmadım. Sunu olarak kullandım sadece.

Ö5: Var olan slaytları kullandım ama bu süreç içerisinde işte videoların kısaltılması kesilmesi videolara işte çeşitli müzik eklenmesi veya görüntü eklenmesi onlarla ilgili

biraz bilgim var ama çok iyi olmadığım konularda bilgisayar yeğenlerim var onlara bu konuda yardımcı olmalarını istedim.

Ö6: Canva ve Powtoon gibi yararlanacağımız programlar vardı. Biz bunları kullanmadık. Daha çok Eba ve Zoom üzerinden derslerimizi yaptık. Bilmediğimiz konularda işin uzmanı kişilerden yardım aldık. Tasarım konusunda yeterli bilgiye sahip olduğumuzu düşünmüyorum.

Ö8: Hazırlanmış olan videolar, görseller sesler, kullandık. Ama bunları kullanma bu programları yapma yeterliliğine sahip değilim.

Ö10: Hani bu yazılımlar olsun ne bileyim öyle işte programların işte içerikleri olsun çok fazla aramız yok ama derslerimizde özellikle ekrana yansıttığımız tarih ile ilgili özellikle tarihle ilgili animasyon filmleri çocukların daha çok dikkatini çekiyordu. Bunları yansıtmaya çalıştık.

Ö14: Bütün öğretmenlerin içerisindeki bazı öğretmenlerin de sıkıntı yaşadığını düşünüyorum, mesela. Bilmediğimiz programlar gördük.

Ö16: Ben daha çok PowerPoint sunuları kullandım. Bunun dışında hazır olan animasyonları kullandım. Kendim herhangi bir tasarım yapamadım.

Ö18: Çok büyük çaplı programlar kullanamadık. Daha çok bizler köy okulunda olduğumuz için videolar ve slaytlar şeklinde derslerimizi anlattık. Bu tarz tasarım programlarını çok fazla kullanmadım.

Ö17: Sosyal bilgileri öğretmen arkadaşların görüşlerinden faydalanabilir, uzman görüşleri ya da bununla ilgili araştırmalar yapılabilir bunun üzerinde bir planlama yapılabilir demek istediğim biraz işin içine girip sonra bu konularda faydası dokunacak şekilde çalışmalar yapılabilir.

Ö19: Belki biraz daha işte zümre toplantı dediğimiz toplantılar artırılabilir en azından ya da işte öğretmenlerin fikirlerini daha açıklayabileceği forumlar ya da sosyal medya dışında Millî Eğitim Bakanlığında bağlı sistem oluşturulabilir.

Ö1: Programlar kullanan kendilerini geliştiren öğretmenler için önemli bir imkân sağladı.

Ö4: Microsoft, PowerPoint, Excel, Word ve bir video hazırlama programı kullandım.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, fırsat eşitliğine yönelik imkanların sağlanması noktasında köy okullarının dezavantajlı durumda olduğunu (f=9) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin üzerinde durduğu diğer durumlar ise öğretmenler arasında fırsat eşitliğini bulunduğu (f=5) yönündedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö2: İnterneti olan her öğrenci avantajlı idi. Olmayan öğrenciler dezavantajlı duruma düşürdü. Köyde yaşayan öğretmenler veya öğrenciler için bu sıkıntılar oluşuyordu. İnternet çekmediği için.

Ö3: Fırsat eşitliği anlamında herkesin eşit şekilde yararlandığını düşünmüyorum. Şehirdekiler bir şekilde ulaşabilir ama köy ya da kırsalda internet olmayan bir sürü öğretmenlerimiz var onlar açısından baktığımız da fırsat eşitliği yaşandığını düşünmüyorum.

Ö6: Kırsalda öğretmenlik yapan sosyal bilgiler öğretmenleri internet bağlantıları ve kaynak erişim açısından sorun yaşadılar. Merkezde olan arkadaşlar bu konuda herhangi bir sorun yaşamadılar.

Ö9: Kırsal kesimde köy işleriyle uğraşan çocuklardan bunlara ulaşması tabi ki de daha zor. Ekonomik olarak durumu iyi olan aileler bu tür imkanlardan daha iyi yararlandı. Dışardan da okul dışından da destek aldılar, bunlar. Konu yine sosyoekonomik duruma geliyor.

Ö11: Şöyle bir durum yaşadım hem ben hem çocuklarım online eğitime katıldığı için internet hızı yeterli gelmediğinde hızını artırarak bu süreci sağlıklı bir şekilde geçirdim. Ama kırsalda çalışan öğretmenlerimizin istese de bu imkanlara erişemeyeceğini zaman zaman internet hizmetinde aksamalar olduğunu duyduk.

Ö13: Avantajlı kesim özellikle il, ilçe merkezlerindeki öğrencilerimiz okullarımız daha çok avantajlı. Köydeki öğrencilerimizde öğretmenlerimiz ise bu konuda biraz daha dezavantajlı kısma giriyorlardı.

Ö15: Özellikle il merkezlerindeki okullar materyal bakımından da bizden daha zengin imkanlara sahip oldukları için hani köy okullarında bizim en büyük materyallerimiz harita en fazla. Çok fazla materyal sahibi de değiliz. Dediğim gibi bunların da belki bir il merkezindeki öğretmen gelip okulunda haritayı bile bilmem çeşitli materyallerle alıp kullanıp okulda canlı ders yapma imkanına sahip olduğundan bizim böyle bir

imkanımız da olmadığı için yani il merkezindeki öğretmenleri daha avantajlı görünüyor, bu konuda.

Ö17: Biz köy öğretmenleriyiz, köy okulunda çalışıyoruz haliyle internete ulaşabilme imkânı iyi olan çocuklar bir tık önde olurken bundan faydalanamayan interneti kesilen biten çocuklar haliyle dezavantajlı oldular. Çünkü uzaktan eğitim temel taşı internet. İnternet üzerinden bağlantıyı kuran çocuklar avantajlı oldu.

Ö10: Yani bakanlığımız özellikle EBA öğretmen bilişim ağı öğretmenlerimize eşit bir şekilde sunuldu. Herkes hani faydalanmak isteyen böyle bir imkandan faydalanmak isteyen herkese açıldı.

Ö12: Zümre öğretmenlerimin bu konuyla alakalı sıkıntı çektiğini görmedim, duymadım. Uzun süredir öğretmenlik yaptığımız için her sene güncellediğimiz tamamen kitaba dayalı programlarımız var. Aynı imkânlara çoğu öğretmenimizin sahip olduğunu biliyorum.

Ö14: Öğretmenler konusunda ben hani dezavantaj olduğunu düşünmüyorum.

Kurumsal destek; Sosyal bilgiler öğretmenleri kurumsal iletişim sağlanması noktasında ağırlıklı olarak kurumsal bir destek alamadıklarını ifade ederek (f=11) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bir kısmı kurumsal iletişim desteği aldıklarını (f=6), ya da iletişim desteğine ihtiyaç duymadıklarını (f=1) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö2: Milli Eğitim'den herhangi bir destek almadım.

Ö3: Herhangi bir destek almadım. İhtiyacım olduğunda kendi imkanlarım ile halletmeye çalıştım.

Ö7: Yani dediğim gibi yani yapıldı mı yapıldı şeklinde giden bir süreç geçti.

Ö16: Bu konuda herhangi bir destek almadım. İletişim açısından.

Ö19: Bana herhangi bir destek sağlanmadı.

Ö20K: İl Milli Eğitimden ne de okuldan iletişim konusunda herhangi bir destek görmedim, almadım.

Ö5: İdare ile ilgisi bu konuda da herhangi bir destek istediğimde idare her zaman mümkün olduğu kadar yanımızda idi. Ben kendi adıma söyleyeyim daha doğrusu idare bu konuda da maddi manevi yanımda oldu.

Ö6: Milli eğitim bakanlığından yeterince destek aldık. Okul idaresi ise canlı dersler için erişim merkezleri oluşturdu ve bizlere yardımcı olması için bilişim ve teknoloji öğretmenlerini görevlendirdiler. Ayrıca okul yönetimi okulda fazla olan bilgisayar ve tabletleri de bizlerin hizmetine sundu.

Ö10: Özellikle bu konu da hem bize en fazla bilişim teknolojileri öğretmenimiz Recep Bey okulumuzda çok fazla yardımcı olmaya çalıştı.

Ö13: ZOOM ‘u ilk kullandığımız zamanlarda bu iletişim kanallarını idareden destek alıyorduk.

Ö11: Desteğe ihtiyaç duyulacak teknik bir eksiklik olmadı.

Sosyal bilgiler öğretmenleri yeterliliği artırıcı kurumsal destek sağlanması noktasında ağırlıklı görüş (f= 14) olarak herhangi bir destek alamadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerin üzerinde durduğu diğer durumlar ise yeterliliği artırıcı hizmet içi eğitim faaliyetleri ve kurum bilgilendirilmesi sağlandığını kurumsal destek sağlandığını (f=3) yönündedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö2: Herhangi bir destek almadım. Süreç kendi imkânlarımız ile oldu

Ö7: “Ne okulda ne Milli Eğitim Müdürlüğü’nden yani herhangi bir destek kesinlikle görmedik bir buçuk sene boyunca.

Ö9: Destek EBA’nın kendi içine yüklediği bazı programlar vardı. Videolar falan ama onlardan yararlandık. Ama yeterli değildi tabi ki

Ö12: Kurumsal destek aldığımı söyleyemem ama çokta fazla ihtiyacın olduğunu da düşünmüyorum.

Ö14: Kurumsal destekten ziyade kendi bireysel çabalarımızla öğrenmeye çalıştık.

Ö1: Milli eğitim bakanlığının izin verdiği bazı programlar vardı. Kullanılan programların uygunluğunu öncelikle araştırmak zorunda kaldık. Yaptığımız bütün çalışmalarda kurumumuzdan bilgi alarak yaptık.

Ö6: Uzaktan eğitim sürecinde bakanlık tarafından birçok hizmet içi eğitim faaliyeti bizlere sunuldu. Uzaktan sunulan hizmet içi eğitim faaliyetlerinde sayısı sınırlaması kalktığı için bizim için bir avantaj oldu. Ayrıca uzaktan sunulan hizmet içi eğitim faaliyetleri bütün öğretmenler için imkân eşitliği sunuldu.

4.1.2. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Öğretim Süreci Deneyimleri

Araştırmamanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde eğitimde fırsat eşitliği bağlamında öğretim süreci teması ile sosyal bilgiler öğretim süreci, ders planlama, yöntem-teknik ve ölçme değerlendirme kategorileri altında deneyimleri, görüşleri irdelenmiştir. Tablo 2’de incelenen temalara ilişkin kodlar verilmiştir.

Tablo 2. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Öğretim Süreci Deneyimleri

TEMA	Alt Tema	Kod	f
Öğretim Süreci	Sosyal Bilgiler Öğretim Süreci	Bireysel farklılıklara uygunluk	17
		Teknolojik yardım	19
		Maddi Durum	9
		Kırsal yapı	9
		Ek kaynak	9
		Eşit imkanlar	5
		Hazırbulunuşluluk	1
	Ders Planlama	Bireysel çaba	12
		Esneklik	5
	Yöntem-Teknik	Çeşitlilik	20
		Eğitim ortamı	20
	Ölçme ve Değerlendirme	Adil ve eşit değerlendirme	27
		Görev bölgesi	8
		Veli desteği	4
		Uzaktan-Yüzyüze	20
		Bireysel çaba	13
		Derse katılım	20
		Eşit imkanlar	7
		Zümre öğretmenler	8
		Destek	15

Çizelgede sunulan frekans sayıları, öğretmenlerin olumlu ve olumsuz tüm ifadelerin toplamı olarak belirtilmiştir.

Katılımcı sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim süreci teması altında görüşleri, sosyal bilgiler öğretim süreci, ders planlama, yöntem-teknik, ölçme ve değerlendirme şeklinde dört alt temada toplanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretim süreci; Sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim dönemi Sosyal bilgiler öğretim sürecini öğrencinin bireysel farklılıklarına uygunluk noktasında “bireysel farklılıklara uygun ortam olmadığını, öğrenme hızı, hazır bulunuşluk düzeyi” durumunu ifade ederek (f=17) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö1: Uzaktan eğitim de bireysel farklılıklar ihmal edildi. Öğretmenlerin yeterince iyi eğitim almadığı bir süreç yaşadık.

Ö4: Bireysel farklılıklara uygun ortam oluşturmadı.

Ö5: Bireysel farklılıklar ile ilgili yine hani çok büyük anlamda ben kendi açımdan söyleyeyim yani ciddi bir zengin ortam oluşturamıyorum.

Ö6: Uzaktan eğitim sürecinde bireysel farklılıklar daha belirgin bir şekilde ortaya çıkıyordu. Özellikle 5. Sınıf öğrencilerini hiç tanıyamadan eğitim öğretim faaliyetlerine başladık. Bundan dolayı uzaktan eğitim de öğrencileri tanıma süreci bizim için daha da uzun oldu. Uzaktan eğitim bireysel farklılıkla hitap etmiyordu.

Ö8: Yüz yüze eğitimde bu hazır bulunuşluk düzeyi ölçmek, öğrenme hızı, bilişim yeterliliklerini ölçmek tekrar geri dönüp üzerinden tekrar gitmek veya çokça tekrar etmek çok kolay öğrenci içinde bizim içinde etkili. Ama uzaktan eğitimde yetersizlikleri tespit etmek daha zor oluyor.

Ö18: Yüz yüze eğitimde öğrencilerimizin bireysel farklılıklarını gözeterek ders anlatma imkanı bulabilirken uzaktan eğitim sürecinde bireysel farklılıkları maalesef çok fazla göz önüne alma imkanımız olmadı.

Ö20: Yüz yüze eğitimde öğrencilerin hazır bulunuşluluk durumlarına göre farklı içerikler sunsak da uzaktan eğitimde farklı zengin dijital içerikler sunduğumuz için öğrencilerimizin hazır bulunuşluğunu algılamada, öğrenme hızlarını soru cevap haricinde anlamada zorlandık.

Sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler öğretim sürecinde verimli bir ortam oluşturulması noktasında ailelerin maddi durumlarının iyi olmaması (f=9), teknoloji

yardımına ihtiyaç duymaları (f=8), hazır bulunuşluk seviyelerinin eksik olması (f=1), kırsal yapının olumsuz etkilerini (f=9) ifade ederek olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, eşit öğrenme olanaklarının sağlanması noktasında internetin var olması halinde eşit öğrenme imkanlarının sağlanabileceği (f=5) yönündedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö2: Her öğrencinin internet ve bilgisayarın olması şarttır. Her evde olacak ki öğrenci bu konuda sıkıntı yaşamayacak.

Ö3: Uygun ortam, hazır bulunuşlukları olmadı hiçbir zaman hazır gelemedikleri motivasyon eksikleri vardı öğrencilerimiz ekran kapalı olamadığı için de rahat bir ortamı fırsatı diyorum ama dezavantajlı açıkçası bizim öğrencilerimiz ekran karşında oldular, yataktan dinledikleri, oturma odasında dinlediler bu açıdan hazır bulunuşluk seviyesi ciddi anlamda eksikti.

Ö4: Uzaktan eğitimde herkese tek bir sefere mahsus olmak üzere tablet dağıtımı yapılması gerekiyor bu şart.

Ö5: Uzaktan eğitimde sahip olunan maddi durum, imkanlar, bulunduğu yer, bulunduğu bina, anne babanın durumu, onların aile içerisindekini birbirleri ile tavırları veya anne babanın yaşadığı farklı problemler bunların hepsini öğrenci yüz yüze iken eve bırakıp geliyor.

Ö7: İşte internet bağlantısıdır teknolojidir işte akıllı telefon ya da tablet gibi böyle şeylerin herkese daha böyle öğretmen de bu işin içinde olmak üzere verilebilseydi fırsat eşitliği daha iyi sağlanmış olurdu.

Ö9: İnternet ortamının ülkenin her yanına yaygınlaşması lazım. Tabi ki en başta. Uzaktan eğitim araçlarının tableti, telefonda bunların ulaşması lazımdı.

Ö13: Bakanlığın köyleri özellikle fırsat eşitliğinin olmadığı yerleri özellikle aileleri yani bu sadece köy anlamında değil fırsat eşitliği fırsat eşitsizliği şehirde de oluyor. Tabi ki her öğrenci her aile imkanları aynı değil.

Ö14: Öğrencilerin uzaktan eğitimde eğitime katılma durumlarının ilk temel koşulu bence genel ağ yani internete ulaşma imkanları olmalı. İnternet olmadıktan sonra uzaktan eğitime hiçbir şekilde ulaşma imkanları olmuyor.

Ö17: Merkezdeki çocuklar ile köydeki çocukları aynı kefeye koyamayız. Fırsat eşitliği noktasında koyamayız buradaki bir çocuk her şeye kolay ulaşabiliyoruz biz zenginleştirilmiş bir okuluz spor salonundan iyileştirilmiş kütüphaneden düşünün her şeyimiz var ancak bazı noktalarda eksiklerimiz var bu da köyün imkânı ile alakalı.

Ö2: Eşit öğrenme fırsatları verildiğini düşünmüyorum. Çünkü internet ve ekonomik durum. Velinin, ailenin ekonomik durum iyi ise internette sıkıntı yaşamıyor durum iyi değilse yeterince ulaşamıyorlar.

Ö3: Öğrencilerimizin maddi anlamda sıkıntılı birçok öğrencilerimiz çok fazla idi. Bu öğrencilerimizin tablet, bilgisayar telefon ihtiyaçları çok fazla olan öğrencilerimiz var bu eksikliği olan öğrencilerimiz olduğundan dolayı eşit öğrenme fırsatlarını sağladıklarını düşünmüyorum.

Ö6: İmkanlar doğrultusunda her öğrencinin derse katılımı eşit fırsatla olmadı. Kardeş sayısı, maddi yetersizlik gibi durumlardan dolayı herkesin canlı derslere katılımı eşit düzeyde olmadı.

Ö8: Köy, şehir ayrımı var bunda. Maddi durum ayrımı var bunda. Gerekli materyale ulaşım durumlarında öğrencilerin farklılıkları vardı. Bundan dolayı eşit fırsatlar olduğunu düşünmüyorum.

Ö13: Her öğrencinin aile maddi imkanları aynı olmadığı için fırsat eşitliği de olmadığı bizim karşımıza çıkıyor. Özellikle dediğim gibi her zaman yani söylüyorum. Köy okulları biraz daha bu anlamda daha geride yani fırsat eşitliğini sağlanması için özellikle köy okullarını biraz daha öğretmen anlamında da olsun daha çok destek sağlanması gerekiyor.

Ö15: İl merkeziyle köyler ayrıldı. Burada tabiki öğretmenlerin, öğrencilerin, Milli Eğitimin ekonomik durumu da ön plana çıktı. Özellikle ekonomik durum ön plana çıktı.

Ö4: EBA platformu herkese açık. Kurumsal açıdan baktığımızda eşit fırsatlar sunuldu çünkü EBA üzerinden ZOOM üzerinden yaptığımız dersler herkese açık dersler idi bizim açımızdan.

Ö11: Bulunduğumuz yer itibarıyla internet erişimine sahip her öğrencinin ben fırsat eşitliğine sahip olduğunu düşünüyorum.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, sosyal bilgiler öğretim sürecinde ek kaynak desteği sağlanması noktasında test, sunu, EBA kaynaklarının kullanımı durumlarına değinerek ağırlıklı olarak (f=8) destek sağlandığını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin üzerinde durduğu diğer durum ise yeterli kaynak desteğinin sağlanamadığı (f=1) şeklindedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir;

Ö4: Ders anlattığım sunuyu konuyla ilgili özet notları öğrencilere ulaştırdık böyle bir ek kaynak sunduk.

Ö10: Whatsapp üzerinden testler, ödevler göndererek bu durumu en az hasarla atlatmaya çalıştık.

Ö14: Genelde EBA dan ve kendi kaynaklarımızdan öğrencilere ödev verdik.

Ö18: Öğrencilerimize ek ödevler, ek kaynaklar vererek ders dışında da aktif olmalarını sağlamaya çalıştık.

Ö20: Zorlandığımız dersleri, konuları öğrencilerimize daha iyi öğretmek açısından uzaktan eğitim sürecinde destekleyici ders yapma ihtimalimiz olmadı fakat öğrencilerimize olabildiğince ek kaynaklar sunma, tatlı rekabetlerin olduğu çevrim içi yarışmalar, ödevlendirmeler yaptım.

Ö2: Destekleyici ek kaynaklar kullansak da yeterli olmadı.

Ders planlama; Sosyal bilgiler öğretmenleri ders planlama noktasında uzaktan eğitim sürecine “hazır olunamaması, kurumsal destek sağlanmaması kendi imkanlarını kullanması durumlarına” değinerek planlama sürecini bireysel çabaları (f=12) ile yürüttüklerini belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin üzerinde durduğu diğer durumlar ise ders planlama sürecinde esneklik sağlanmasının “öğrencilere ulaşımında kolaylık sağlanması ve öğretmenlere özgürlük alanı sağlanmasını” olumlu etkilediği (f=5) şeklinde olmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: Uzaktan eğitime kurum, öğretmenler, öğrenci ve veliler hazır olmadığımız için planlama fırsat eşitliği sağlamada sorunlar ile karşılaştık.

Ö3: İmkân ya da fırsat olmadı.

Ö4: Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimde bu planlamaların hepsini kendimin yaptığını düşünüyorum. Herhangi bir destek almadım. Tamamen kendi imkanlarım dahilinde bu planlamaları yaptık.

Ö13: Kurumumuz biraz hani plan anlamında bize gerekli desteği verdi desem olmaz.

Ö15: Kurumumuzun bu konuda herhangi yaptığı bir çalışmayı hatırlamıyorum. Planlanması konusunda falan. Kendimiz bireysel planlamalarla yaptık.

Ö18: Kendi okul kurumumdan bahsedecek olursam bizlere çok fazla imkân sağladıklarını söyleyemem çünkü onların da yapacakları çok fazla bir şey yoktu.

Ö5: Kurumumuz bizim özellikle 8.sınıflarla ilgili kazanımları vermemiz konusunda kendilerinin de yapabileceği varsa ellerinde geleni yapacaklarını belirttiler.

Ö6: Uzaktan eğitim de ders ataması öğretmenler yaptığı için zaman planlamasında belirli bir esneklik oldu. Ders programını hemen öğrencilerimizle paylaştık.

Ö10: Özellikle okul idaremiz uzaktan eğitim planlamalarımızda bize yardımcı oldu. İlk başlarda bize bir ön ayak olmak için idaremiz EBA ders atamalarını biz dahil, dokunmadan kendisi yapmış oluyordu. Onun dışında bazen program yaparken esneklikler sağlamamızı esnekliklerle ders atamaları yapmamızı sağladılar.

Ö11: Ders esnasında okul müdürlüğünün bize katacağı bir durum söz konusu değil. Bu sürece hazırlanırken ihtiyaç duyduk. Burada da bir eksiklik yaşamadık.

Ö20: “Özellikle idarecilerimiz sürecin yeni olmasından dolayı bizleri biraz daha rahat bıraktılar. Bizler kendi yaşadığımız problemleri öğrencilere yansıtmadan, eğitimi daha verimli bir hale nasıl getiririz şeklinde bizi motive eden konuşmalar görüşmeler yaptık, bu tür fırsatlar imkanlar sağlandı.”

Yöntem-Teknik; Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim dönemi eğitim ortamına ilişkin ifadelerinde “sunuş yolu ile eğitim yöntemi kullanmak zorunda kaldıklarını, yüz yüze eğitimde daha çok etkinlik yapıldığını, öğretmenin daha çok ön plana çıkması” şeklinde olumsuz olarak dile getirilmiş, yüz yüze eğitimin daha etkili olduğunu (f=20) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: Uzaktan eğitimde soru – cevap ve anlatım yöntemlerinin çok dışına çıkılamadı. Yüz yüze eğitimde yapılandırmacı eğitim yöntemlerini uygulayabiliyorduk. Yüz yüze eğitim daha kaliteli ve daha yararlı bir eğitim olduğunu düşünüyorum.

Ö3: Yöntem ve teknik yüz yüze olduğu zaman kullandığımız materyal öğrenciyi daha çok heyecanlandırdı. Sınıfa getirdiğimiz küre ciddi anlamda merak oluşturdu da getirdiğin haritaya dikkatli bakıyor onu sunu da gösterdiğimizde daha etkili oluyor.

Ö5: Benim uzaktan eğitimle ilgili takıldığım konu şu belli bir olgunluğa erişmiş bir insan uzaktan eğitimden faydalanabilir ama ilkokul ortaokul çocuğu uzaktan eğitimden çok faydalanabileceğini ya da faydalı olduğunu da düşünmüyorum.

Ö7: Yüz yüze eğitimdeki uygulanan yöntem ve teknikler tabii ki çok daha etkili.

Ö8: Uzaktan eğitimde artık çocuk nerden derse giriyorsa bazıları ailesinin yanından derse girdi, bazıları belki televizyon açık derse girdi. Ortam açısından yüz yüze eğitim ağır basıyor.

Ö11: Yüz yüze eğitimde öğrencinin durumunu daha iyi tespit edebiliyoruz. Derse, konuya olan ilgisinin dağılıp dağılmadığını, ders esnasında sıkılıp sıkılmadığını veya herhangi bir problemin oluşup oluşmadığını gözlemleyerek edinebiliyorsunuz. Uzaktan eğitimde öğrencileri göremiyor sesini duyamıyoruz. Öğrencilerle bağlantı kurmakta zorlandığımız için öğrencilerle ilgili bazen ne yapacağımıza karar veremiyoruz. Bazen görüntü var ses yok, ses var görüntü yok bunun için öğrencinin konuya ilgisi var mıydı? Öğrenme gerçekleşti mi? gerçekleşmeyen kısımları nereler? Öğrenci yeterli düzeye ulaştı mı ulaşmadı mı bilemiyoruz.

Ö18: Uzaktan eğitim sürecinde daha çok kullandığımız teknikler daha çok öğretmen merkezli tekniklerdi. Oysa yüz yüze eğitimde daha çok öğrenci merkezli teknikler kullanıyorduk.

Ö19: Uzaktan eğitimde öğrencilere çocuklar evden giriyorlardı çok nadiren de olsa dışardan da hayvan gütmeye gittiğinde oradan da bağlanma şansları oluyordu. Bu şekilde çevresel etmenler tabi çocuklar yanlarında değildik ama muhakkak dikkatlerini dağıttığını düşünüyorum.

Ö20: Uzaktan eğitimde öğretmenin daha fazla ön plana çıktığı anlatımın daha yoğun olduğu öğrencilerin de daha çok dinlediği bir ders ortamı oluştu.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerin artırılması, çeşitliliğin sağlanması noktasında “uzaktan eğitimde öğretmen merkezli, sunuş yolu ile öğretim yapmak zorunda kaldıklarını” yöntem ve teknik olarak çeşitlilik sağlayamadıklarını ifade ederek (f=19) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerin bir kısmının üzerinde durduğu diğer durum ise sunuş yolu eğitimleri kullandığını ve başarılı olduğunu (f=1) yönündedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: *Yapılandırmacı yaklaşımı ilke edinmiş biri olarak maalesef sunuş, soru -cevap yöntemini kullandık. Uzaktan eğitim de videolarla ve slaytlarla ilgi çekici hale getirmeye çalıştık. Yüz yüze eğitim de proje oluşturma, gezi düzenleme, etkinlik yapma imkanımız oluyordu. Ama uzaktan eğitim de bu etkinlikleri yapmadık.*

Ö4: *Mesela soru cevap etkinliği yaparken uzaktan eğitimde bir-iki öğrenci ile yaptım ama yüz yüze eğitimde nerdeyse sınıfın tamamına aynı sürede yapabiliyorum böyle bir fark var.*

Ö7: *Uzaktan eğitimde tabii ki yani bir drama falan yani buna benzer şeyler yapılamıyor zaten yani çocuklarla insanların bir araya gelmesinin bile yasak olduğu bir dönem genellikle düz anlatım soru-cevap sunuş yolu genellikle bunları kullanıyorum.*

Ö10: *Ben yüz yüze eğitimde daha çok çocuklara canlandırma, drama şeklinde ders yapmayı çok seviyorum. Küçük bir canlandırmada olsa hem kendim katılıyorum bu işe hem de öğrencileri katmaya çalışıyorum. En ufak bir şeyde tarih konularında özellikle dersimizle ilgili konularda canlandırmayı çok fazla kullandık. Bunu uzaktan eğitimle yapamadığım için biraz bu konuda üzüldüm.*

Ö12: *Sosyal Bilgiler dersi yapılandırmacı ve öğrenci merkezli anlayışa çok uygun bir ders. Uzaktan eğitim sürecinde biraz daha öğretmen merkezli gitmek zorunda kaldık.*

Ö14: *Genel anlamda sunuş yolunu kullandık. Çünkü dediğim gibi öğrencilerin imkanları kısıtlı olduğu için bir de konuları yetiştirmeye çalıştığımızdan dolayı farklı yöntem-teknik pek kullanamadık, açıkçası. Süremizde kısıtlı olduğundan dolayı.*

Ö15: *Mesela istasyon tekniğini uzaktan eğitimde kullanmanız mümkün değildi. Drama tekniğini hani çocuğa hani nasıl tek başına drama yaptıracağını? Hani yaptırsan bile ne kadar çocuk onu gönüllü istekli yapacak, kamera karşısında bir drama. Çocuk*

sonradan çok da etkili olmuyordu. Bu yöntemleri kullanamadık, dediğim gibi. Genelde soru-cevap kullandık.

Ö16: Gerçek bir sınıf ortamı bulunmadığı için uzaktan eğitim daha çok sunuş yoluyla anlatım stratejisine dayanarak geçti. Yüz yüze eğitimde ise bütün öğretim yöntem tekniklerini kullanabiliyoruz.

Ö6: Anlatma, zaman zaman tartışma, örnek olay paylaşımı ve soru- cevap şeklinde derslerimizi işledik. Uzaktan eğitime daha uygun ve kendimi daha başarılı olduğumu düşünerek bu yöntemleri kullandım.

Ölçme ve Değerlendirme; Sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerin adil ve eşit değerlendirilmesi noktasında “katılım durumu, imkanlar, internet sisteminin bozulması, teknoloji kullanabilme becerisi” durumlarına değinerek ağırlıklı olarak (f=25) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri, noktasında derse katılan öğrencilerin adil ve eşit değerlendirildiğini (f=2) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: Uzaktan eğitim sürecinde tam anlamıyla bir değerlendirme yapmak mümkün değil. Kamera açma zorunluluğu olmaması derse katılan bütün öğrencileri kontrol etme imkânınız olmuyordu. Bu da ders içi katılım da eşit ve adil değerlendirme de zorlandık.

Ö2: Bütün öğrencilerin aynı imkanlara sahip olması gerekir. Sadece imkanı olanları değerlendirdik.

Ö3: Sunularla testler yansıttık. Burada da dediğim gibi geç gelen sistemde düşen öğrenciler bizi de sistemden atıyordu. 40 dk’lık testi bir öğrenci 10 dk. da bir öğrenci 5 dk. da yapıyordu çok da verimli olmuyordu. Soruların sorulara farklı kaynaklardan bakarak yapma durumları da oluyordu. Çok sağlıklı bir değerlendirme olmadı.

Ö4: Adil ve eşit değerlendirme için öncelikle derse herkesin katılımının sağlanması lazım bu alt yapının oluşturulması lazım. Herkesin katılamadığı bir dersin adil ve eşit olma ihtimali yok.

Ö7: Genellikle değerlendirme kısmına geçtiğimizde maalesef öğrenci sayısında ciddi bir azalma oluyordu ondan dolayı sağlıklı bir ölçme ve değerlendirme yaptığımızı söyleyemeyiz.

Ö8: Bu sosyal medya platformlarını veya interneti iyi kullanan çocuklar sorduğu soruya hemen oradan cevap bulup ekstradan şey yapabiliyor. Yani tam bir ölçme değerlendirme yapılamıyor, uzaktan eğitimde. Bilgisayar ya da tablet neyse oradan tam adil değerlendirme yapmanın mümkün olmadığını düşünüyorum.

Ö10: Adil davranmaya çalıştık ama ister istemez dersleri hiç kaçırmayan öğrenci ile derslere sürekli devam eden hiç kaçırmayan öğrenciler bile vardı. Şimdi onlarla onlara aynı soruyu sormak mümkün değil. İster istemez çok da adil ve eşit davranamadık.

Ö14: Bütün öğrenciler aynı imkanlara sahip olmadığı için biraz adil olmadığını düşünüyorum.

Ö15: Fırsatı olmayan, imkânı olmayan çocuklar yani fırsat eşitliği sağlanamadığı için bu çocuklar hem derslere hem de ölçme değerlendirmeye katılamadı.

Ö18: Adil ve eşit değerlendirme için öncelikle öğrencilerin derse katılımının eşit şekilde katılması sağlanması gerekirdi. Yalnız pratikte bunun uygulamasının zor olduğunu biliyoruz. Eşit katılma olmadığı zaman maalesef eşit değerlendirme süreci de olmadı.

Ö12: Bu konuyla ilgi çok problem yaşandığını düşünmüyorum. Fırsat eşitliği bakımından düşünüldüğünde zaten derse katılan her öğrencimiz iyi kötü kazanımlara sahip oldu.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, “uzaktan eğitim sürecinde öğretmen imkanlarının aynı olmadığını görev bölgesinin avantaj ya da dezavantaj oluşturduğunu” ifade ederek (f=7) görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte bir kısım sosyal bilgiler öğretmeni ise “bütün sosyal bilgiler öğretmenleri aynı imkanlara sahip” şeklinde görüş belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: Uzaktan eğitime adapte olamayan sosyal bilgiler öğretmenleri oldu. Bu kişiler maalesef kendilerini geliştirme noktasında yeterli adım atmadılar. Bütün sosyal bilgiler öğretmenlerinin imkana sahip olduğunu kanaatindeyim. Uzaktan eğitim de kullanacak ölçme araçlarını kullanma, bunlardan yararlanması açısından herkes aynı çaba içerisinde olmadı. Hizmet içi eğitimlere katılan, araştıran, kendini geliştiren öğretmenler uzaktan eğitimi çok güzel bir şekilde tamamladılar.

Ö3: Uzaktan eğitim sürecinde şehirlerde yaşayan öğretmenlerimiz avantajı oldu. Kırsalda, köyde, dağın dibinde okulu, evi lojmanda yaşayan öğretmenlerimiz oldu. Bunları duyuyorduk internetin çekmediği internetin alt yapısının olmadığı öğretmenlerimiz oldu TV'lerde görüyorduk yüksek yerlere çıkan oradan girmeye çalışan öyle olunca hocalarımızın da eksik kaldığı ölçme değerlendirmeleri görebiliyoruz tabi dezavantajlı oldular.

Ö8: Aynı imkanlara sahip olduklarını düşünüyorum. Belki köy okulları için farklılık olabilir. Şimdi onu bilemiyorum ama merkezlerde görev yapan öğretmenlerin aynı imkanlara sahip olduğunu düşünüyorum.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ölçme ve değerlendirme sürecinde veli desteği sağlama noktasında velilerden destek alındığını belirterek ağırlıklı olarak (f=3) olumlu görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bir kısmı velilerin süreci önemsemediğini ifade ederek (f=1) olumsuz görüş belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö5: Velilerimizi işin içine katıp bu süreç içerisine verdiğim ödevleri gerçekten öğrencinin yapıp yapmadığını velinin bana rapor edip Whatsapp üzerinden velinin kendisi kontrol edip bana göndermesini istiyordum.

Ö11: Velilerle görüşmeler yaparak kendi dersimiz için önlem almış olsak da yüz yüze eğitim de bu durumlar çok farklı. Uzaktan eğitimde bu tür durumlarda sadece veli ile iletişim kurarak veli kontrolü sağlanabilir.

Ö19: Yüz yüze eğitimde aile desteği olan çocuk uzaktan eğitimde de aile desteğini görüyordu. Diğer öğrenciler çok da katılma fırsatı bulamıyordu.

Ö10: Pandemi süreci olduğu için yani velide bunu çok fazla önemsemedi.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim döneminde ölçme ve değerlendirme sürecinde eğitim ortamı noktasında ağırlıklı olarak (f=13) uzaktan eğitimin yüzyüze eğitime göre dezavantajlı olduğunu (f=12), köydeki ortaokullarının merkezdeki ortaokullara göre dezavantajlı olduğunu (f=9) fırsat ve imkan eşitliğinin sağlanamadığını (f=7) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin üzerinde durduğu diğer durumlar ise ölçme ve değerlendirme sürecinde “uzaktan eğitim ortamında daha çok soru sorulabildiğine, eğitim ortamında daha çok not

paylaşılabildiğine” değinerek avantajı olduğunu (f=7) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: *Yüz yüze eğitim de tavır, davranış, ders içi katılım, okul ve sınıf kurallarına uyum, yazılı sonuçları, devamsızlık, sözlü sınav sonuçları ile öğrenci başarısını değerlendiriyorduk. Uzaktan eğitim devamsızlık takibi, derse aktif katılımı kontrol etmek çok zor oldu. Çevrim içi olan öğrenciye soru sorduğumuzda cevap vermiyor. Derse bağlanıyor ama öğrenci başka işlerle uğraşıyor.*

Ö2: *Şehir merkezinde olan ve interneti olan avantajlı idi. Köy ve kasabada yaşayan öğretmenler daha dezavantajlı idi.*

Ö3: *Ölçme değerlendirme de süreyi bir kere tam olarak kullanabiliyor öğrenci zamanında derse geliyor zamanında test veriyoruz süre tutabiliyoruz. Öğrencinin kopya çekme yardım alma durumu olmuyordu. Öbür türlü bir yandan kitap okurken bir taraftan teste bakabiliyor hemen yanındaki birine sorabiliyor ya süre yetmiyor bu açıdan baktığımızda ölçme değerlendirme bakımından uzaktan eğitim çok da faydalı olmadı.*

Ö4: *Uzaktan eğitimde ölçme değerlendirme tamamen dezavantaj. Kaliteli bir değerlendirme yapmak istediğimiz zaman bu mümkün değil çünkü öğrencinin sağlıklı bir ortamda yardım almadığı bir ortamda adil değerlendirme olması için sınava tabi olması lazım ama bu mümkün değil.*

Ö6: *Uzaktan eğitimin dezavantajlarına baktığımızda ölçme değerlendirme bir sorun olarak karşımıza çıktı. Kısa cevaplı değerlendirmelerimiz oldu. Yüz yüze eğitimde olduğu gibi tam olarak bir değerlendirme durumumuz olmadı.*

Ö9: *Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme sisteminin hiçbir avantajı yok. Tamamen dezavantajlarla dolu sistem. Çocuğun ne yapabileceğini ne yapamayacağını bunları değerlendiremiyorsunuz. Veya bir soru sorduğunuzda zaten görüntü bağınız yok. Bir şeyden mi istifade ediyor? Birinden mi yararlanıyor? Bunları da gözlemleyemiyorsunuz. Bunun için pek bir ölçütte objektif bir şey sunmuyor.*

Ö12: *Yüz yüze eğitimde ciddi bir avantaj ortaya çıkıyor. Yaptığımız bütün değerlendirmeler yüz yüze olduğu için hata payı yok denecek kadar azalıyor. Uzaktan eğitimde öğrenci özelliklerini tam bilmeden ölçme ve değerlendirmede her zaman*

olumsuz sonuçlar çıkabilir. Konuşkan olmayan ama başarılı çocuklar bizi her zaman yanıltmıştır.

Ö14: Ölçme değerlendirmeyi birebir yüz yüze yaptığımız sınavlarla yapabilirken uzaktan eğitimde ölçme düzeyi çok sınırlı kaldı çünkü derse katılım az oldu. Katılım az olduğu için de ölçmede sıkıntılar yaşadık.

Ö16: Uzaktan eğitim sürecinde biz köy okulundayken tablet kullanmayı bilmeyen, telefon kullanmayı bilmeyen öğrenciler vardı. Onlar bu uzaktan eğitime katılımda sıkıntılar yaşadılar.

Ö5: Uzaktan eğitimde öğrenciye daha fazla soru ödevi verebiliyorsun. Yani internetten bulduğun veya kendinin işte kaynaklardan hazırladığın 50 tane 60 tane 100 tane soruyu çocuğa gönderip dijital ortamda ve çocuğun onunla ilgili yapmış olduğu cevapları değerlendirme şansı çok oluyor.

Ö15: Google üzerinden Google anketler üzerinden sorular hazırlayıp öğrencilere bunları hazırladık. Cevaplatmamız çocukların interneti sadece oyun olarak değil de ders olarak da kullanabileceğini görmeleri konusunda bir avantajdı.

Ö20: Uzaktan eğitimde her öğrencinin tüm notları birebir alması ya da verdiğimiz ödevi birebir olarak yapması gibi her olaylar birebir ilerlediği için bu bir avantajdı.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ölçme ve değerlendirme sürecine öğrenci katılımının sağlanması noktasında ağırlıklı olarak “öğrenci katılımının sağlanması durumunda öğrencilerin katılamayanlara göre daha başarılı olduklarını” yüz yüze eğitimde aradaki farkı gördüklerini (f=14) ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerin üzerinde durduğu diğer durumlar ise ölçme ve değerlendirme sürecine öğrenci katılımı noktasında katılım sağlamayan öğrencilerin eğitim öğretimden geri kaldıkları (f=6) yönünde olmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö2: Katılım sağlayan öğrenci başarılı katılmayan öğrenci başarısız olarak karşımıza çıkıyor. Uzaktan eğitim bazı noktalarda başarısız olsa da katılan öğrencilerin bir şeyler öğrendiği ortaya çıkıyor.

Ö3: Düzeli olarak uzaktan eğitime katılan öğrencilerimizin o testleri daha doğru ellerinden geldiği kadar o sorunu üstesinden gelebildiklerini gözlemleyebildik. Derse katılmayanlarda ders ve müfredat eksikliğini ciddi şekilde yaşadık. Elimizden geldiği

kadar dahil etmeye çalıştık ama ne kadar verim aldık ne kadar adil oldu orasını bilemiyorum açıkçası.

Ö4: En öncelikli farklılık uzaktan eğitime katılan öğrenciler katılmayan öğrencilere oranla bir sonraki döneme çok düşük giriyorlar. Mesela biz bunu 4.sınıftan 5.sınıfa geçenlerde yaşadık. Geçmiş yıllarda 4.sınıftan 5.sınıfa geçen öğrenciler ile uzaktan eğitimde 4.sınıftan 5.sınıfa geçen öğrenciler çok farklı idi.

Ö5: Uzaktan eğitime az çok yüzde 70 yüzde 80'lik orandan derse katılım sağlayan öğrenci sanki kaldığı yerden devam ediyormuş gibi oldu.

Ö6: Uzaktan eğitime katılan ve katılmayan öğrencilerde tabi ki çok önemli farklılar ortaya çıkmaya başladı. Derslerden geri kalan öğrenciler bu durumu telafi edemediler.

Ö8: Şimdi uzaktan eğitim sürecine tam olarak katılan öğrenciler yüz yüze eğitim kadar olmasa bile konuları kavrama konusunda oldukça ileri seviyeye çıktılar. Ama katılmayanlar tabi çok geri kaldılar.

Ö10: Yani uzaktan eğitime katılan ve bunu düzenli yapan öğrenciler katılmayan öğrencilere göre yüz yüze eğitime tekrar döndüğünüzde daha aktif daha başarılı olacaklarına inanıyoruz. İnaniyoruz derken bu durumla çok karşılaştık.

Ö15: Tabi ki uzaktan eğitimde tam bir eğitim sağlanamasa da yine de çocuklar için etkili oldu. Hiç katılmayan öğrenciler daha da geriye gittiler.

Ö17: Uzaktan eğitime dahil olan çocuk en başından beri düzenli katılan çocuklarımız vardı sonucu net bir şekilde aldık çocuklar sınıf ortamında da dağın tepesine de koysan o seni dinleyen çocuk idi bir de uzaktan eğitimde kaçma fırsatı bulan çocuklar oldu.

Ö19: Uzaktan eğitime katılmayan öğrenciler ise hem bilgi eksikliği hem hazırbulunuşluğun eksikliğinden mahrum kaldılar.

Ö9: Uzaktan eğitime katılmayan öğrencilerin ruh sağlığının daha azaldığını düşünüyorum. Bilgisayar başında fazla vakit geçirmediler. Psikolojileri korundu. İyi oldu. Akademik yönden de pek bir katkısının olduğunu düşünmüyorum.

Ö2: Şehir merkezinde olan ve interneti olan avantajlı idi. Köy ve kasabada yaşayan öğretmenler daha dezavantajlı idi.

Ö4: Özellikle öğrenci profili böyle daha derse ilgili, katılımın uzaktan eğitime yüksek olduğu okullarda sosyal bilgiler öğretmenleri avantajlı idi ama benim okulum gibi uzaktan eğitime katılım oranı çok düşük olan okullardaki sosyal bilgiler öğretmenleri de dezavantajlı idi.

Ö6: Köy ve kırsal kesim öğretmenleri dezavantajlı iken merkezde olan öğretmenler sahip oldukları imkanlar açısından avantajlı oldular.

Ö9: Kırsal kesimdeki öğrencilerle çalışan öğretmenler daha dezavantajlıydı. Teknolojik imkanlara sahip daha sosyoekonomik yönden gelişmiş muhitlerde çalışan öğretmenler daha avantajlı konumdaydı.

Ö10: Yani teknolojiyle arası iyi olanlar, maalesef ben de o yok fazla, birçok öğretmenimizin gözlemlerim sonucunda bu konudan biraz uzak kaldıklarını söyleyebiliriz, benim gibi.

Ö11: Özellikle merkeze uzak yerlerde, köylerde çalışan öğretmenler. Bu nedenlerle herkesin aynı oranda yeterli imkana sahip olamadığını düşünüyorum.

Ö13: Avantajlı olan öğretmenlerimiz okullarının yani büyük olması biraz daha merkezi konumda olan okullar biraz daha avantajlıydı. Ama diğer okullarımız özellikle köy bağlamında biraz daha dezavantajlılardı.

Ö14: İmkanlara sahip olan hemen hemen bütün öğretmenler bu imkanları nasıl kullanabileceklerini biliyorlar mı bilmiyorlar mı? Öğrendiler mi öğrenmediler mi? O konuda dediğim gibi biraz daha orta yaşlı öğretmenlerin bu konuda sıkıntı yaşadıklarını düşünüyorum.

Ö19: Biz köy okulundan olduğumuz olduğu için çok bir katılım sağlanmadı maalesef ki bu daha sonra yüz yüze eğitim başladığında da eşitlik sağlanması için tekrardan konuları baştan zorunda kaldık çünkü 10 kişili sınıfın 1 ya da 2 öğrencisi katılıyordu.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme uygulaması yapılırken zümre öğretmenler arasında herhangi bir fark olmadığı (f=7) görüşünü belirtmişlerdir. Bir kısım sosyal bilgiler öğretmeni zümre desteği sağlayan öğretmenlerin avantajlı (f=1) olduğu yönündedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö15: Sosyal bilgiler öğretmenleri dediğim gibi üç aşağı beş yukarı aynı imkânlara sahip olduğumuzu düşünüyorum. Sadece öğrencilerin daha çok bu konuda dezavantajlar yaşadığını düşünüyorum.

Ö16: Yani sosyal bilgiler öğretmenleri değil tüm öğretmenlerin eşit imkânlara sahip olduğunu düşünüyorum uzaktan eğitim sürecinde.

Ö20: Yine öğretmenlerimizle birlikte süreç içerisinde ne yapmalıyız ne yapabiliriz gibi konular konuşarak istişareler ederek durumu aşmaya çalıştık. Bence çoğumuz aynı imkanlara sahibiz.

Ö12: Bence hem zümre öğretmen arkadaşlarıyla hem de diğer meslektaşlarıyla devamlı irtibat halinde olan sosyal yönü güçlü öğretmenler kısmen avantajlı oldu diyebilirim.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ölçme ve değerlendirme sürecine destek sağlanması noktasında herhangi bir destek almadığını belirterek ağırlıklı olarak (f=13) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte sosyal bilgiler öğretmenlerinin destek sağlanması noktasında “kurumsal koordinasyon sağlandığını, ölçme ve değerlendirme araçlarının öğrencilere ulaştırılmasında aracılık edildiği” şeklinde (f=2) olumlu ifadeler de belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: Uzaktan eğitim de doğrudan bir destek almadık. Süreç kendi imkânlarımız ile ilerledi.

Ö2: “Herhangi bir kurumsal destek almadık. Ölçme ve değerlendirme işlemini kendimiz uzaktan halletmeye çalıştık.”

Ö10: Kurumsal bir destek yani idare anlamında yoktu.

Ö20: Kurumsal bir destek almadık. Bir süre sonra zaten dersler bazen yüz yüze oldu burada ölçme ve değerlendirme imkânımız oldu. Kurum veya başka bir yerden destek alamadık.

Ö13: Kurumsal destek sağlandı. Bize özellikle yani yazılı yoklama yapılmasını desteklediler. Yani öğrenciler zaten dersleri tam anlamda göremedikleri için yüz yüze özellikle yazılı yoklama anlamında desteklerini sağladılar.

Ö17: EBA bu konuda çok yardımcı oldu. Kullanabileceğimiz şeyler test doğru yanlış boşluk doldurmaları kullanabileceğiniz bir ölçme değerlendirme olabilir bunun dışında kullanamadık. Kurumumuz öğretmene her anlamda destek vermese işimizi düzgün yapamayız her zaman koordine halindeyiz o yüzden sıkıntımız olmadı.

Ö19: İdaremiz aracı oldu bizden aldığı fikirleri öğrencilere ulaştırma imkânı sağlayan kısımda idaremiz sağ olsunlar yer aldı diyebiliriz.

4.1.3. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Eğitim Ortamı Konusunda Deneyimleri

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde eğitimde fırsat eşitliği bağlamında eğitim ortamı teması, erişim, teknoloji ve alt yapı yeterliliği, desteklenme alt teması altında deneyimleri, görüşleri irdelenmiş ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Uzaktan Eğitim Döneminde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Eğitim Ortamı Deneyimleri

TEMA	Alt tema	Kod	f
Eğitim Ortamı	Erişim	Deneyim	6
		Fırsat ve imkanlar	4
		Bireysel çaba	4
		Bilgilendirme	1
		Eba kullanımı	17
		Fırsat eşitliği	16
		İnternet bağlantısı	3
	Teknoloji ve Altyapı	Fırsat eşitliği	3
		Bağlantı sorunu	3
		Alt yapı	16
		Bireysel çaba	10
		İş birliği	10
		Program kullanabilme	3
	Desteklenme	Eba destek noktaları	11
		Hayırseverler	1

Çizelgede sunulan frekans sayıları, öğretmenlerin olumlu ve olumsuz tüm ifadelerin toplamı olarak belirtilmiştir.

Katılımcı sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadeleri, “eğitim ortamı erişim, desteklenme, teknoloji ve alt yapı” şeklinde üç alt temada toplanmıştır.

Erişim; Sosyal bilgiler öğretmenleri, kullanılan platformlara erişim imkânının sağlanması noktasında görüşleri incelendiğinde daha önce deneyim sahibi olmadıklarını ilk kez uzaktan eğitim programları kullandıklarını (f=6) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bir kısmı süreci kendi imkanları ile, bireysel çaba (f=4) göstererek erişim sağladıkları şeklinde ifadeler de bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenleri, erişim noktasında, fırsat ve imkanların eşitlenmesi yönünde desteklenmediklerini, fırsat eşitliğinin sağlanmadığını (f=3) belirtmiştir. Bununla birlikte bir kısım sosyal bilgiler öğretmeni fırsat eşitliliği konusunda sıkıntı olmadığını (f=2) belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, kullanılan platformlara ilişkin erişim imkânının sağlanması yönünde bilgilendirme de eksiklik yaşandığını (f=1) belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö2: EBA ve ZOOM’dan yaralandık. Bu platformlara ilişkin herhangi bir deneyimimiz olmadı. Bu imkânlarla diğer öğretmen arkadaşlardan yardım aldık. Herhangi bir imkân sağlanmadı.

Ö3: Ben ZOOM ilk defa kullandım bilmiyordum nasıl bir sistem olduğunu Youtube’den araştırdık oradan kurduk ilk kez. İlk deneyim oldu. Kurum açısından bir imkân sağlanmadı.

Ö6: EBA kullanımı hakkında öğretmen ve öğrenciler bilgilendirmede önemli eksiklik oldu.

Ö7: EBA ve ZOOM’u kullandım bu platformlar ile ilgili daha önce deneyimim yoktu, ayrıca bunların kullanımı ile ilgili de kurumların bana sağladığı bir imkan olmadı.

Ö12: ZOOM programının EBA’ya entegrasyonu sorunların azaldığını işlerin daha kolay hale geldiğini söyleyebilirim. Kurumumuzdan çok destekte almadık çok problemler de yaşamadık.

Ö13: Özellikle EBA ya mesela şehirdeki öğrenciler olsun imkânı olan öğrenciler ulaşabildi. Tabi ki diğer öğrenciler yani maddi anlamda olsun fırsat eşitsizliği anlamında olsun öğrenciler giremedi.

Ö15: Bu uzaktan eğitim sürecinde EBA ve ZOOM’u fazlasıyla öğrenip kullandık. Kurumumuzun sağladığı herhangi bir imkan olmadı.

Ö19: Programların nasıl kullanıldığı, ZOOM'da ekstra ekran yansıtma, ekrana çizimler yapabilme imkanı vardı ve bunları da internet üzerinden kendi çabamızla videolar izleterek öğrenme fırsatımız oldu.

Ö4: EBA ve ZOOM kullandım. Daha öce deneyimim olmamıştı. Kurumumuz platformların nasıl kullanacağı ile alakalı detaylı bilgileri yazılı olarak verdi. Bir sorun yaşadığımızda bu platformlarla ilgili EBA ve ZOOM da okul yönetimine ulaşma imkanımız oldu.

Ö10: EBA tüm öğrenci ve öğretmenlere açık bir platform. Yani imkânı olan fırsat eşitliği konusunda bir sıkıntı yaşanmadı. Yani imkanlar işte hep imkanları konuşuyoruz. Yani interneti hani devletimiz bir internet şeyi verdi.

Sosyal bilgiler öğretmenleri EBA kullanımının (f=17) yaygınlaştırılması konusunda fırsat eşitliğine (f=16) olumlu katkı yapacağını belirtmişlerdir. Bununla beraber bir kısım sosyal bilgiler öğretmeni, internet bağlantısı (f=3) olması halinde faydalı olacağını belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: İnternet bağlantısı, tablet – bilgisayarı var ise öğrencilerin eğitim bilişim ağını kullanmaları eğitimde fırsat eşitliği sağladı.

Ö3: Aynı şekilde EBA olsun ZOOM olsun interneti olanlara EBA üzerinden ödevlendirme yapabildik olmayanlara zaten bu EBA'daki ödevlendirmeden görevlendirmeden ya da verdiğimiz o konulardan maalesef yararlanamadılar.

Ö4: EBA platformu fırsat eşitliğini mümkün olduğunca sağladı. Pandemi döneminde bu platforma girenler internet problemi olmadan girdi. İnternet sıkıntısı çekenlere internet verildi. Hem bakanlık hem kendimiz hem de kurumumuz açısından baktığımda fırsat eşitliğinin sağlandığını düşünüyorum.

Ö6E: EBA öğrenci ve öğretmenlere fırsat eşitliği anlamında sunduğu çok değerli bir olanaktı. EBA içerik ve kaynak sunulması ve uzaktan eğitim yapmada bizlere önemli katkı sağladı.

Ö11: Özellikle kaynaklara erişim; bu kaynaklar hem basılı kaynaklar olabilir hem de içerik üretimi sonucu ortaya çıkmış videolar, görseller, animasyonlar olabilir bunları EBA 'ya yükleyerek çocuklara fırsat eşitliği sundu.

Ö12: EBA son zamanlarda hem ders notlarıyla, slaytlarla, testlerle fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik ciddi atılımlar yaptı. Ciddi bir boşluğu doldurduğunu düşünüyorum.

Ö16: Eğitim Bilişim Ağı EBA uzaktan eğitim sürecinde fırsat eşitliğini sağlamadaki rolü çok büyüktü. Çünkü bütün öğrenciler eşit imkanlara sahip değildi. Zaman zaman internet bağlantısı noktasında sıkıntı yaşayan öğrencilerin daha sonradan EBA'ya girerek oradaki ders, konu videoları, ders videoları, soru çözümleri gibi içerikleri görerek öğrencilerin fırsat eşitliği yakaladığını düşünüyorum.

Ö17: EBA bize her türlü kaynağı sağlıyor. EBA zengin. EBA fırsat eşitliği sunuyor bundan yararlanmakta sıkıntı var. Çocuk buna ulaşabiliyor mu bu önemli.

Ö18: EBA sayesinde öğrencilerimiz en azından orada bulunan dersleri takip edip etkinlikleri yaparak, testleri çözülerek eksikliklerini giderme imkanı buldular. Bu durumda fırsat eşitliğini sağlama noktasında önemli bir imkan olduğunu ben düşünüyorum.

Ö19: EBA'nın alt yapısı internettir, yeterli internete sahiplerse fırsat eşitliği sağlanabilir.

Ö20: EBA fırsat eşitliğini sağlamak noktasında çok büyük bir adımdı. Bu konuda da başlarda hepimizin yeni tanınması açısından dezavantajları olsa da sonrasında altyapının güçlendirilmesi hem aynı anda EBA'ya milyonlarca öğrenci ve öğretmenin girmesi fırsat eşitliğinin sağlanması açısından bizi daha ileri bir noktaya taşıdı.

Teknoloji ve alt yapı yeterliliği; Sosyal bilgiler öğretmenleri canlı derse bağlanma sorununun giderilmesinin, teknolojik araç ve gereçlerin temin edilmesinin fırsat eşitliğine katkı sağlayacağını (f=3) belirtmişleridir. Sosyal bilgiler öğretmenleri bağlantı sorunları yaşadıklarını, uzaktan eğitime bağlanamadıklarını ifade ederek (f=2) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte bir kısım sosyal bilgiler öğretmeni bağlantı sorunu yaşamadıklarını (f=1) ifade etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö3: Herkesin eşit koşullara eşit şartların sunulması lazım. Bunun için de uzaktan eğitimde EBA'nın kullanabilmesi için tablet ve telefonun olması lazım bu imkanlar sağlanabilirse fırsat eşitliği sağlanabilir.

Ö6: Uzaktan eğitimde öğrencilerin yeterince internet kotalarının olmaması fırsat eşitliği sağlamada çok önemli sorunlar ortaya çıkardı. Aynı zamanda kardeş sayısı çok olan ailelerde tablet ve bilgisayar yetersizliği fırsat eşitsizliğine sebep oldu.

Ö9: Bağlanma sıkıntıları çok çıktı. Dersi çok yarıda kesmek zorunda kaldık. Defaatle bağlanmak zorunda kaldık. Sürekli giriş ve çıkış yapmak dersin işlenişindeki bütünlüğü bozdu.

Ö19: Köylere bu internet sağlayıcıların daha da fazla çekebilmesi için alt yapı çalışmalarının artırılması gerekir ki biz öğretmenin bile telefonları yeri geliyor köyde çekmiyor. Bunu sağlarsak belki köyde yaşayan çocuklara velilerde eğitimden ya da uzaktan eğitimden mahrum kalmayacaklardı.

Ö13: Uzaktan eğitim sürecinde EBA ve ZOOM u kullandık, yararlandık. Özellikle ZOOM, EBA öğrencilerimizle kullanabildik.

Sosyal bilgiler öğretmenleri internet alt yapısının yaygınlaştırılması konusunda alt yapı sorunları ile karşılaştıklarını ifade ederek ağırlıklı olarak (f=14) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte bir kısım sosyal bilgiler öğretmenleri, internet altyapısı ile ilgili herhangi bir sorun yaşamadıklarını (f=2) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö3: Bağlanmak zor oldu ya da alt yapı ve bilememe olumsuz olarak etkiledi açıkçası.

Ö5: En büyük sıkıntı internet bağlantısı idi çünkü bu süreç içerisinde. Türkiye’de herkes aynı anda internet kullanıyordu evde olduğu için ciddi anlamda kullanıcı sayısı artmıştı. Bu da doğal olarak bulunduğum binanın alt yapısından kaynaklı sorunlar, fiber olsa da binada kullanan insanın çok olması veya senin bulunduğun ortamda bazen elektriğin gidip gelmesi benim yaşadığım büyük problemler bunlardı.

Ö6: Elektrik ve internet kesintileri oldu. Bu aksaklıkları çözmek için kendi telefonlarımızla uzaktan eğitim yapmaya çalıştık.

Ö8: Daha çok alt yapı problemleri oldu. İşte internet kesilmesi gibi. Buna zaten kurumun yapabileceği bir şey yoktu. İnternette aşırı yüklenmeden veya farklı sebeplerden çok kesilmeler yaşandı.

Ö10: Alt yapı yetersizliği vardı. Herhalde onu sonradan biraz daha güncellediler ki daha iyi hale getirdiler. Bizim kendi evimizin internetinden veya çocukların

evlerindeki internetten veya Türkiye geneli internet sıkıntılarından dolayı teknolojik sıkıntılar yaşadık.

Ö11: Bu süreçte yoğun bir internet kullanımı olduğu için bölgesel olarak İnternet altyapı çalışmaları yapıldı. Yetkililere ulaştığımda teknik destek sağlayamayacaklarını söylediler. Ben de cep telefonundan operatörlerin sağladığı internet üzerinden derslerimizi yaptık.

Ö14: İnternetin arada bir gelip gitmesi hem biz hem öğrenciler açısından ara vermelerimize neden oldu. Bu da ders saatini verimli bir şekilde işlenmesine engel oldu.

Ö15: Bizim en büyük sorunumuz teknolojik olarak EBA'nın alt yapı bakımından çökmeler yaşaması.

Ö16: En önemli sıkıntı internet bağlantısı noktasındaki sıkıntılardı. Zaman zaman programların kendinden kaynaklı veya internet bağlantısının kesilmesinden kaynaklı derslerimiz bölündü.

Ö17: Bazen de çocukların interneti yavaştı. Teknik bir sıkıntı idi altyapı yetersizdi.

Ö12: Derslerimizi etkileyen önemli problemler yaşamadık. Elektrik kesinti oldu birkaç kere. Gece tekrar yaptık dersleri. İnternetin kesildiği oldu. Büyük sıkıntılar yaşanmadı.

Ö19: Her ne kadar köyde öğretmen olsak da servisle gidip geldiğimiz için şehir merkezinde yaşıyoruz burada internet problemimiz olmadı.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim sürecinde teknolojik sorunlar ile karşılaştıklarını, bu sorunlar ile ilgili herhangi bir yardım almadıklarını, bireysel çabaları ile çözdükleri yönünde (f=7) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö3: Kurumun bize sağladığı imkân olmadı kendi çaba ve deneyimlerimizle yapmaya çalıştık.

Ö4: Mesela bilgisayarda problem olduğu zamanlar oldu internet kaynaklı sistem kaynaklı sıkıntılar oldu ama herhangi bir setsek alamdım en sıkıntı yaşadığım konu bu idi. Sistem kaynaklı sorunlarda mecburen geçmesini bekledik diğerlerini de sıkıntı yaşadığım zaman kendim halletmeye çalıştım.

Ö5: Bu süreçte ben kurumdan herhangi bir destek almadım. Yani okulumdan bir destek almadım.

Ö9: Biz kendi imkanlarımızla bunları hallettik.

Ö2: Ders programları çakışıyordu. Teknolojik olarak da internet tıkanıyordu. Çözüm olarak bekledik ya da EBA üzerinden değil başka platformlara yöneldik. Herhangi bir yardım da almadık.

Ö7: Kendi imkanlarımızla bir şekilde bağlanamadığımız dersleri sonra çocuklara mesaj attık tekrardan başka bir zaman yaptık yani bu şekilde oldu.

Ö18: Kurumum bana bu dönemde hiçbir destek sağlamadı hiçbir şekilde bu dijital platformları kullanmada bilgilendirilmedim.

Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim yapılabilecek teknoloji, program bilgisine sahip olmadıklarını (f=4) ifade etmişlerdir. Bunula birlikte sosyal bilgiler öğretmenleri teknoloji ve uzaktan eğitim platformları konusunda becerisi olan diğer öğretmenler ve kurum kaynakları ile iş birliği yaptıklarını (f=7) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö2: Platformu kullanmayı bilmediğimizden zaman kaybımız çok oluyordu. İnternet paylaşımı da sıkıntılıydı. Bir anda kesilebiliyordu, biz de ZOOM üzerinden yapıyorduk.

Ö3: Bilmediğimiz dijital sistemlerden ZOOM ve Skype ile tanıştık, kurulumunu bilmedik nasıl ders anlatabiliriz tahtaya yansıtma seslerin engelleme gibi nasıl yapacağımızı bilemedik. Öğrencilerin ekranı çizmesinin önüne çoğu zaman geçemedik.

Ö17: Bazen videoları yüklemeye sıkıntılar yaşandı ama EBA'nın yoğun olarak kullanılmasından dolayı kaynaklandı. Gönderdiklerim geç gitti, dönüt geç oldu yoğun kullanım kaynaklı idi.

Ö20: Canlı dersi oluşturma konusunda sıkıntılarımız oldu fakat durumu öğrendikçe bunları aştık.

Ö1: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uzaktan eğitim de dijital platformları kullanabilmek için seminerler düzenledi. Yararlanacağımız kaynakları, edinmemiz

gereken bilgileri kurumumuz bilgilendirme toplantıları yaparak bize sundu. Bilişim öğretmenlerini teknik destek sağlamaları için görevlendirdiler.

Ö4: Okulumuzda istediğimiz zaman canlı ders yapma imkânımız oldu. Bilişim sınıfları akıllı tahtalar bürün sınıflar kullanımımıza açıldı.

Ö6: Bilgisayar öğretmenlerimizden ZOOM vb. programların kullanılması ve ayarlarının yapılması için gerekli yardımları aldık.

Ö10: EBA'nın uzaktan eğitimde kullanımı ZOOM'a ve EBA ya ders atama konusunda yaşadığımız teknik sorunlarımız olmuştur. Bu sorunlarda da okulumuz idaresi özellikle bilgisayar öğretmeni, bilişim teknoloji öğretmenimizi biraz daha fedakârlık yapması için rica etti ve o da bize her türlü desteğini esirgemedi.

Ö11: Kurumumuz EBA ile ilgili tanıtım videoları, ZOOM uygulamasının nasıl kullanılacağı ile ilgili videolar göndererek teknik destek sağlamış oldu.

Ö13: İdare gerektiğinde bize canlı ders verirken bağlandı. Kullanmamızı, nasıl kullanmamız gerektiğini bize ve öğrencilerimize söyledi. Tabi ki sadece öğrencilere değil normalde de bize kendimiz ZOOM u kurduktan sonra nasıl kullanmamız gerektiğini ZOOM üzerinden bize canlı yayınla öğretiler, gösterdiler.

Ö16: Kurumumuz bize daha çok EBA VE ZOOM platformlarından canlı ders görmeye yönlendirdi. Kurumumuz bize bu noktada EBA ve ZOOM programlarının nasıl kullanıldığıyla ilgili burada sıkıntı yaşadığımızda neler yapabileceğimizle ilgili detaylı bilgilendirdi.

Ö20: Herkes yaşadığı aksaklığı, problemi birbiriyle paylaşarak kendi içerisinde çözmeye çalıştı. Bu müdür, müdür yardımcısı olsun herkes açısından bir idareciden ziyade hepimizin aynı problemle karşı karşıya olması sebebiyle öğrenmeye yönelik deneyimleri birbiriyle paylaşarak sorunlar yok edilmeye çalışıldı.

Desteklenme; Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitim sürecinde okullarda kurulan EBA destek noktalarının fırsat eşitliğini sağlama adına önemli olduğunu (f=11) belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, hayırseverlerin de teknolojik araç gereç desteklediği sağladıklarını (f=1) belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerine ilişkin örnekler şu şekildedir:

Ö1: EBA destek noktalarını verimli ve etkili kullanan okullar için çok etkili ve yararlı olduğunu düşünüyorum.

Ö6: EBA destek noktaları bütün okullarda kurulması fırsat eşitliği sunulması açısından güzel bir çalışmaydı. Evinde imkânı olmayan öğrencilerin faydalandığını ve çok memnun olduklarını gördüm.

Ö10: EBA destek noktaları bence pandemi sürecinde uzaktan eğitim konusunda bizlere tabi ki faydalar sağladı. Teknolojik imkanlar ve ev ortamında ders çalışma sıkıntısı yaşayanlar veya mekan sıkıntısı yaşayanlar rahatlıkla okulumuza gelerek bu olanaklardan yararlandılar.

Ö12: İnternete ve bilgisayara hiç ulaşamayan öğrenciler olduğunu ve okula geldiğini gördüm. Destek noktaları elbette çok önemliydi.

Ö13: EBA destek noktaları kuruldu. Yani her zaman da kullanıldığını gördük. Bizim okulda olsun, farklı okullarda olsun ben kullanıldığını gördüm.

Ö15: EBA destek noktaları doğal olarak köy okullarında çok daha aktif ve etkili kullanıldığını düşünüyorum. Özellikle taşıma merkezi olmayıp da bilişim sınıfları bulunan köy okullarında destek noktaları EBA destek noktaları çok daha aktif bir şekilde kullanıldı. EBA destek noktalarının çok faydalı olduğunu düşünüyorum.

Ö19: EBA destek noktasında idaremiz vasıtası ile köyümüzde eski kahve idi sanırım şu anda kullanılmayan bir oda bir bina vardı. Orayı bir EBA destek noktası yapmaya çalıştık. Ama orda da maalesef çok internetten ya da şansımız yaver gitmedi.

Ö17: Bilgisayar odamız ve her çocuğun bundan yararlanma olanağı ve Bir hayırsever tablet dağıtımı yaptı. Biz uzaktan eğitim konusunda desteklendik.

4.2. Uzaktan Eğitim Döneminde Ortaokul Öğrencilerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Deneyimleri

Köy ve merkez ortaokul öğrencilerinden toplanan verilerin içerik analizi sonucu ulaşılan bulgular fırsat eşitliği boyutu altında incelenecektir.

Araştırmanın bu bölümünde köy-merkez ortaokul öğrencileri uzaktan eğitim sürecinde eğitimde fırsat eşitliği bağlamında deneyimleri eğitim ortamı, erişim, iletişim ve destek teması altında incelenmiştir. Tablo 4’te incelenen temalara ilişkin kodlar verilmiştir.

Tablo 4. Uzaktan Eğitim Döneminde Ortaokul Öğrencilerinin Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Deneyimleri

Temalar	Kodlar	Köy	Merkez
		f	f
Eğitim Ortamı	Eğitim ortamının verimliliği	17	17
	Yüz yüze eğitime göre farklar	17	18
	Eğitim ortamı kaynaklı problemler	20	20
	Öğretim sürecinde fırsat eşitliği	17	16
Erişim	EBA TV kanalda sunulan içeriklerin etkililiği	14	18
	Eşit erişim olanakları	27	23
İletişim	İletişim imkân ve koşulları	12	14
Destek	Materyal desteği	17	15
	Teknoloji desteği	14	15

Çizelgede sunulan frekans sayıları, öğrencilerin olumlu ve olumsuz tüm ifadelerin toplamı olarak belirtilmiştir.

Köy ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitimde “Eğitim Ortamına” yönelik deneyimleri yüz yüze eğitim ortamının daha etkili olduğu yönünde ağırlıklı olarak (f=15) olumsuz ifadelerle tanımlanmıştır. Bununla birlikte uzaktan eğitimin verimli bir ortam oluşturduğuna ilişkin görüşler ise düşük düzeyde kalmıştır (f=2). Merkez ortaokul öğrencileri yüz yüze eğitim ortamının daha verimli olduğu yönünde (f=17) görüş belirtmişlerdir. Ortaokul öğrencilerinin ifadeleri şu şekildedir:

KÖ6: *Uzaktan eğitimde fazla verimlilik olmadı. Çünkü hocanın bize verdiği bağlantılarda sorun oluyordu. Sistem çöküyordu, derslere giremiyorduk. Üç kişi falan derse girebiliyorduk.*

KÖ7: *İnternet sıkıntısı nedeniyle çoğu derslere giremedim. Telefonda EBA ya giriyordum. Canlı derslere katılamıyordum. Ders verimsizdi.*

KÖ13: *Köyde yaşadığım için köy okuluna gittiğim için pek köyde internet olmadığı için uzaktan eğitim sürecinde çok zorlandım gerektiğinde tepeye çıktım gerektiğinde şehre geldim. Burada yapmaya çalıştım bu yüzden bir sürü zorluk yaşadım.*

MÖ4: *Yüz yüze eğitim daha akılda kalıcı ders verimliliği sağlıyordu. Anlayamadığımız derste herhangi bir süre içinde hocamıza sorabiliyorduk ama uzaktan eğitimde öyle bir fırsatımız yoktu. Ders verimliliği olarak yüz yüze eğitimin okulda daha akılda kalıcı bir anlatım şekli vardı.*

MÖ8: *Yüz yüze eğitimde tabii ki uygulamalar daha farklı oluyordu ama uzaktan eğitim sırasında sadece hocalarla konuşabildiğimiz için ders verimliliği daha düşük oluyordu.*

Köy ortaokulu öğrencileri, uzaktan ve yüz yüze eğitim ortamları arasındaki farklarına ilişkin ifadelerinin “öğretmenler ile etkileşime girmedi yüz yüze eğitimin daha iyi olduğu, uzaktan eğitime katılamadıkları, EBA TV kanalında sunulan ders içeriklerini anlayamadıkları” yönünde (f=17) olumsuz olduğu belirlenmiştir. Merkez ortaokul öğrencileri ifadeleri de (f=15) uzaktan eğitim sürecinin “ders süresinin yeterli olmaması, dersin anlaşılabilirliğinin zor olması, yüz yüze eğitimdeki sınıf ortamının olmaması” yönünde olumsuz olarak belirtilmiştir. Merkez ortaokul öğrencileri uzaktan eğitim sürecinde “derslerde zaman kısıtlamasının olmaması, uzaktan eğitimin kayıt edilebilmesi” durumlarına (f=3) değinerek olumlu ifadeler de belirtmişlerdir. Ortaokul öğrencilerinin ifadelerine örnekler şu şekildedir:

KÖ7: *Uzaktan eğitimde takıldığım bir soruyu soramıyordum. EBA TV hızlıydı, anlamıyordum. Yüz yüze de hocaya sorabiliyordum. Uzaktan eğitimde derslere katılma isteğim vardı ama internet sorunu yüzünden katılamıyordum.*

KÖ10: *Yüz yüze eğitim bence çok verimliydi. Hocamızla karşı karşıyayız, dersleri iyi anlıyorduk, sorular soruyorduk, cevap alıyorduk. O yüzden yüz yüze eğitim daha iyi.*

MÖ2: *Yüz yüze eğitimde bireysel soru sorma hakkın var. Uzaktan eğitim de var ama az. Uzaktan eğitimde derslere katılım isteğim vardı ama yüz yüze kadar değil.*

MÖ14: *Çevrimiçi eğitimde sınıf ortamı yok. Mesela öğrencinin dinleyip dinlemediğini anlayamıyor hoca ama yüz yüze eğitimde hoca anlayabiliyor. Biraz çok isteyerek katılmıyordum. Şimdi okula gitmek biraz istiyor insan.*

Köy ortaokul öğrencileri, uzaktan eğitimde eğitim ortamı kaynaklı problemlerini, “öğrenim gören kardeş sayısının fazla olmasından dolayı teknolojik araçların yetersizliği, ev ortamının uygun olmaması, internetin olmaması, alt yapı yetersizlikleri” şeklinde (f=19) değerlendirmişlerdir. Merkez ortaokul öğrencileri ise benzer şekilde “ev ortamının olumsuz etkileri, internet alt yapısının iyi olmaması, teknoloji araçlarının yetersiz kalması” şeklinde (f=20) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte köy okulunda (f=1) uzaktan eğitim ortamına ilişkin olumlu ifadeler de belirtilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin ifadelerine örnekler şu şekildedir:

KÖ13: *Köyde internet çekememezliği oldu, bir iki derse giriyordum diğerlerine giremiyordum. Böyle durum olunca şehre geldim.*

KÖ14: *Telefonumuz az olduğundan ablamlar katıldığında ben katılmıyordum ya da derse yetişemiyordum.*

MÖ4: *Derse girme sorunlarım çok yaşandı. Herhangi bir ders ortasında soracağım soru anında dersten atabiliyordu ya da giremiyordum linklere.*

MÖ6: *Uzaktan eğitimde derslere erişimde mesela ZOOM, EBA’da girdiğimiz için donma, giriş-çıkış, katılma sorunlarım vardı. Ama onları da zaten çözebildim. Çok fazla sorun yaşamadım.*

MÖ13: *Evdeyken biz annem ve babam vardı. Onlarda öğretmen olduğu için bilgisayarları onlar kullanıyordu, biz telefondan girmek zorunda kalıyorduk.*

Köydeki ortaokul öğrencileri, öğretim sürecinde fırsat eşitliği sağlanması noktasında “fırsat eşitliğinin sağlanamadığı, derslere katılımın çok az olduğu, yüz

yüze eğitim gibi olmadığı” yönünde ağırlıklı olarak (f=16) olumsuz görüşler ile birlikte “internet bağlantılarının yeterli olduğu ve konu öğrenimini sağladıkları” yönünde olumlu ifadeler de (f=1) belirtmişlerdir. Merkez ortaokul öğrencileri ise “yabancı öğrencilerin ailelerinin Türkçe bilmemesi, internet bağlantısının olmaması, derse odaklanma, konu öğrenimini sağlayamama” durumlarına değinerek ağırlıklı olarak (f=14) olumsuz deneyimlerini dile getirirken öğretim sürecinde fırsat eşitliği sağlanması noktasında “derslere girebilme” (f=2) şeklinde olumlu ifadeler de dile getirmişlerdir. Öğrencilerinin ifadelerine örnekler şu şekildedir:

KÖ15: Öğrenme fırsatı yakalayamadım. Tablet, bilgisayar telefon hiçbir şey yoktu o yüzden yeterli öğrenme fırsatı yakalayamadım.

MÖ5: Hocalar kendi dilimizden olduğu için daha rahat anlıyordum, fakat yabancı öğrencilerimiz bu konuda aynı şeyi söyleyemem onların dili bizimle aynı olmadığı için anlayamıyordu.

MÖ7: Arkadaşlarım dediğim gibi internet olmadığı için onlar giremiyordu. Bizde eşit olamıyorduk.

Öğrenciler Erişim teması bağlamında “EBA TV kanalda sunulan içeriklerin etkililiği” ve “Eşit erişim olanakları” bağlamında deneyimlerini ifade etmişlerdir. EBA TV kanalda sunulan içeriklerin etkililiği kapsamında köy okulu öğrencileri (f=9) “dersleri anlamadıkları, derslerin hızlı anlatıldığı, bazı derslerde çakışma olduğu, tekrar olmaması, kısa ders süreleri” şeklinde olumsuz deneyimlerini ifade etmişlerdir. Merkez okul öğrencileri ise “ders içeriklerinin hızlı sunulması, dersleri anlayamama, karşılıklı etkileşimin olmaması, yetersiz örneklendirme durumlarına değinerek ağırlıklı olarak (f=13) olumsuz ifade etmişlerdir. Bu tür olumsuz değerlendirmelerin yanı sıra hem köy okulunda (f=5) hem de merkez okulda (f=5), EBA TV kanalında sunulan içeriklerin yeterliliğine ilişkin olumlu deneyimler yaşadıklarını belirten öğrenciler de bulunmaktadır. Öğrencilerinin ifadelerine örnekler şu şekildedir:

KÖ2: EBA TV vardı, müdür evimize gelip ayarlamıştı. Giryordum, bakıyordum, bir şeyler yapmaya çalışıyordum, iyiydi bir sıkıntı yaşamadım

KÖ6: EBA TV’de dersler daha hızlı anlatılıyordu. Tekrarlama olmuyordu, normal ders işlediğimizde tekrarlama oluyordu. Hoca daha yavaş ve anlatıcı oluyordu. Ders süreleri kısıydı, anlayamıyordum.

KÖ10: Ders süreleri kısıydı, anlamıyordum. Konuyu hızlı anlatıp geçiyordu. Yüz yüze eğitimde hocamız anlamadığımız yeri yavaşça anlatıyordu. EBA TV hiç iyi değildi.

MÖ1: Biraz yazmada zorlanıyordum, yavaş yazıyorum, yetişemiyorum, yarım kalıyor. Hocaları anlayamıyordum.

MÖ2: Yeterliliği çok iyi. Televizyondan da izledim.

MÖ15: Örnekler çok az veriliyor işte hem de bir gün içerisinde sadece iki ders veriliyor, öğrenciye. Bu açıdan bence birazcık yetersiz kalmış.

Eşit erişim olanakları bağlamında Köy ortaokul öğrencileri “teknolojik araç eksikliği, destek alamama, internet alt yapı sıkıntıları ve internet olmaması” durumlarına değinerek ağırlıklı olarak (f=24) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Merkez ortaokul öğrencileri “derse katılımların az olması, maddi durumu olmayan öğrencilerin derslere erişim imkânı yakalayamaması, internetin olmayışı” durumlarına değinerek ağırlıklı olarak (f=20) olumsuz ifadeler dile getirmişlerdir. Bununla birlikte hem köy okulunda (f=3) hem de merkez okulda (f=3), eşit erişim olanaklarının sunulması bağlamında olumlu ifadeler de belirtilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin ifadelerine örnekler şu şekildedir:

KÖ1: Araç gereç sıkıntımız oldu, bilgisayarım ikici eldi, şartlar kesinlikle eşit değildi.”

KÖ13: Köyde yaşayan arkadaşlarım büyük bir köyde yaşadıkları için onları interneti bilgisayarı vardı şehirdekiler de zaten internet olduğu için kolay girebiliyordu olan bize oldu herkes eşit değildi.

MÖ11: Ekonomisi kötü olanları daha kötü etkilediğini düşünüyorum. Ekonomisi iyi olanları daha iyi etkilediğini düşünüyorum çünkü uzaktan eğitimde ulaşamadığını düşünürsek derslere katılamıyor. Mesela çok çalışmak istiyor ama ekonomisi iyi olmadığı için çalışmıyor, giremiyor derslere.

MÖ13: Bence diğer öğrencilerle eşit olduğumu düşünmüyorum. Yani bizim evde internet falan olduğu için iyiydi ama başka kişinin interneti veya derse girebilecek bir şeyi olmadığı için bence zorlu bir süreçti.

Öğrenciler İletişim teması bağlamında “İletişim imkân ve koşullarına ilişkin deneyimlerini ifade etmişlerdir. Bu kapsamda Köy ortaokul öğrencileri “yüz yüze eğitimdeki iletişim imkanlarının daha iyi olduğunu, uzaktan iletişime geçmede ses ve görüntü sıkıntıları yaşandıklarını, dönüt süresinin uzun olması” durumlarına değinerek ağırlıklı olarak (f=10) olumsuz görüş belirtmişlerdir. Benzer şekilde merkez ortaokul öğrencileri “yüz yüze eğitimdeki iletişim imkânlarının daha iyi olduğunu, yüz yüze iletişimde karışıklık yaşanmadığını, uzaktan eğitimde iletişim imkânlarının kısıtlı olduğunu, dönütün uzaktan eğitimde geç olduğu” yönünde ağırlıklı olarak (f=12) olumsuz ifadelerde bulunmuşlardır. Bununla birlikte hem köy okulunda (f=2) hem de merkez okulda (f=2), iletişim imkân ve koşulları bağlamında “bol soru sorma fırsatları olduğu ve iletişimde sıkıntı yaşanmadığı” şeklinde olumlu ifadeler de belirtilmiştir. Öğrencilerinin ifadelerine örnekler şu şekildedir:

KÖ2: Yüz yüze eğitimde iletişimi iyi kurabiliyorsun ama uzaktan eğitimle kuramıyorsun. İnternet olmuyor, ses yok, görüntü yok o yüzden.

KÖ7: Yüz yüze eğitimde anlamadığım soruları sorabiliyordum. Uzaktan eğitimde söyleyemiyordum. Yüz yüze eğitim öğretmenlerle iletişim açısından daha güzel.

KÖ13: Hocaya bol bol sorular sorduk bilemediklerimizi. Nasıl yeniden yüz yüze eğitim verebileceğini konuştuk artı olarak da dersten sonra aradım sorun olduğunda yardımcı olmaya çalıştılar. İletişim kurma sürecini beğendim.

MÖ8: Öğretmenimizle iletişim kurma şeklinde mesela çoğu öğrenci bir anda iletişim kurmaya çalışıyor ama yüz yüze eğitim sırasında bu karışıklık olmuyor. Çünkü mesela parmak kaldırıp söz alıp konuşabiliyoruz ama uzaktan eğitim sırasında pek bir iletişim olmuyordu.

MÖ10: Yüz yüze eğitimle öğretmenimizle iletişim kurma daha iyi oluyor. Uzaktan eğitimde parmağımızı kaldırdığımızda mesela ders anlattığında bizi çok görmüyordu ama biz buradayken parmak kaldırdığımızda bizi görüyorlar.

Destek teması bağlamında öğrenciler “Materyal desteği” ve “Teknoloji desteği” deneyimlerini ifade etmişlerdir. Materyal desteği sağlanması kapsamında köy ortaokulu öğrencileri, “herhangi bir destek alamadıklarını” belirterek ağırlıklı olarak (f=14) olumsuz ifadeler belirtmişlerdir. Merkez ortaokulu öğrencileri ise bu bağlamda daha düşük olarak (f=6) olumsuz deneyimlerini ifade etmişlerdir. Bunun aksine Merkez ortaokul öğrencileri “resim, animasyon, sunu, harita, ders videoları, grafik, tablo” destekleri aldıklarını ifade ederek ağırlıklı olarak (f=9) olumlu deneyimlerini aktarırken köy ortaokulu öğrencileri “ses araçları ve animasyon desteği” konusunda olumlu deneyimlerini (f=3) dile getirmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerine örnekler şu şekildedir:

KÖ15: Herhangi bir destek almadım Destek verileceği söylendi ama kimsenden bir şey almadık.

KÖ5: Hocam, ses araçları ve animasyon falan desteği aldım. Öğretmenimiz link gönderiyordu.

MÖ9: Canlı dersteysen öğretmenimiz resimler açıyordu. Haritalar ve benzeri şeyler. Onun dışında da ben EBA da ki videoları izliyordum. Oradan destek alıyordum.

MÖ11: Sunumun içinde de resim, ses araçları harita, grafik ve benzeri şeyler vardı. Sosyal bilgiler dersi yedinci sınıf için özellikle iyi geçti, bizim. Sunum çok güzeldi, hoca oradan anlatıyordu biz not alıyorduk.

Teknoloji desteği kapsamında, Köy ortaokul öğrencileri “herhangi bir destek alamadıklarını, uzaktan eğitim sürecinde yaşanan teknolojik sıkıntıları çözemediklerini” belirterek ağırlıklı olarak (f=13) ifadeler belirtmişlerdir. Köy ortaokul öğrencilerinin üzerinde durduğu diğer durumlar “kendilerine tablet dağıtımı yapıldığı ve desteğe ihtiyaçları olmadığı” yönünde (f=1) olmuştur. Merkez ortaokul öğrencileri teknoloji desteği sağlanması ağırlıklı olarak herhangi bir destek alamadıklarını (f=14) ifade etmişlerdir. Merkez ortaokul öğrencileri, okuldaki bilişim odalarının kullanıma açıldığı yönünde olumlu (f=1) ifadeler dile getirmişlerdir. Ortaokul öğrencilerinin ifadelerine örnekler şu şekildedir:

KÖ1: EBA’dan internet vermişlerdi, ZOOM’a geçince yararı olmadı bize.

KÖ13: Bir destek alamadım. Aslında bizim köyde internet vardı ama teknik sorundan dolayı kestiler. İtiraz etmemize rağmen açılmadı.

MÖ2: Okulumdan destek aldım. Bilişim teknoloji odasına girip oradan biraz da olsa yararlanabildim.

MÖ14: Bazen derse girememe gibi sıkıntılar oldu. Çözüme ilişkin pek bir şey yapmadım, destek de almadım açıkçası.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Tartışma ve Sonuç

Covid-19 salgını uzaktan eğitim sürecinde çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin deneyimleri fırsat eşitliği bağlamında irdelenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri, uzaktan eğitime eğitimde fırsat eşitliğini temel alarak ders öncesi hazırlık, öğretim süreci ve eğitim ortamı deneyimleri değerlendirilmiştir. Ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin ise eğitim ortamı, erişim, iletişim ve desteklenme deneyimleri fırsat eşitliği temelinde incelenerek değerlendirilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde eğitimde fırsat eşitliği bağlamında deneyimleri 3 tema üzerinden irdelenmiştir. Bunlar; ders öncesi hazırlık, öğretim süreci ve eğitim ortamlarına erişim temalarıdır. Ders öncesi hazırlık kısmında; materyal kullanımı, derse katılım, iletişim, yeterlilik-yetersizlik ve kurumsal destek alt temaları bulunmaktadır. Öğretim süreci kısmında; sosyal bilgiler öğretim süreci, yöntem-teknik, ders planlama ve ölçme değerlendirme alt temaları bulunmaktadır. Eğitim ortamı teması kısmında; erişim, teknoloji ve altyapı ve desteklenme alt temaları bulunmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin materyal kullanımı alt teması altında deneyimleri incelendiğinde; materyal ihtiyaçlarının giderilmesi, materyal oluşturma sürecinde destek sağlanması, maddi kaynak sağlama, materyal kullanılan ortama erişim sağlama, öğretim ortamının materyal kullanımına etkisi durumlarına değinildiği saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ağırlıklı görüşü incelendiğinde materyal ihtiyaçlarının giderilmediğini süreci kendi çabalarına bağlı olarak götördüklerini belirtmişlerdir. Burada temel problemlerden biri de dijital materyallere ulaşımın sağlanması, her öğretmenin ihtiyaçlarının giderilmesi olduğu tespit edilmiştir. Arslan ve Şumuer'e (2020) göre uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerim ihtiyacı olan dijital materyal, araç gereç ve doküman yetersizlikleri önemli sorunlar olarak görülmüştür. Yeşilyurt (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin uzaktan eğitim süresinde internete erişim ve materyallere ulaşım konusunda sıkıntı yaşandığını belirtmiştir.

Derse katılım alt teması altında deneyimler incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin; devamsızlık durumu, eşit düzeyde katılım sağlanması ve alınan tedbirler konularına değindikleri saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri devamsızlık durumunun çokça yaşandığını, eşit düzeyde bir katılımın sağlamadığını bu durumu engellemeye yönelik tedbirler alınmaya çalışılsa da başarılı olmadığını belirtmiştir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına derse katılım oranının artırılması önemli olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde; Kaplan ve Gülten (2021) tarafından yapılan araştırmada uzaktan eğitime öğrencilerin hepsinin katılamaması, derse katılım oranının düşük olması, alt yapı eksiklikleri ve öğrencilerin maddi durumları arasındaki farklılıkların katılım oranını etkilediğini belirtmiştir. Erdem ve Arı'ya (2021) göre teknolojik araçların olmayışı, bağlantı problemleri, aile, ortam ve psikolojik sebepler ile sağlık durumları öğrencilerin derse katılımlarının azalmasına etki etmiştir.

İletişim alt teması altında sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri incelendiğinde; veliler ile iş birliğinin artırılması, etkileşim artırımın sağlanması, iletişim imkân ve koşulları konularına değindikleri saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ağırlıklı görüşü veliler ile yoğun iletişim kurulduğunu, etkileşimin yüz yüze eğitimden daha fazla yapıldığını belirtmişlerdir. İletişim imkân ve koşullarının uzaktan eğitim sürecinde yeterli olmadığını kurumsal destek noktasında yeterli desteği alamadıklarını belirtmişlerdir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına eğitim iletişim koşullarının tüm eğitim paydaşlarına eşit olarak dağıtılması önemli olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda literatür incelendiğinde; Aydemir'e (2021) göre pandemi döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerinin başarıya ulaşması için önlem almak ve süreci etkin bir şekilde yönetmek önemlidir. Bu durumun sağlanabilmesi için hem veli hem öğrenci tarafı ile iletişim kurabilmek gerekmektedir. Uzaktan eğitim sürecinin daha etkili olabilmesi amacıyla süreci yaşayan paydaşlara (öğrenci, öğretmen ve veli) yönelik iletişim seminerleri veya bilgilendirici eğitimler planlanabilir. Kandemir ve Nartgün'e (2022) göre uzaktan eğitim döneminde yapılan araştırmalarda öğretmenler etkileşim ve iletişimde eksiklik olduğu görülmüştür. Özkal ve Meydan (2022) tarafından yapılan araştırmada iletişim alt yapısından kaynaklanan problemlerin giderilmesi için internet sağlayıcı şirketler, GSM operatörleri ve MEB sorunların çözümü adına birlikte adım atılabileceği ifade edilmiştir.

Yeterlilik-yetersizlik alt teması altında sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri incelendiğinde; hizmeti içi eğitimlerin yeterliliği, teknoloji kullanımı yeterliliği, fırsat eşitliğinin sağlanması adına imkânların artırılması konularına değindikleri saptanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin hizmet içi eğitim kurslarına çoğu kez katılmadıkları görülmüştür. Katılımcı öğretmenlerin ağırlıklı görüşü teknoloji konusunda eksiklerinin olduğunu belirtmiştir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına öğretmen yeterliliğinin artırılıp kurumsal destek sağlanması uzaktan eğitim sürecine katkı sağladığı öğretmen görüşleri incelendiğinde tespit edilmiştir. Hizmet içi eğitimlerin öğretmenlerin kişisel gelişimlerini artırabilecek şekilde düzenlenmesi hem katılım hem de öğretmenlerin teknoloji kullanımı yeterliliğini artırabileceği tespit edilmiştir. Aydemir'e (2018) göre öğretmen teknoloji kullanabilme becerisine sahip olmalıdır. Öğretmen kullandığı teknolojik platformlara hâkim olmalıdır. Ünlü 'ye (2017) göre öğretim süreci içerisinde öğretmenler uygun materyalleri seçip onları geliştirerek daha yeni materyaller tasarlayabilecek becerilere sahip olmaları gerekir. İbili vd. (2020) göre uzaktan eğitim platformlarının tasarımı ve geliştirilmesi; seminerler, kurslar, çevrim içi öğrenme portalları, çalıştaylar, yazılım ve donanım, sohbet ve tartışma grupları, standartlar, çeşitli insan kaynakları, öğrenciler tasarımın gereksinimlere uygun olarak geliştirilmesi ve uygulanması ile olmaktadır. Aral ve Kadan (2021) uzaktan eğitimin yapılabilmesi için alt yapı çalışmaları, verilecek uzaktan eğitimin nasıl yapılacağına ilişkin eğitimler yapılabilir.

Kurumsal destek alt teması altında sosyal bilgiler öğretmenleri, EBA destek noktalarının eğitimde fırsat eşitliği sağlanması hususunda önemli bir görev üstlendiğini saptanmıştır. Hayırsever iş adamlarının teknoloji araç ve gereç yardımıyla bulunmasının eğitimde fırsat eşitliğini olumlu etkilediğini tespit edilmiştir. Karaca ve Karaca (2021) araştırmalarında; MEB'in pandemi süresinde her sınıf seviyesi için uygun içerikler hazırlandığını, okullarda EBA destek noktaları açıldığını ve ihtiyaç sahibi öğrencilere teknolojik araç gereç yardımıyla bulunduğu belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretim süreci alt teması altında öğretmen deneyimleri incelendiğinde; öğrencinin bireysel farklılıklarına uygunluk, verimli bir ortamın oluşturulması, eşit öğrenme olanaklarının sunulması ve ek kaynak desteği konularına değindikleri saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sürecini bireysel farklılıklarına uygun olmadığını uzaktan eğitim sürecinin yüz yüze eğitim ortamına

göre daha verimsiz olduğunu söylemiştir. Yüz yüze eğitim ortamının duyulara hitap etmesinin olumlu olduğuna vurgu yapmışlardır. Katılımcı sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğu uzaktan eğitim sürecinin eşit öğrenme olanaklarının sunulmadığını maddi kaynak yetersizliği, kır-kent imkânları ve teknolojik eksiklerinin eşit öğrenme olanaklarının oluşmasına olumsuz etkide bulunduğunu belirtmiştir. Ek kaynak desteği olarak sunum, harita sosyal medya araçları üzerinde ödevlendirmeler ve kaynak aktarımı sağlanmasının önemli olduğunu da belirtmişlerdir. Hakkari'ye (2009) göre uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşim yeterli olmamasından dolayı sınırlı bir etkileşim bulunmaktadır. Yeterli etkileşimin sağlanması için yüz yüze eğitim ortamının sağlanabilmesi dersin daha verimli olmasını sağlayacaktır. Dudak ve Biçer'e (2022) göre sosyal bilgiler öğretim sürecinde öğretmenler, alt yapı eksiklikleri, internete erişim problemleri ile karşılaştılar. Öğretmen ve öğrencilerde cep telefonu, tablet, bilgisayar gibi uzaktan eğitime girişi için teknolojik araç gereç yetersizliği sürecin başarılı olmasına engel olmuştur. Ender'e (2022) göre sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde eşler öğretmen ise aynı anda derse girmeleri, evde çocukları var ise onların dersi girmesinin sorun oluşturduğu görülmüştür. Sistem kaynaklı sorunlar, alt yapı yetersizlikleri sebebiyle derste aksamalar yaşanmıştır. Kırıkçı, Arıkan ve Çetin'e (2022) göre canlı derslerin yüz yüze eğitim kadar verimli ve etkili olamadığı, özellikle öğretmen -öğrenci etkileşiminin azaldığı görülmektedir.

Ders planlama alt teması altında sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri incelendiğinde; ders planlama süreci konusuna değinildiği saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sürecine hazır olunamadığı için planlama noktasında destek alamadıklarını sürecin kendi çabalarına bağlı kaldığını belirtmişlerdir. Bir kısım sosyal bilgiler öğrenmeleri okul idarelerinin isteklerini sorduklarını belirtmişlerdir. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına planlama sürecine kurumsal destek sağlanması uzaktan eğitim sürecinin daha verimli olmasına olumlu etki yapacağı tespit edilmiştir. İbili vd. (2020) göre seçilen yöntem ve tasarımlar, sunulacak dersin içeriğinde önemli bir yere sahiptir. İçerik pedagoji ve içeriği bir arada, etkili ders içeriği hazırlarken pedagojiyi dikkate almak değerlendirilebilir. Hakkâri'ye (2009) göre öğrenciyi ekran karışışında tutabilmesi için ders içeriklerinin iyi hazırlanması gerekmektedir.

Yöntem-teknik alt teması altında sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri incelendiğinde; öğretim ortamının etikliğini artırma ve kullanılan yöntem ve teknik çeşitliliğinin artırılması konularına değindikleri saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim ortamının verimli olmadığını yüz yüze eğitim ortamının da çok daha fazla yöntem-teknik kullandıklarını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim ortamının yöntem ve teknik kullanımı noktasında daha az imkân oluşturduğu görüşünü belirtmişlerdir. Yüz yüze eğitim ortamında öğrencilerin duyularına hitap ettiklerini sınıf hâkimiyetini daha kolay ve etkili sağlama noktasında yüz yüze eğitimin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına imkanların eşitlenmesi için yöntem ve teknik uygulamalarının eğitim ortamlarına uyarlanması adına öğretmenlerin bilgi, beceri ve yeterliliklerinin artırılmasının önemli olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda literatür incelendiğinde; Arslan ve Şumuer (2020) canlı ders ortamında etkinlikleri planlama, sınıf yönetimi, sunum ve değerlendirme kısımlarında sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Canlı ders ortamında uygulanacak öğretim yöntem ve tekniklerinin farklı öğrenme yaklaşımlarına uygun, öğrenci katılımını destekleyen, etkileşimli bir şekilde planlaması önemlidir. Yıldırım (2022) tarafından yapılan araştırmada uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin soru cevap tekniği, anlatma, sunu kullandıkları görülmüştür. Bununla beraber görsel materyaller (resim, harita), dijital materyaller (internet haberi, video, kısa film), EBA, ders kitabı ve sosyal medya platformlarını kullandıkları görülmüştür.

Ölçme ve değerlendirme alt teması altında sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri incelendiğinde; destek sağlanması, öğrencilerin adil ve eşit değerlendirmesi, öğretmen imkanlarının artırılması, veli desteğinin sağlanması, ölçme ve değerlendirmede eğitim ortamı, ölçme ve değerlendirme ortamına öğrenci katılımın sağlanması, zümreler arası farklılıklar konularına değindikleri saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme noktasında uzaktan eğitim sürecinin adil ve eşit değerlendirme imkânı olmadığını birçok öğrencinin teknoloji eksikliği yaşadığına vurgu yapmışlardır. Öğretmen imkanları konusunda sıkıntı olmadığını lojmanda ve kırsal alanda öğretmenlik yapanların sıkıntı yaşamış olabileceğini belirtmişlerdir. Yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmalarını okul idaresi aracılığı ve sosyal medya platformları üzerinden öğrencilere ulaştırdıklarını bu konuda herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Ölçme ve değerlendirme yaparken özellikle köy-kent okullarının aynı imkanlara sahip olmadığını eğitim ortamı noktasında köylerin

dezavantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Ölçme ve değerlendirme sürecine öğrenci katılımın sağlanmasının gerekliliğine vurgu yaparak katılım sağlayan öğrenciler katılım sağlamayan öğrenciler arasında belirgin bir fark olduğuna vurgu yapmışlardır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin çalıştıkları okula, okulun bulunduğu konuma ve teknolojik yeterliliğe göre farklılıklar yaşandığını belirtmişlerdir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına sosyal bilgiler köy okulu öğretmenlerini imkanlarının artırılmasının önemli olduğu saptanmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme faaliyetlerine katılamayan öğrencilerin eğitimde fırsata eşitliği noktasında olumsuz etkilendikleri öğretmen görüşleri irdelendiğinde tespit edilmiştir. Elçi ve Tünkler'e (2022) göre canlı derslere uzaktan eğitimde katılımın az olduğu, öğrencilerin kazanımları elde edip edemediklerinin verimli bir şekilde değerlendirilemediğinden uzaktan eğitimde değerlendirme yapılması eğitimin bir parçası olamamıştır. Kırıkçı, Arıkan ve Çetin'e (2022) göre teknoloji alt yapısının yeterli olmamasından dolayı uzaktan eğitimlere katılımın az olması fırsat eşitliğine aykırı bir durum oluşturdu. Bütün bunlar düşünüldüğünde uzaktan eğitimde sağlıklı bir ölçme ve değerlendirmenin yapılması konusunda sıkıntı olduğu görülmektedir.

Erişim alt teması altında sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri incelendiğinde; kullanılan platformlara erişim imkânının sağlanması, EBA kullanımının yaygınlaştırılması, canlı derse bağlanma sorunlarının giderilmesi konularına değindikleri saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri kullandıkları platformları daha önce deneyimlemediklerini bu noktada kendi çabaları ile erişim sağladıklarını belirtmişlerdir. Bazı kurumların sosyal bilgiler öğretmenlerine kullanılan platformlar ile ilgili bilgi verdiği öğretmen görüşlerinden tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim döneminde bağlı bulunan il milli eğitim müdürlükleri ve okul yönetimleri öğretmenlere yüksek oranda destekleme ve yönlendirme yaparak destek olmuşlardır (Doğan ve Koçak 2020). EBA kullanımı noktasında sosyal bilgiler öğretmenleri ek kaynak sağlaması, sunu, video, soru çözümü gibi konulara değinerek EBA kullanımının yaygınlaştırılmasının internet hizmetinin sağlanması durumunda eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına olumlu katkı sağlayacağına vurgu yapmışlardır. EBA destek noktalarının açılması ile kurumsa desteğin artmasının eğitimde fırsat eşitliğine katkı yaptığını belirtmişlerdir. Destek noktalarının yaygınlaştırılmasının uzaktan eğitime katılamayan öğrenciler için olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ağırlıklı olarak değindikleri bir diğer durum canlı derse bağlantı

problemi yaşadıklarını ve kendi çabaları ile problemleri aşmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Köylerde görevli sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu noktada canlı derse bağlanma noktasında daha büyük sorunlar yaşadığı öğretmen görüşleri irdelendiğinde anlaşılmaktadır. Köy okullarında görevli öğretmen ve öğrencilerin daha çok desteklenmesi eğitimde fırsat eşitliğini sağlanması adına önemli olduğu görülmektedir. Yılmaz (2022) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları uygulamalarda olumsuz özellikler; ZOOM programının paralı olması, EBA canlı ders uygulamasında yaşanan alt yapı yetersizlikleri ve programlara girişte yaşanan zorluklar olarak belirtmiştir. Buna karşılık Saygı (2021) tarafından yapılan çalışmada EBA'nın alt yapı ve içerik olarak yeterli olduğu görülmüştür. Yine Işık ve Bahat (2021) tarafından yapılan araştırmada MEB aracılığı ile EBA ve EBA TV sunulan içerikler veliler tarafından yeterli görülmüştür. Şahin'e (2020) göre uzaktan eğitim sistemi kolaylıklar sağladığı düşünülse de öğrencilerin ve kurumların imkânlarının kısıtlı olması sebebiyle bazı sıkıntılara sebep olmakta ve teknoloji geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Teknoloji ve altyapı yeterliği alt teması altında sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri incelendiğinde; İnternet altyapısının yaygınlaştırılması, teknoloji kullanım desteğinin sağlanması ve teknoloji sorunlarına destek sağlanması konularına değinildiği saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri ağırlıklı olarak üzerinde durduğu durumlar; internet ve elektrik kesintisi durumlarını yaşadıklarını bu durumunu alt yapı yetersizliği ile alakalı olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri altyapı yetersizliğinin kırsal bölgelerde daha belirgin olduğu belirtmişlerdir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına alt yapının yaygınlaştırılıp tüm öğretmen ve öğrencilerin eşit imkânlarla sahip olmasını sağlamanın önemli olduğu görülmektedir. Katılımcı sosyal bilgiler öğretmenleri teknoloji kullanımı noktasında kendi çabalarının süreç içerisinde ön planda olduğuna vurgu yapmışlardır. Bilgisayar teknolojileri öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine katkı sağladığını, okul idarelerinin özellikle kullanılan platformlara ilişkin bilgilendirici mesaj ve video paylaşımına gittiğini belirtmişlerdir. Eğitimde fırsat eşitliği sağlama adına sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknoloji kullanımı deneyimlerinin artırılması gerektiği görülmektedir. Teknoloji kullanım sorunlarına, bilgisayar kaynaklı problemlere, internet kaynaklı sorunlar ve EBA kullanımı kaynaklı sorunların çözüm noktasında sosyal bilgiler öğretmenleri kendi çabaları ile sorunlara çözüm aradıklarını

belirtmişlerdir. Öğretmenlerin sorunlarının giderilmesi noktasında kurumsal destek sağlanması önemli olduğu tespit edilmiştir. Meriç ve Demirkaya (2022) tarafından yapılan araştırmada uzaktan eğitim dönemi incelendiğinde en dikkat çekici sonuç alt yapı yetersizliği olmuştur. Yıldırım (2022) tarafından yapılan araştırmada internet alt yapısının geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Araştırmada köy ve merkez ortaokul öğrencileri uzaktan eğitim sürecinde eğitimde fırsat eşitliği bağlamında deneyimlerini “Eğitim Ortamı”, “Erişim”, “İletişim” ve “Destek” temaları bağlamında ifade etmişlerdir. Köy ve merkez ortaokul öğrencilerinin eğitim ortamı teması altında deneyimleri incelendiğinde; verimli bir eğitim ortamının oluşturulması, yüz yüze eğitime göre farklar, eğitim ortamları kaynaklı problemler, öğretim sürecinde fırsat eşitliği konularına değinildiği görülmüştür. Öğrencilerin ifadeleri değerlendirildiğinde, yüz yüze eğitim ortamında öğretmenlere ulaşım kolaylığı, anında dönüt alabilme durumlarına vurgu yapıldığı; uzaktan eğitim sürecinde ses ve bağlantı hataları, teknolojik araç eksikliği ve kullanım zorluğu gibi sorunların yaşandığı görülmektedir. Yüz yüze eğitim ortamının ortaokul öğrencilerinin tümü için dersi anlama, dersin daha çok duyu organlarına hitap etmesi ve anında etkileşim kurabilme imkânlarına değinerek daha etkili olduğunu belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimde en temel zorluklardan biri de öğretmen ve öğrenci arasında karşılıklı iletişim yetersizliği ve öğretmene erişim sınırlılığı şeklinde ortaya çıkmaktadır (Berge, 2013, s. 377). Bu noktada teknolojik donanımın ve teknolojik aletlerin yeterliliği süreci etkilemiştir. Eğitim ortamında internet kesintisinin yaşanması, ses problemleri ve evdeki diğer aile üyelerinin varlığı, ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik olumsuz deneyimleri olarak ifade edilmiştir. Köyde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin ağırlıklı olarak internet kesintisi, teknolojik donanım eksikliği ve kullanımı kaynaklı problemleri gideremedikleri ve derse katılımlarının merkez ortaokul öğrencilerine göre daha az olduğu incelenen deneyimlerde dikkati çekmektedir. Kuş, Mert ve Boyraz (2021) kırsalda yaşayan birçok öğrencinin uzaktan eğitime katılamama nedenlerini maddi durumlarının yetersiz olması, teknolojik araç eksikliği, internet bağlantılarının olmaması ve altyapı yetersizliği olarak belirtmişlerdir. Benzer şekilde Yeşilyurt (2021), evlerdeki internet altyapısı, bilgisayar, tablet veya online derslere uygun telefon bulunma durumunun uzaktan eğitim sürecinde ders katılımını etkilediğini ifade etmiştir.

Köy ve Merkez ortaokul öğrencileri “Erişim” teması altında ifadeleri değerlendirildiğinde; EBA TV kanalında sunulan içeriklerin etkililiği ve eşit erişim olanaklarının sunulması konularına değindikleri görülmektedir. Katılımcı köy ve merkez ortaokul öğrencilerinin, EBA TV içerikleri konusunda derslerin süresinin ve sunulan örneklerin yetersizliği, anlaşılabilirlik özelliklerinin olmadığına değinerek olumsuz deneyimlerini belirttikleri tespit edilmiştir. Gezen ve Efendioğlu (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada katılımcı öğretmenler, dersleri anlamakta zorlanan öğrenciler için konuların anlaşılması ve anlamlı olması ve kazanımlara ulaşma bağlamında örneklerin artırılmasının gerekliliğini ifade etmişlerdir. Eğitimde fırsat eşitliği bağlamında EBA TV kanalındaki içeriklerin zenginleştirilip daha anlaşılır olarak tüm öğrencilere hitap edecek şekilde hazırlanmasının önemli olduğu öğrenci görüşlerinden de anlaşılmaktadır. Köy ve merkez ortaokul öğrencilerin çoğu eşit erişim olanakları noktasında internet, maddi durum, teknoloji eksikliği, bulunulan konumlara değinerek eşit erişim olanaklarının bulunmadığını belirtmiştir. Can ve Ozan (2021), uzaktan eğitim sürecinde derslerin internet ortamı yerine TV’den takip edilmesinin nedenlerini, teknolojik araç eksikliği, internete ulaşamama, öğrenim gören kardeş sayısı vb. gibi nedenlerle tanımlamışlardır. Eğitimde fırsat eşitliğinin ve eşit erişim olanaklarının sağlanması adına köy okullarının desteklenmesi gerektiği öğrenci deneyimlerinden anlaşılmaktadır. Öğrenci imkanları düştüğünde, internete erişimin olmadığı durumlarda TV, TV izlenemediği durumlarda ise internete bağlanabilme imkanının sunulması önemlidir (Ülger, 2021). Seyhan’a (2021) göre pandemi dönemi içerisinde öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinden kopmalarının engellenmesi, sosyal ve ekonomik farkların etkisinin azaltılması ve uzaktan eğitimden en üst düzeyde faydalandırılmaları için teknolojik donanım, altyapı ve eğitim uygulamalarının yapılması önem arz etmektedir.

Köy ve merkez ortaokul öğrencilerinin “İletişim” teması altında görüşleri incelendiğinde; iletişim imkân ve koşulları konusuna odaklandıkları görülmüştür. Öğrenciler, yüz yüze eğitimde öğretmenlere daha hızlı ulaşma fırsatlarının olması, iletişimde karışıklığın olmaması, derse katılımın daha yoğun olması durumlarını belirterek uzaktan eğitimde iletişim imkân ve koşulları hakkında ağırlıklı olarak olumsuz görüş belirtmişlerdir. Aydemir’e (2021) göre öğrenciler ile gerçekleştirilen iletişim sürecinde imkânların eksikliği ve kısıtlı durumlar, veli kaynaklı durumlar uzaktan eğitimde sorun oluşturmuştur.

Köy ve merkez ortaokul öğrencilerinin “Destek” teması altındaki deneyimleri incelendiğinde; materyal ve teknoloji desteği sağlanması konularına odaklandıkları tespit edilmiştir. Köyde öğrenim gören ortaokul öğrencileri ağırlıklı olarak herhangi bir materyal desteği alamadıklarını belirtmiştir. Merkez ortaokul öğrencileri ise ağırlıklı olarak sunum, ses araçları, tablo, animasyon, harita ve simülasyon desteği aldıklarını belirtmiştir. Teknolojik destek kapsamında ise hem köy hem de merkez ortaokul öğrencileri ağırlıklı olarak destek alamadıklarını ifade etmişlerdir. Özkal ve Meydan’a (2022) göre, uzaktan eğitimin yapılabilmesi için tablet, telefon, internet ve bilgisayar gibi temel ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Böylelikle öğrenciler mekân ve zaman fark etmeksizin öğrenimlerini sürdürebilme fırsatlarına kavuşabilirler. Teknolojik ve donanımsal ihtiyaçlarının karşılanması, uzaktan eğitim sürecinde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için önem arz etmektedir.

5.2.Öneriler

- Öğretmen ve öğrencilerin ücretsiz olarak dijital materyal uygulamalarına kolay ulaşma imkânı sağlayacak dijital platformlar oluşturulabilir.
- Öğretmen ve öğrencilere iletişim ve internet desteği artırılabilir.
- Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen yeterliliklerini artırma adına teknoloji kullanım becerisi artırıcı hizmet içi eğitim kursları verilebilir.
- Uzaktan eğitiminde fırsat eşitliğini sağlama adına bütün öğrenci ve öğretmenlere tablet dağıtımı yapılabilir. Bu konuda tüm bileşenler Devlet, Sivil Toplum Örgütleri ve hayırseverler birlikte hareket etmesini sağlayacak kampanyalar düzenlenebilir.
- İnternet alt yapı çalışmaları artırılıp alt yapının eksik olduğu bölgelere taşınabilir internet sağlayıcılar gönderilebilir.
- EBA'nın internet olmadan da kullanılabilir bir özelliğe kavuşması sağlanabilir.
- EBA destek noktaları kırsal bölgelerde artırılarak öğrencilerin bu destek noktalarına ulaşımı kolaylaştırılabilir.
- Uzaktan eğitim sürecinde yapılan her dersin kayıt imkânı sağlanarak tekrar izleme imkânına kavuşması sağlanabilir.
- İletişim sağlayıcı GSM (Global Mobil İletişim Sistemi) operatörleri ile anlaşma sağlanarak öğrencilerin öğretmenlerini ücretsiz arama imkânına kavuşmaları sağlanabilir.
- Uzaktan eğitimde ders planlama, yöntem ve teknik uygulamalarına yönelik zümre öğretmenlerinin paylaşım içerisine girebilmesine imkân sağlayacak dijital platformlar oluşturulabilir.
- Online eğitim sürecinde teknoloji kullanımının önemli olması sebebiyle öğrencilere teknoloji kullanımını özendirecek, sevdirecek uygulamalar yapılarak dikkatleri çekilip derslerin eğlenceli geçmesi sağlanabilir.
- Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak adına; taşınmalı eğitim kapsamında öğrenim gören öğrencilere ve tarımda mevsimlik işçi olarak çalışan vatandaşlarımızın çocuklarının istedikleri okul sisteminde uzaktan eğitime katılabilme hakkı sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alkan, C. (1987), *Açıköğretim “Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No 157.
- Alkan, C. (1998). *Eğitim Teknolojisi ve Uzaktan Eğitimin Kavramsal Boyutları*, Uzaktan Eğitim Yaz 1998/Kış 1999.
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D. & Kapıdere, M. (2011). *E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri*. XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 321-327.
- Akgül, G. (2021). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin, Ortaokul Öğrencilerinin ve Öğrenci Velilerinin Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri*. Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- Aktay, S. & Keskin, T. (2016). Eğitim Bilişim Ağı (EBA)İncelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 27-44.
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan eğitim: Bir Alanyazın Taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Arar, A., & Çakmakçı, B. (1999). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi, uzaktan eğitim uygulama modelleri ve maliyetleri. *Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, 15-16.
- Arslan, Y. & Şumuer, E. (2020). Covid-19 Döneminde Sanal Sınıflarda Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sınıf Yönetimi Sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt:49, Sayı: 1, 201-230.
- Arslan, E. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 395-407.
- Ayas, A. (2013). Eğitim bilimine giriş. H. Özmen ve D. Ekiz (Ed.), *Eğitimle ilgili temel kavramlar* (s. 2-12). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydemir, M. (2018). *Uzaktan Eğitim Programı, Ders ve Materyal Tasarımı*. Eğitim Yayınevi.
- Aydemir, A. (2021). Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmen ile Öğrenci-Veli İletişimi: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Deneyimleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 813-827.
- Aykar, A. N., & Yurdakal, İ. H. (2021). Erken Çocukluk Dönem Öğretmenlerinin Acil Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Temel Eğitim*, 3(2), 6-14.
- Balaman, F. & Tiryaki, S. H. (2021). Corona Virüs (Covid- 19) Nedeniyle Mecburi Yürütülen Uzaktan Eğitim Hakkında Öğretmen Görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 52-84

- Balcı, M. C. (2021). Covid-19 ve Kırsal Kesimde Eğitim. *Eleştirel Pedagoji Dergisi*, 68(9), 61-67.
- Bawa, P. (2016). *Retention In Online Courses: Exploring Issues and Solutions—A Literature Review*. Sage Open, 6(1), 1-11.
- Berge, Z. L. (2013). Barriers to Communication İn Distance Education. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 14(1), 374-388.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt Balcı, S. (2019). Eğitimde Eşitlik Politikaları. N. Cemaloğlu (Ed.). *Eğitimde Politika Analizi* (ss. 195-242). Ankara: Pegem Akademi.
- Brooks, J. G., & Brooks, M. G. (1993). The case for constructivist classrooms, Virginia. ASCD Alexandria Press. <http://www.ascd.org/publications/books/199234.aspx>, 5.
- Bulut, S., & Kırmızı, F. S. (2021). Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitimde Türkçe Dersine İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 1-30.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5. bs.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ceylan, H. (2019). *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Eğitim-Öğretimde, Eğitim Bilişim Ağından (EBA) Yararlanmaya İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Chan, S. S., So, W. K., Wong, D. C., Lee, A. C., & Tiwari, A. (2007). *Improving Older Adults’ Knowledge and Practice of Preventive Measures Through a Telephone Health Education During the SARS Epidemic in Hong Kong: a Pilot Study*. International Journal of Nursing Studies, 244(7), 1120-1127.
- Çalışkan, S., Süzek, S., & Özcan, D. (2017). *Determining Student Satisfaction in Distance Education Courses*, 9th International Conference on Theory and Application of Soft Computing with Words and Perception, ICSCCW , Budapest, Hungary.
- Çelik, R. (2017). Adalet, Kapsayıcılık ve Eğitimde Hakkaniyetli Fırsat Eşitliği. *Fe Dergi*, 9(2), 16-29.
- Çeribaş, A. (2020). *Sosyal Devlet Bağlamında Yüksek Öğrenim Kredi ve Burs İmkanlarının Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlamadaki Rolü: Bursa İli Araştırması*. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı. Bursa.

Çetin, S., & Yavuzer, H. (2022). *Eğitimde Fırsat Eşitliğinde Bir Toplumsal Etmen: Cinsiyet*. Yüksek Lisans Tezi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

Çimen, İ. (2021). *Eğitimde Fırsat Eşitliği Temelinde Okul Profillerine Yönelik Okul Avantajları endeksi Geliştirme*. Osman Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Eskişehir.

Delen, A. (2021). *Türkiye’de E-öğrenme Ortamlarına İlişkin Yapılan Araştırmalardaki Eğilimler:2004-2020 arası tezlerin incelenmesi*. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Demir, E. (2014). Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39).

Demir, S., & Kale, M. (2020). Öğretmen Görüşlerine Göre, Covid-19 Küresel Salgını Döneminde Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(8).

Devran, Y. & Elitaş, T. (2017). *Online Academic Journal of Information Technology 2016 Bahar/Spring – Cilt/Vol: 8 - Sayı/Num: 27* DOI: 10.5824/1309-1581.2017.2.003.x http://www.ajit-e.org/?menu=pages&p=details_of_article&id=255.

Dinler, S., & Dündar, H. (2021). Pandemi Döneminde Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemler. *International Journal of Field Education*, 7(2), 112-133.

Doğan, S. & Koçak, E. (2020). EBA Sistemi Bağlamında Uzaktan Eğitim Faaliyetleri Üzerine Bir İnceleme. *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(14), 110-124.

Dudak, H. Ş. & Biçer, N. (2022). Uzaktan İlk Okuma Yazma Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(3), 979-993.

Dündar, R. & Yeşilyurt, S. (2020). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eğitim Bilişim Ağı Özelinde Uzaktan Eğitime Bakış Açılarının Değerlendirilmesi*. International Journal of Social Science Research, 9 (1), 79-95.

Elçi, İ. & Tünkler, V. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin COVID-19 Döneminde Gerçekleştirilen Acil Uzaktan Eğitim Sürecine İlişkin Deneyimleri ve Yeni Normale Dair Öngörüler. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 307-324.

Ender, A. (2022). *Ortaokul Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Güçlükler: Amasya İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Amasya Üniversitesi, Amasya.

Erdem, S., & Arı, A. G. (2021). Çevrim İçi Eğitimde Öğrencilerin Devamsızlık Nedenlerinin Araştırılması. *Journal of Social Sciences And Education*, 4(1), 57-79.

Erol, Ş. & Akkuş, M. (2022). Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Döneminde Yaşadıkları Sorunlar. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022/Aralık özel sayısı, 49-61.

Ferreira, F. H., & Gignoux, J. (2010). Eğitimde fırsat eşitsizliği: Türkiye örneği. *TC Cumhuriyeti DPT ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı. Çalışma Raporu*, 4.

Gezen, M. O., & Efendioğlu, A. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Bilişim Ağı Televizyon Kanalı (EBA TV) Üzerinden Yapılan Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 776-791.

Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30 (4), 236-255.

Gül, G. (2004). Birey toplum eğitim ve öğretmen. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 223-236.

Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., & Taşgın, A. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma: Teorik Çerçeve-Pratik Öneriler-7 Farklı Nitel Araştırma Yaklaşımı-Kalite ve Etik Hususlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Güneş, Epu. (2016). Toplumsal Değişim, Teknoloji ve Eğitim İlişkisinde Sosyal Ağların Yeri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 191-206.

Gökmen, Ö. F., Duman, İ., & Horzum, M. B. (2016). Uzaktan Eğitimde Kuramlar, Değişimler ve Yeni Yönelimler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-51.

Hakkari, F., 2009. *Uzaktan Eğitim Ders Materyali Hazırlamada İçerik Tasarımı, Senaryo Hazırlama ve Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Hızal, A. (1983). *Uzaktan eğitim süreçleri ve Yazılı Gereçler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Hüseyin, E., & Kocasarac, H. (2022). Uzaktan Eğitimin Dünyadaki Tarihsel Gelişiminin İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(3), 191-213.

Işık, M. & Bahat, İ. (2021). Teknoloji Bağlamında Eğitimde Fırsat Eşitsizliği: Eğitime Erişime Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 498-517.

İbili, E., Hakkari, F., Bayram, F., Kantar, M., & Doğan, M. Uzaktan Eğitim Ders Materyali Hazırlamada İçerik Tasarımı ve Senaryo Hazırlama: Örnek Bir Sanal Kampüs Uygulaması.

İşman, A. (2008). *Uzaktan Eğitim* (3. bs.). Ankara: Pegem Akademi.

- Kandemir, A., & Nartgün, Ş. S. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Yorgunluğu. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 40-67.
- Kandemir, O. (2014). Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Uzaktan Eğitim Uygulamaları: Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Ekonomik Kalkınma. *Electronic Turkish Studies*, 9(5).
- Karaca, İ., & Karaca, N. (2021). 2023 Vizyon Belgesi’nin Dijitalleşme Açısından İncelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5(1), 1-8.
- Karadeniz, G., & Zabcı, N. (2020). Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim Veren Öğretmenlerin Çalışma Koşulları ve Algıladıkları Stres ile Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişki. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(22), 301-314.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N., & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241.
- Karasoy, H., Emin, Ceb.E., & Babaoğlu, P. (2021). Türkiye’de Uzaktan Eğitim Politikaları. *Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 143-165.
- Kaplan, K. & Gülден, B. (2021). Öğretmen Görüşlerine Göre Salgın (Covid-19) Dönemi Uzaktan Eğitim Ortamında Türkçe Eğitimi, *Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 233-258.
- Kavuk, E., & Demirtaş, H. (2021). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Zorluklar. *E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi*, 1(1), 55-73.
- Keyifli, Ş. (2013). Eğitim ve Din Eğitimi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 13(2), 31-54.
- Kırıkçı, A. C., Arıkan, İ., & Çetin, G. (2022). Sosyal Bilgiler Dersine Giren Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 51(234), 1683-1708.
- Kurtdaş, E. M. (2021). Eğitimde Cinsiyet Temelli Fırsat Eşitsizliği. *Sosyolojik Düşün Dergisi*, 6(2), 112-144.
- Kuş, Z., Mert, H. & Boyraz, F. (2021). Covid- 19 Salgını Süresince Eğitimde Fırsat Eşit (Siz)liği: Kırsal Kesimdeki Öğretmen ve Ebeveyn Görüşleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi*, 11(2), 470-493.
- Lloyd, F. A. T., Umut, Türk., & Bengu, E. (2022). COVID-19 Uzaktan Eğitim Sürecinde Öne Çıkan Faktörler: Bir Devlet Üniversitesi Örneği. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1619-1633.
- Mahmut, İNAN., & Demir, M. (2018). Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Kamu Politikaları: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 337-359.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2018). Sancaktepe İlçe Mem İys Dosyalar. <http://sancaktepe.meb.gov.tr/> İndirilme Tarihi:14.08.2023.

MEB (2020a). Uzaktan Eğitim Sürecinin Detayları. *Erişim adresi:* <https://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitim-surecinin-detaylari/haber/21990/tr>. İndirilme Tarihi:09.08.2023.

MEB (2020b). 500 Bin Tablet Dağıtımının 2.Fazındayız. *Erişim adresi:* <https://www.meb.gov.tr/500000-tablet-bilgisayar-dagitiminin-ikinci-fazindayiz/haber/22182/tr>. İndirilme Tarihi 04.08.2023.

MEB (2020c). 'Eba Destek Noktaları'. *Erişim adresi:* <https://www.meb.gov.tr/eba-destek-noktaları-uzaktan-egitime-erisimin-onundeki-engelleri-kaldiriyor/haber/21553/tr>. İndirilme Tarihi:11.07.2023.

Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973, 14 Haziran). Resmî Gazete (Sayı: 14574). 24.06.2023 tarihinde [https:// www. mevzuat. gov. tr/ mevzuatmetin/1 .5. 1739.pdf](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf) adresinden alındı.

Meriç, S., & Demirkaya, H. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Pandemi Sürecinde Yapılan Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *International Primary Education Research Journal*, 6(3), 161-172.

Mete, Y. A. 2009, *Fırsat Eşitliği Temelinde Öğretmen Atama Politikaları: Nesnel Çözümleme- Öznel Tanıklıklar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Neriman, A. & Kadan, G. (2021). Pandemi Sürecinde Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşadıkları Problemlerin İncelenmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 99-114.

Odabaşı, H. (2003). İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim ve Bilgi ve Belge Yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 17(1), 22-36.

Osmanbaşoğlu, G. K. (2020). Bir Eşitsizlik Turnusolu Olarak Uzaktan Eğitim Süreci. *İnsan ve Toplum Dergisi*, 10(4), 569-574.

Ozan, Ö. (2015). *Kırsal Eğitim Ortamlarının Bilgi ve İletişim Teknolojileri Yoluyla İyileştirilmesi: Eskişehir Taşımali İlköğretim Uygulaması Örneği*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Güncel Durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 376-394.

Özdil, İ. (1986). *Uzaktan Öğretimin Evrensel Çerçevesi ve Türk Eğitim Sisteminde Uzaktan Öğretimin Yeri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.

Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.

- Özer, B. (1989). Türkiye'de Uzaktan Eğitim: *Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nin Uygulamaları*.
- Özer, B. (1989). *Türkiye'de Uzaktan Eğitim: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Uygulamaları*. <http://irep.emu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11129/2520> (23 Mart, 2021)
- Özkal, A. (2022). *Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Özkan, G.(2021).Pandemi Dönemi Eğitimi Üzerine. *Eleştirel Pedagoji Dergisi*. 2021 (Ocak-Mart),ISSN 1308-7703,Sayı 67.sf:68.
- Patton, M. Q. (1987). *How To Use Qualitative Methods in Evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Polat, A. (2022). Nitel Araştırmalarda Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları: Soru Form ve Türleri, Nitelikler ve Sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 161-182.
- Saba, F. (2011). Distance Education in the United States: Past, Present, Future. *Educational Technology*, 51(6), 11-18.
- Sağlam, H. İ., & Bilgili, A. S. (2010). Aktif Öğrenmeyi Temel Alan Yapılandırmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Öğretimine Yansımaları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (14), 271-285.
- Sağlık Bakanlığı, (2020). Covid 19 Bilgilendirme Platformu. <https://covid19.saglik.gov.tr/> İndirilme Tarihi:14.06.2023.
- Sarıtaş, M. (2009). Uzaktan Eğitim. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık. 150-151.
- Sarı, T., & Nayır, F. (2020). Pandemi Dönemi Eğitim: Sorunlar ve Fırsatlar. *Turkish Studies (Elektronik)*.
- Scheuerell, S.K. (2015). *Techonology in the Middle Secondary Social Studies Classroom*.New York: Roulledge.
- Saygı, H. (2021). Covid-19 Pandemi Uzaktan Eğitim Sürecinde Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(2), 109-129.
- Schrijer, B. B. (2020). COVID-19 Salgını Süresince Eğitim Hakkı, Fırsat Eşitliği ve Sınavlara İlişkin Temel Problemler. *İstanbul Hukuk Mecmuası Dergisi*, 78(2), 837-884.
- Scupham, J. (1972). *The open university*. British: International Broadcast Institute Ltd.

Seyhan, A. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitim Deneyimleri ve Görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* (AUAd), 7(3), 65-93.

Sezgin, S., & Fırat, M. (2020). Covid-19 Pandemisinde Uzaktan Eğitime Geçiş ve Dijital Uçurum Tehlikesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 37-54.

Sözen, N. (2020). Covid 19 Sürecinde Uzaktan Eğitim Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 302-319.

Şahan, B. E., & Parlar, H. (2021). Pandemi Döneminde Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştığı Problemler ve Çözüm Yolları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(40), 2375-2407.

Şahin, B. (2020). Salgın Döneminde Yürütülen Çevrimiçi Eğitim Faaliyetleri: Tespit ve Öneriler Raporu. *Akademik-Us Dergisi*, 4(2), 99-101.

Şahin, M. (2021). Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretimde Uzaktan Eğitimin Tarihi ve Gelişim Süreci. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 91-113.

Şişman, M. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. 3. Baskı. Ankara. Pegem A Yayıncılık.

Tabak, H. (2017). *Türkiye’de Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesine İlişkin Politika Önerileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Tabak, H. (2019). Türk Eğitim Sisteminde Eğitimde Fırsat Eşitliğine Kuramsal Bakış: Roller ve Sorumluluklar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(2), 370-393.

Tekinarslan, E., & Derya, M. (2018). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Tezcan, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 50, Ankara.

TÜİK, (2021). Eğitim Finansmanı Verileri. 06.05.2023 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Egitim-Harcamalari-Istatistikleri-2021> adresinden erişildi.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.(1982,18 Ekim) Resmî Gazete (Sayı: 17863). 24.06.2023 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.doc> adresinden alındı.

Ülger, K. (2021). Uzaktan Eğitim Modelinde Karşılaşılan Sorunlar-Fırsatlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 393-412.

Ünlü, M. (2017). Matematik Öğretmen Adaylarının Matematik Derslerinde Öğretim Materyali Kullanımına İlişkin Görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 13(1), 10-34.

Valentine, D. (2002). Distance Learning: Promises, Problems, and Possibilities. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 5(3).

Yadigar, B. & Yadigar, G. C. (2021). İlkokullarda Uzaktan Eğitime Yönelik Paydaş Görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 526-566. doi: 10.54558/jiss.943013.

Yeşiltaş, E. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Sever Ramazan, Koçoğlu Erol, Editör, Pegem A Yayıncılık, Ankara, ss. 130.2017.

Yeşiltepe Şanver, F. (2019). *John Rawls' un Adil Fırsat Eşitliği Çerçevesinde Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Yeşilyurt, H. (2021). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi* 7.2: 378-399.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, Y. (2022). Salgın Döneminde Acil Uzaktan Öğretim Kapsamında İşlenen Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 244-256.

Yıldırım, Y. (2022). Uzaktan Eğitim Kapsamında İşlenen Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Öğrenci ve Veli Değerlendirmeleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 249-272.

Yılmaz, E. (2022). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Covid-19 Salgın Süreci ve Uzaktan Eğitime Yönelik Algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi. Afyon.

Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinde Sınıf Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitim Deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 237-250.

EKLER

1-ETİK ONAY

2-MEB İZİN ONAY

3-GÖRÜŞME SORULARI

4-ÖZGEÇMİŞ

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU TOPLANTISI

KARAR TARİHİ : 23.05/2022
OTURUM NO : 05
TOPLANTI SAATİ : 12.30

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ali TAŞ başkanlığında gündemdeki maddeleri görüşmek üzere toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

GÜNDEM 21-Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nülfir KÖŞKER'in danışmanı olduğu Muhammed Mustafa ALPSAR tarafından yürütülen "Uzaktan Eğitim Döneminde Eğitimde Fırsat Eşitliği:Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Ortaokul Öğrencileri Deneyimleri" konulu proje başvurusunun görüşülmesi,

KARAR 21-Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nülfir KÖŞKER'in danışmanı olduğu Muhammed Mustafa ALPSAR tarafından yürütülen "Uzaktan Eğitim Döneminde Eğitimde Fırsat Eşitliği:Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Ortaokul Öğrencileri Deneyimleri" konulu proje incelenmiş olup, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmalar Etik Kurulu Yönergesinde belirtilmiş olan Etik İlkelerine uygun olduğuna karar verildi.

Prof. Dr. Ali TAŞ

Prof. Dr. Mehmet DIKKAYA

Prof. Dr. Oğuz ÖCAL

Prof. Dr. Sevgi YURTÖNCEL

Prof. Dr. İbrahim MAZMAN

Prof. Dr. Oktay AKBAŞ

Doç. Dr. Kamal ŞAHİN

ÜYE

Prof. Dr. Şahin AHMETOĞLU

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Fatma HIZIR ASRAV

T.C.
YOZGAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-55005497-20-64893172
Konu : Araştırma İzni
(Muhammed Mustafa ALPSAR)

02/12/2022

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığının 21/01/2020 tarihli ve 1563890 sayılı Araştırma Uygulama İzinleri 2020/2 Nolu Genelgesi.
b) Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliği'nin Bila tarihli ve E-76250085-100-131073 (63313840) sayılı yazısı.

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Muhammed Mustafa ALPSAR'ın, Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nilüfer KÖŞKER danışmanlığında yürüttüğü "Uzaktan Eğitim Sürecinde Eğitimde Fırsat Eşitliği: Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Ortaokul Öğrencilerinin Deneyimleri" konulu tez çalışmasını ilimiz merkezindeki resmî ortaokullarda bulunan öğrencilere ve sosyal bilgiler öğretmenlerine 14.12.2022-03.06.2023 tarihleri arasında uygulayabilmesi isteğine ait ilgi (b) yazı ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Söz konusu araştırmanın, gönüllülük esasına dayanmak koşuluyla ilgi (a) Genelgeye, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına, Millî Eğitim Temel Kanununa ve Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına aykırılık teşkil etmeyecek ve eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde; yukarıda belirtilen tarihler arasında ilimiz merkezindeki resmî ortaokullarda uygulanmasında herhangi bir sakınca bulunmamakta olup, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Yusuf YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
02/12/2022

Adnan KAYIK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ekler:

- 1-Kontrol Çizelgesi (1 Sayfa)
2-İlgi (b) yazı ekleri (28 Sayfa)

Adres : Yeni Valilik Binası İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü (AR-GE)
Telefon No : 0 (354) 280 66 78
E-Posta: arge66@meh.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: E.YILDIZ

Unvan : Teknisyen

İnternet Adresi: yozgat.meb.gov.tr

Faks: 0 (354) 280 66 69

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b9bd-3b74-3d19-b8d9-bd0a kodu ile teyit edilebilir.

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME SORULARI

Bu araştırma uzaktan eğitim döneminde sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimlerini eğitimde fırsat eşitliği temelinde ortaya çıkartmaktır. Aşağıdaki açık uçlu sorulara duygu, düşünce ve tecrübelerinizi dahilinde ayrıntılı cevaplar verebilirsiniz. Soruları cevaplarken özellikle pandemi sürecinde yaşadığınız deneyimleri eğitimde fırsat eşitliği temelinde düşünerek cevaplamanız önemlidir. Sorulara vereceğiniz tüm yanıtlar gizli kalacak ve yalnızca bu çalışma için kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Uzaktan eğitim ile; canlı ders dönemi ve diğer çevrim içi çalışmalarınız kastedilmektedir.

Eğitimde Fırsat Eşitliği ile; Teknoloji yeterliği ve kullanımı, Materyal, Ders planı, Tasarım, Yöntem-Teknik, Materyal, Ders içi Motivasyon, İletişim gibi eğitimde fırsat eşitliğini etkileyen durumlar kastedilmektedir.

A-DERS ÖNCESİ HAZIRLIK

1A- Materyal Sunumu (Dijital-Basılı Materyaller)

1a1-Okulunuzda Sosyal bilgiler öğretiminin sağlanması ve desteklenmesi adına ne tür materyal ihtiyaçları oluştu? Dijital materyalleri sunmak için çabanız oldu mu? Açıklar mısınız?

1a2- Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersi için gerekli hangi dijital materyal uygulamalarını (Sunu, Animasyon, Görsel Hazırlama, Ses araçları, Oyun araçları, Medya araçları, Web 2 teknolojileri vs.) kullandınız? Dijital Materyal oluşturma sürecinde herhangi bir yardım aldınız mı?

1a3- Milli eğitim bakanlığı ve bileşenleri (İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve şube müdürlükleri tarafından) tarafından okulunuz materyallerine maddi olarak destek olundu mu? Nasıl?

1a4-Öğrencilerinize destekleyici yazılı materyaller (okuma kitapları, çalışma yaprakları, test kitapları vb.) sağlandı mı? Nasıl?

1a5-Tüm öğrenciler bu materyallere aynı oranda ve eşit şekilde erişimi bağlamında bazı öğrencilerin avantajlı durumda olduğunu düşünüyor musunuz?

1a6- Uzaktan eğitimde sürecinde her öğretmen materyaller bağlamında aynı koşullara sahip oldu mu?

2A-Öğrenci Katılımı ve Motivasyon

2a1-Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileri sosyal bilgiler dersine nasıl motive ettiniz?

2a2- Uzaktan eğitim sürecindeki motivasyonunuz ile yüz yüze eğitimdeki motivasyonunuz arasında ne gibi farklılıklar oluştu?

2a3-Okulunuz, sizin ya da öğrencilerinizin motivasyonlarını arttırıcı herhangi bir destekte bulundu mu? Nasıl destek olduğunu açıklar mısınız?

2a4-Sizce tüm öğrencileriniz aynı oranda motivasyona sahip olabildi mi? Motivasyona sahip olma bakımından hangi öğrencilerin avantajlı, hangi öğrencilerin dezavantajlı olduğunu düşünüyorsunuz?

2a5-Devamsızlık sorunları yaşandıysa bunun önüne geçebilmek adına bir çabanız oldu mu?

2a6-Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin derslere eşit düzeyde erişimlerinin sağlanabilmesi hakkında deneyimleriniz nelerdir?

2a7-Çevrimiçi derslere katılamama nedenleri yüzyüze eğitimden farklı mıydı? Katılım sağlamaları için ne tür tedbirler aldınız?

2a8-Uzaktan eğitimde planlama yaparken derse katılım gösteremeyen öğrenme ortamına ulaşma imkânı olmayan öğrencilere yardımcı olabildiniz mi? Yardımcı oldu iseniz nasıl yardımcı olduğunuzu ve herhangi bir destek alıp almadığınızı açıklar mısınız? Ulaşamadıysanız bunun için bir önlem aldınız mı? Bu sorunu aşmak için ayrıca bir çabanız oldu mu?

3A-İletişim

3a1-Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerle yeterli bir iletişim kurabildiğinizi düşünüyor musunuz?

3a2- Uzaktan eğitim sürecinde veli ve öğrenciler ile alakalı iletişim araçlarını kullandınız mı? Bu iletişim araçlarını kullanırken destek aldınız mı? Destek olundu ise nasıl destek olunduğunu açıklar mısınız

3a3-Uzaktan eğitim sürecinde velilerle ve öğrencilerle yeterli bir iletişim kurabildiğinizi düşünüyor musunuz? Yüzyüze eğitime göre farklılıklar oluştu mu? Uzaktan eğitim sürecini düşündüğünüzde tüm öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin İletişim bağlamında imkan ve koşulları hakkında neler söylersiniz?

4A-Öğretmen Yeterliliği

4A1-Hizmetiçi Eğitim

4a1-1-Uzaktan eğitim sürecinde hizmet içi eğitim kursları aldınız mı? Cevabınız evet aldıysanız kursların içeriği hakkında bilgi verir misiniz?

4a1-2- Uzaktan eğitim sürecinde Bakanlık tarafından verilen Hizmet içi eğitimleri eğitimde fırsat eşitliği bağlamında değerlendirdiğinizde düşünceleriniz nelerdir?

4a1-3-Uzaktan eğitim sürecinde Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik eğitimde fırsat eşitliğini sağlama adına nasıl bir hizmet içi eğitim ihtiyacı ortaya çıkmaktadır? Önerileriniz nelerdir?

4A3-Tasarım

4a3-1-Uzaktan eğitim sürecinde hangi tasarım programlarını (Canva, Powtoon, Vyond, Photo Story 3, Adobe Spark vs. gibi çizgi roman, animasyon, dijital hikâye vs. tasarım programları) kullandınız? Yararlandı iseniz kurumsal destek sağlandı mı?

4a3-2-Tüm sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencileri uzaktan eğitim sürecini zenginleştiren uygulamalara erişim konusunda aynı imkanlara sahip olabildi mi? Kimler avantajlıyken kimler dezavantajlı oldu?

B-ÖĞRETİM SÜRECİ

1B-Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Süreci

1b1-Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler öğretiminde siz ve öğrencileriniz hangi konuların öğretiminde zorlandınız? Bu zorlukları aşma ve öğretimin etkililiğini artırma (Destekleyici ders yapma ya da kurs, öğrencilere ek kaynaklar önerme, ödev verme vb.) adına neler yaptınız?

1b2-Uzaktan eğitim döneminde bütün öğrencilere eşit öğrenme fırsatları sunulduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

1b3-Uzaktan eğitim süreci, yüzyüze eğitim ile karşılaştırıldığında, öğrencilerinizin bireysel farklılıklarına (hazırbulunluluk düzeyi, öğrenme hızı, bilişsel yeterlilik, farkındalık vb.) uygun bir ortam oluşturdu mu?

1b4-Uzaktan eğitim sürecinde eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, sağlıklı ve verimli bir öğretimin olabilmesi için neler önerirsiniz?

2B-Dersi Planlama

2b1- Uzaktan eğitim süreci yüz yüze eğitimden dersin planlanması bakımından farklılık gösteriyor muydu? Ne tür avantaj ve dezavantajlar yarattı?

2b2-Uzaktan ve yüzyüze eğitimin planlanmasını karşılaştırdığınızda kurumunuz sizlere ne tür fırsat ve imkanlar sağladı? Açıklar mısınız?

3B-Yöntem-Teknik

3b1- Uzaktan eğitim sürecinde en çok hangi yöntem ve teknikleri kullandınız? Neden?

3b2- Uzaktan eğitim süreci ve yüzyüze eğitim sürecinde uyguladığınız yöntem-teknikler arasındaki farklar nasıldır?

3b3- Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimi kullanılan yöntem ve tekniklere öğrenme ortamlarının etkililiği bakımından karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?

4B-Ölçme ve Değerlendirme

4b1-Uzaktan eğitim sürecinde değerlendirmeyi nasıl yaptınız? Hangi ölçme ve değerlendirme araçlarını kullandınız? Ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanırken herhangi kurumsal bir destek aldınız mı? Destek aldı iseniz ise nasıl bir destek aldığınızı açıklar mısınız?

4b2- Uzaktan eğitim sürecini, adil ve eşit değerlendirme imkanları bakımından nasıl değerlendirirsiniz? Adil ve eşit değerlendirme için ne tür önlemler alınabilirdi?

4b3- Uzaktan Eğitim ve Yüz yüze eğitim sürecini ölçme değerlendirme bakımından karşılaştırdığınızda avantaj ve dezavantajlar nelerdir?

4b4-Değerlendirme sonuçları ve süreçteki öğrenci başarıları bağlamında uzaktan eğitim sürecine dahil olan öğrenciler ile uzaktan eğitim sürecine katılmayan öğrenciler arasındaki farklılıklar nelerdir?

4b5-Uzaktan eğitim sürecine dahil olmayan öğrenciler ölçme ve değerlendirme sürecine dahil ettiniz mi? Bu durumu eğitimde fırsat eşitliği bağlamında değerlendirir misiniz?

4b6-Uzaktan eğitim sürecinde tüm sosyal bilgiler öğretmenleri ölçme değerlendirme etkinliklerini gerçekleştirirken aynı imkanlara sahip olabildi mi? Hangi öğretmenler avantajlı hangileri dezavantajlı durumdaydı?

C-ERİŞİM ORTAMI

1C-EBA-ZOOM Canlı Ders

1c1- Uzaktan eğitim sürecinde hangi dijital platformlardan (EBA, Zoom vb.) yararlandınız? Bu platformlara ilişkin daha önce deneyiminiz olmuş muydu? Bu platformlara ilişkin kurumunuzun size sağladığı imkanlar hakkında neler söyleyebilirsiniz?

1c2-Uzaktan eğitim sürecinde Eğitim Bilişim Ağı'nın eğitimde fırsat eşitliğini sağlamadaki rolü hakkında düşünceleriniz nelerdir?

1c3-Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi bakımından Eğitim Bilişim Ağı'nın kullanımına yönelik neler önerirsiniz?

1c4-EBA destek noktaları hakkında düşünceleriniz nelerdir?

2C-Alt yapı-Teknik yeterlilikler

2c1- Uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanım yeterliliği/dijital yeterlik bakımından (eğitime yönelik çeşitli dijital platformları kullanabilme, sunum, video yükleme, canlı ders verme, online ders esnasındaki teknolojik sorunları çözebilme vb.) kurumunuzun size sağladığı imkanları nasıl değerlendirirsiniz.

2c2-Uzaktan eğitim sürecinde derslerinizi etkileyen önemli teknolojik sıkıntılar oluştu mu? Bu sıkıntıların çözümünde herhangi bir yardım aldınız mı? Açıklar mısınız?

D-DİĞER

1d1-Size göre eğitimde fırsat eşitliği ne demektir?

1d2-Size göre uzaktan eğitim süreci, eğitimde fırsat eşitliğini nasıl etkiledi?

1d3- Uzaktan eğitim sürecinin Sosyal Bilgiler dersine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz?

1d4-Merkezi sınava girmesi gereken aşamada bulunan öğrenciler (8.sınıflar)için uzaktan eğitim süreci fırsat eşitliği nasıl bir durum oluşturdu?

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SORULARI

Bu araştırma uzaktan eğitim döneminde ortaokul öğrencilerinin deneyimlerini eğitimde fırsat eşitliği temelinde ortaya çıkartmaktır. Aşağıdaki açık uçlu sorulara duygu, düşünce ve tecrübelerinizi dahilinde ayrıntılı cevaplar verebilirsiniz. Soruları cevaplarken özellikle pandemi sürecinde yaşadığınız deneyimleri eğitimde fırsat eşitliği temelinde düşünerek cevaplamanız önemlidir. Sorulara vereceğiniz tüm yanıtlar gizli kalacak ve yalnızca bu çalışma için kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Uzaktan eğitim ile; canlı ders dönemi kastedilmektedir.

Eğitimde Fırsat Eşitliği ile; Teknoloji yeterliği ve kullanımı, Materyal, Ders planı, Tasarım, Yöntem-Teknik, Materyal, Ders içi Motivasyon, İletişim gibi eğitimde fırsat eşitliğini etkileyen durumlar kastedilmektedir.

GÖRÜŞME SORULARI

1- Yüz yüze eğitim ile karşılaştırdığınızda uzaktan eğitim sürecini nasıl değerlendiriyorsun? Ders verimliliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2.Uzaktan ve yüz yüze eğitimi karşılaştırdığınızda avantaj ve dezavantajları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Uzaktan eğitimde derslere katılım isteğin hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3.Sınıfta yüz yüze eğitim ile evde uzaktan eğitim arasında ne tür farklılıklar oluştu?

4.Uzaktan eğitimde seni zorlayan durumlar neler oldu? Ne tür sorunlar yaşandı?

5.Sınıftaki gibi derslere odaklanmanı engelleyen durumlar yaşandı mı?

6.Bu süreçte aile desteği sağlama konusunda sorun yaşadın mı?

7-Uzaktan eğitim döneminde hangi derslere erişim de sorun yaşadınız? Karşılaştığınız sorunları çözmek için neler yaptınız? Karşılaştığınız sorunlar ile ilgili destek (Aile, öğretmen, okul, MEB vs.) alabildiniz mi?

8- Eğitimde Bilim Ağı (EBA) TV kanalında sunulan içerikleri/derslerin yeterliliği hakkında neler düşünüyorsunuz?

9-Uzaktan eğitim sürecinde derslerde yeterli öğrenme fırsatları yakalayabildiğini düşünüyor musun? Neden?

10-Uzaktan eğitim döneminde sunulan eğitim-öğretim fırsatlarına diğer öğrencilerle eşit olarak erişme olanakları bakımından kendi sürecini nasıl değerlendirirsin?

11-Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerinizden ne tür talepleriniz oldu? Yüz yüze eğitim ile karşılaştırdığınızda Öğretmeninizle iletişim kurma sürecini nasıl değerlendirirsin?

12-Uzaktan eğitim sürecinde okulunuzdan ya da herhangi bir devlet kurumundan ne tür destekler aldınız?

13-Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinde ne tür sorunlarla karşılaştınız? Sorunun çözümüne ilişkin neler yapabildiniz? Bu konuda nasıl bir destek aldınız?

14-Uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersi ile ilgili ne tür bir materyal (Sunu, Resim, Ses araçları, Harita, Grafik, Tablo, Animasyon, Simülasyon vs.) desteği aldınız?

15-Size göre eğitimde fırsat eşitliği ne demektir?

16-Size göre uzaktan eğitim süreci, eğitimde fırsat eşitliğini nasıl etkiledi?

17- Uzaktan eğitim sürecinin Sosyal Bilgiler dersine uygunluğu hakkında neler düşünüyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Muhammed Mustafa ALPSAR

Doğum Tarihi :

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu :

Lisans : Ahi Evran Üniversitesi- Eğitim

Fakültesi- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

2010-2014

Yüksek Lisans : Kırıkkale Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Yüksek Lisans (Tezli) ,2021-2023

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl/Yıllar :Milli Eğitim Bakanlığı 2016-Devam